

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

**Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών
Τμήμα Ψηφιακών Μέσων και Επικοινωνίας**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί για τις γυναίκες και η
παρουσία στα κοινωνικά δίκτυα**

**Κωνσταντίνα Παπαποστόλου
Μάντου Αγνή**

**Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:
Ναταλία Πανάτσα**

Καστοριά, 2022

Περίληψη

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις ανά τον κόσμο είναι ιδιαίτερα σημαντικές για μία σειρά από ζητήματα, ανάμεσα στα οποία ιδιαίτερα σημαντική είναι η προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών και η γενικότερη προστασία και υπεράσπιση του γυναικείου φύλου.

Η εξέλιξη της τεχνολογίας της πληροφορίας και των επικοινωνιών και ο παγκόσμιος ιστός Web 2.0, χάραξαν το δρόμο για νέες μορφές επικοινωνίας, ενώ τα Social Media σήμερα πρωτοστατούν τόσο στην επικοινωνία και την ενημέρωση των ανθρώπων ανά τον κόσμο, όσο και στην προβολή προϊόντων, υπηρεσιών, κοινωνικών έργων κ.α.

Η παρουσία των ΜΚΟ στο διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς η προβολή και η ενίσχυση του έργου τους είναι σημαντική για ένα σύνολο τομέων και βέβαια και για τις γυναίκες και την γενικότερη ενίσχυσή τους.

Μέσα από την παρούσα εργασία, πραγματοποιείται μία προσπάθεια καταγραφής των απόψεων των χρηστών social media στην Ελλάδα, αναφορικά με τις ΜΚΟ για τις γυναίκες και την διαδικτυακή παρουσία τους.

Τα αποτελέσματα δεν έδειξαν ιδιαίτερα σημαντική παρουσία των ΜΚΟ για τις γυναίκες στα Social Media για την Ελλάδα, ενώ το σημαντικότερο από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης φαίνεται να είναι το Facebook και ακολουθούν το Instagram και το Youtube.

Λέξεις Κλειδιά: ΜΚΟ, ΜΚΟ για γυναίκες, Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης

Abstract

NGOs around the world are particularly important on a number of issues, including the protection of women's rights and the general protection and advocacy of women.

The evolution of information and communication technology and the World Wide Web 2.0, paved the way for new forms of communication, while Social Media today is a leader in communication and information of people around the world, as well as in the promotion of products, services, social projects etc.

The presence of NGOs on the internet and social media is particularly important as promoting and enhancing their work is important for a number of sectors and of course for women and their overall empowerment.

Through the present work, an effort is made to record the views of social media users in Greece, regarding NGOs for women and their online presence.

The results did not show a particularly significant presence of NGOs for women on Social Media for Greece, while the most important of the social media seems to be Facebook, followed by Instagram and Youtube.

Keywords: NGOs, NGOs for women, Social Media

Περιεχόμενα

Περίληψη	2
Abstract	3
Εισαγωγή	8
1. Εισαγωγή στις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις	12
1.1. Εννοιολογική Προσέγγιση	12
1.2. Τα βασικά χαρακτηριστικά και η ταξινόμηση των ΜΚΟ	13
1.3. Η χρηματοδότηση των ΜΚΟ	16
1.4. Ο ρόλος των ΜΚΟ	17
1.5. ΜΚΟ και κοινωνική ζωή	20
1.6. Αποτελεσματικότητα και ποιότητα των ΜΚΟ	21
2. Γυναίκες και προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών	23
2.1. Γενικά στοιχεία για την περιθωριοποίηση των γυναικών	23
2.2. Οι γυναίκες στις αναπτυσσόμενες χώρες	24
2.3. Μοτίβα καταπίεσης των γυναικών	26
2.3.1. Υποδούλωση	26
2.3.2. Απομόνωση	28
2.3.3. Εκμετάλλευση	29
3. ΜΚΟ και γυναίκες	32
3.1. Αναπτυξιακά προγράμματα και ΜΚΟ	32
3.2. Προγράμματα και παρεμβάσεις συνηγορίας	32
3.3. ΜΚΟ γυναικών σχετιζόμενες με την υγεία και το σύστημα υγείας	38
3.3.1. Γενικά	38
3.3.2. Είδη ΜΚΟ στον τομέα της υγείας	40
3.3.3. Αποτελεσματικότητα και ποιότητα ΜΚΟ για την υγεία	41
3.4. ΜΚΟ για την οικονομική ενδυνάμωση γυναικών	43
3.4.1. Γενικά	43
3.4.2. Προγράμματα παρεμβάσεων ΜΚΟ για την οικονομική ενδυνάμωση των γυναικών	45
3.4.3. Επιπτώσεις προγραμμάτων παρέμβασης ΜΚΟ στα εισοδήματα των γυναικών	45
3.4.4. Προγράμματα παρέμβασης ΜΚΟ για την ικανότητα των γυναικών για αποταμίευση	46
3.4.5. Προγράμματα παρέμβασης ΜΚΟ για την ικανότητα λήψης αποφάσεων των γυναικών	47
3.4.6. Προγράμματα παρέμβασης ΜΚΟ για τα δικαιώματα ιδιοκτησίας περιουσιακών στοιχείων των γυναικών	48
3.5. ΜΚΟ για τις γυναίκες στην Ευρώπη	48
3.5.1. Γενικά	48
3.5.2. Δυσκολίες στη δράση ΜΚΟ για τις γυναίκες στην Ευρώπη	50

3.5.3.	Σχέσεις μεταξύ των γυναικείων ΜΚΟ στην Ευρώπη	51
4.	Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης και ΜΚΟ	55
4.2.	Η ανάπτυξη των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης	56
4.3.	Τα σημαντικότερα ΜΚΔ στην Ελλάδα	57
4.3.1.	Facebook	57
4.3.2.	Twitter	59
4.3.3.	LinkedIn	60
4.4.	Οι ΜΚΟ και τα ΜΚΔ	61
4.4.1.	Γενικά	61
4.4.2.	ΜΚΟ και Πλατφόρμες Κοινωνικών Μέσων	63
4.4.3.	Παραδείγματα από εκστρατείες μέσων κοινωνικής δικτύωσης για τη σεξουαλική βία κατά των γυναικών	65
5.	Μεθοδολογία της Έρευνας	68
5.1.	Σκοπός και στόχοι της Έρευνας	68
5.2.	Ερευνητικά Ερωτήματα	68
5.3.	Δείγμα – Δειγματοληπτική μέθοδος	68
5.4.	Ερευνητικό Εργαλείο	69
6.	Αποτελέσματα της Έρευνας	70
6.1.	Δημογραφικά Στοιχεία Συμμετεχόντων – Χαρακτηριστικά του δείγματος	70
6.2.	Social Media και ΜΚΟ	73
6.2.1.	Τα Social Media που χρησιμοποιούν οι συμμετέχοντες στην έρευνα	73
6.2.2.	Εντοπισμός στα Social Media Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	74
6.2.3.	Εντοπισμός στα Social Media Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που να αφορούν τις γυναίκες	74
6.2.4.	Τα Social Media στα οποία συναντώνται ΜΚΟ που αφορούν τις γυναίκες	75
6.3.	Τα σημαντικότερα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή μιας ΜΚΟ για γυναίκες	76
6.3.1.	Το πρώτο σημαντικότερο μέσο κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή μιας ΜΚΟ για γυναίκες	76
6.3.2.	Το «δεύτερο» σημαντικότερο μέσο κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή μιας ΜΚΟ για γυναίκες	77
6.3.3.	Το «τρίτο» σημαντικότερο μέσο κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή μιας ΜΚΟ για γυναίκες	78
6.4.	Αποτελέσματα για τις ΜΚΟ στην Ελλάδα	79
6.4.1.	Οι σημαντικότερες δράσεις των ΜΚΟ για την Ελλάδα με βάση τις απόψεις των ερωτηθέντων στην έρευνα	79
6.4.2.	Η σημαντικότητα των ΜΚΟ για τις γυναίκες σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στην Έρευνα	81
7.	Συμπεράσματα – Συζήτηση – Περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντική έρευνα	82
7.1.	Συμπεράσματα και Συζήτηση	82
7.2.	Περιορισμοί της Έρευνας	83

7.3. Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα	84
Παράρτημα	97

Ευχαριστίες

Η συγκεκριμένη σελίδα της εργασίας περιλαμβάνει όλους εκείνους τους ανθρώπους που προσέφεραν από τα ελάχιστα ως τα μέγιστα για να καταφέρουμε να φτάσουμε στο σημείο της ολοκλήρωσης των σπουδών μας στο τμήμα Ψηφιακών Μέσων και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.

Ξεκινώντας, δεν θα μπορούσαμε να μην αναφέρουμε πρώτα και πάνω από όλα τη συμβολή της καθηγήτριας, κυρίας Ναταλίας Πανάτσα, τόσο καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μας, όσο και στην επιτυχή ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας, καθώς η κυρία Πανάτσα ήταν και η επιβλέπουσα εκπαιδευτικός της εργασίας μας. Η συγκεκριμένη καθηγήτρια, για εμάς ήταν εκτός από εξαιρετικός άνθρωπος και μία εξαιρετική εκπαιδευτικός με όλη τη σημασία της έννοιας. Η προσπάθεια της να μας μεταδώσει τη γνώση και τις εμπειρίες της ήταν καθοριστικές. Οι συμβουλές της ήταν πάντοτε στοχευμένες και καθοδηγητικές, σε σημείο που τελικά μας οδήγησαν στη σωστή και εμπειριστατωμένη συγγραφή της πτυχιακής μας εργασίας. Το ευχαριστώ είναι λίγο...

Όμως, εκτός από την κυρία Πανάτσα, οφείλουμε πραγματικά ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλο το εκπαιδευτικό προσωπικό του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, καθώς μας εξόπλισαν όλοι με πολύ σημαντικά εφόδια ώστε να μπορέσουμε να σταθούμε και εμείς «όρθιοι» στο δύσκολο και ιδιαίτερα ανταγωνιστικό εργασιακό περιβάλλον της Ελληνικής κοινωνίας.

Μέσα στα λίγα αυτά χρόνια σπουδών κάποιοι άνθρωποι θα συνεχίσουν να αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής μας. Αυτοί ήταν οι συμφοιτητές μας. Άνθρωποι με τους οποίους μέσα σε περιορισμένο χρονικό διάστημα καταφέραμε πολλά. Τους ευχαριστούμε για όλα... και ελπίζουμε να μη χαθούμε...

Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τις οικογένειές μας για την αδιάλειπτη υποστήριξη και αγάπη τους, για την υπομονή και την εμπιστοσύνη τους.

Εισαγωγή

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), φαίνεται πως τα τελευταία χρόνια αυξάνονται ολοένα και περισσότερο. Η αύξηση αυτή των συγκεκριμένων οργανώσεων, υποδηλώνει κατά κάποιο τρόπο και την αύξηση πολλών προβλημάτων κοινωνικών και άλλων, τα οποία συνεχώς διογκώνονται, ενώ δεν υφίστανται λύσεις ή άμεσοι τρόποι αποφυγής τους από τους διάφορους κυβερνητικούς οργανισμούς. Έτσι, κατά κάποιο τρόπο πραγματοποιείται μία συνένωση ατόμων (ιδιωτών) ή ιδρυμάτων ή και εταιριών, οι οποίες προσπαθούν να αυτοσυντηρηθούν κυρίως με δωρεές, ενώ ταυτόχρονα έχουν ως στόχο τους την προσφορά υπηρεσιών στην κοινότητα, οπουδήποτε υπάρχει ανάγκη (Whitaker, 2014).

Η συντήρηση των ΜΚΟ πριν από την εμφάνιση του διαδικτύου πραγματοποιούνταν με συγκέντρωση κεφαλαίων μέσω άμεσων επαφών με τους διάφορους δωρητές. Η εξέλιξη της τεχνολογίας της πληροφορίας και των επικοινωνιών και η πλήρης ανάπτυξη του διαδικτύου, έχουν σταθεί αρωγοί στις προσπάθειες αυτές, καθώς είναι πλέον πολύ εύκολο να ανακαλύψει οποιοσδήποτε τη δράση και τη λειτουργία των εν λόγω οργανώσεων. Η ανάπτυξη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, έχει οδηγήσει σε μία νέα, πιο γρήγορη και εύκολη μορφή επικοινωνίας, ενώ οδήγησε τις συγκεκριμένες οργανώσεις σε νέες μορφές λειτουργίας. Μέσα από τα Social Media, οι ΜΚΟ έχουν οδηγηθεί σε νέους τρόπους οργάνωσης και λειτουργίας (Wasley, 2009).

Σε όλες τις περιπτώσεις, φαίνεται πως οι σχέσεις των ΜΚΟ με τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (ΜΚΔ) είναι επιβεβλημένες για την επιβίωση και την εξέλιξη των οργανώσεων, ενώ είναι απαραίτητη και για την ενίσχυση του έργου τους μέσα από την ανάπτυξη του κοινού τους (Laird, 2010).

Πλήθος ΜΚΟ που αφορούν τις γυναίκες και τα δικαιώματά τους, έχουν ιδρυθεί τα τελευταία χρόνια, προσφέροντας υπηρεσίας με στόχο τη στήριξη και την ενδυνάμωση των γυναικών. Ταυτόχρονα, στο σύνολό τους οι εν λόγω ΜΚΟ, εξασφαλίζουν την εμπιστευτικότητα αλλά και τον σεβασμό στην ατομική βούληση τις επιλογές και τα βιώματα της κάθε γυναίκας. Ζητήματα με τα οποία απασχολούνται οι εν λόγω οργανώσεις είναι η στήριξη και η ενδυνάμωση των γυναικών, η αποφυγή της έμφυλης βίας στον προσφυγικό πληθυσμό, η εργασία και η απασχόληση, η ψυχοκοινωνική υποστήριξη των γυναικών και άλλα (ΔΙΟΤΙΜΑ, 2021).

Η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματεύεται τις ΜΚΟ για τις γυναίκες και την παρουσία τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ένα ζήτημα ιδιαίτερα σημαντικό για την εξέλιξη και

την επιβίωση των οργανώσεων αλλά και για την υποστήριξη όλο και περισσότερων ανθρώπων που το έχουν ανάγκη. Μολονότι θα μπορούσε να σκεφτεί κανείς ότι ζητήματα διακρίσεων για το γυναικείο φύλο δεν υφίστανται στην Ελλάδα του 2021, είναι αλήθεια πως πολλά γεγονότα που έλαβαν χώρα κατά το τελευταίο χρονικό διάστημα σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας δείχνουν κάτι διαφορετικό. Το τελευταίο χρονικό διάστημα, πλήθος γυναικών ξυλοκοπήθηκαν, ενώ κάποιες από αυτές δολοφονήθηκαν στη χώρα από τους ίδιους τους άνδρες τους. Ακόμη, μία σειρά καταγγελιών για σεξουαλική παρενόχληση επαγγελματιών γυναικών ηθοποιών αλλά και άλλων γυναικών επαγγελματιών από το χώρο της τέχνης αλλά και από άλλους χώρους, είδαν το φως της δημοσιότητας κατά τους τελευταίους μήνες. Έτσι, φαίνεται πως ζητήματα ως προς την αντιμετώπιση της γυναίκας υφίστανται τόσο στην Ελλάδα, όσο και στον υπόλοιπο κόσμο. Συνεπώς, το εν λόγω ζήτημα είναι για άλλη μία φορά επίκαιρο, ενώ ο ρόλος των ΜΚΟ για τις γυναίκες, αποκτά και πάλι ιδιαίτερη αξία και για την Ελλάδα.

Κατά το πρώτο κεφάλαιο της παρούσας πτυχιακής εργασίας έγινε μία προσπάθεια ανάλυσης των ΜΚΟ. Μέσα στο συγκεκριμένο κεφάλαιο, περιγράφηκαν πλήρως τα χαρακτηριστικά των ΜΚΟ, ο ρόλος τους αλλά και οι τρόποι με τους οποίους χρηματοδοτούνται. Τέλος, αναλύεται η κοινωνική ζωή και οι ΜΚΟ, ενώ γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στην αποτελεσματικότητα και την ποιότητα των ΜΚΟ.

Το δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας αναφέρεται στις γυναίκες και την προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών. Έτσι, ξεκινώντας, πραγματοποιείται μία πλήρης αναφορά σχετικά με την περιθωριοποίηση των γυναικών ανά τον κόσμο, ενώ περιγράφεται αναλυτικά μέσα από τη σχετική βιβλιογραφία, η θέση της γυναίκας στις διάφορες αναπτυσσόμενες χώρες του κόσμου με συγκεκριμένα παραδείγματα. Τέλος, γίνεται μία ανάλυση στα διάφορα μοτίβα καταπίεσης των γυναικών, με έμφαση στην υποδούλωση, την απομόνωση και την εκμετάλλευσή τους.

Το αμέσως επόμενο κεφάλαιο της εργασίας αναφέρεται στις ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται ανά τον κόσμο για τις γυναίκες. Κατά την έναρξη του κεφαλαίου, παρουσιάζονται κάποια αναπτυξιακά προγράμματα, ενώ αναλύονται τα προγράμματα και οι παρεμβάσεις συνηγορίας και ο ρόλος τους στην κοινότητα. Αμέσως μετά, παρατίθεται ένα σημαντικό υποκεφάλαιο το οποίο αναφέρεται στις ΜΚΟ που σχετίζονται με το σύστημα υγείας σε διάφορες χώρες, αναλύονται οι παθογένειες των εν λόγω χωρών και τέλος η αποτελεσματικότητα των ΜΚΟ στις συγκεκριμένες περιπτώσεις. Ακόμη, ένα ιδιαίτερα σημαντικό υποκεφάλαιο που

παρεμβάλλεται στη συγκεκριμένη ενότητα, αφορά τις ΜΚΟ για την οικονομική ενδυνάμωση των γυναικών. Στο σημείο αυτό αναλύονται κάποια προγράμματα παρεμβάσεων για την οικονομική ενδυνάμωση των γυναικών, για τα εισοδήματα των γυναικών, για την ικανότητα των γυναικών για αποταμίευση, για την ικανότητα λήψης αποφάσεων των γυναικών αλλά και για τα δικαιώματα ιδιοκτησίας περιουσιακών στοιχείων των γυναικών. Τέλος, αναλύονται οι διάφορες ΜΚΟ για τις γυναίκες στην Ευρώπη, ενώ γίνονται αναφορές για τις δυσκολίες στη δράση των οργανώσεων αλλά και για τις σχέσεις μεταξύ των γυναικείων ΜΚΟ.

Στο τέταρτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας γίνεται μία προσπάθεια ανάλυσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης αλλά και του συνδυασμού των ΜΚΔ με τις ΜΚΟ. Έτσι, αφού πραγματοποιείται μία αναφορά στην ανάπτυξη των ΜΚΔ και αναλύονται τα σημαντικότερα ΜΚΔ για την Ελλάδα, αναλύεται ο ρόλος των ΜΚΔ για τις ΜΚΟ. Για να μπορέσει αυτή η ανάλυση να είναι περισσότερο εμπειρισταωμένη, αναλύθηκαν παραδείγματα από ΜΚΟ για τις γυναίκες και τη συμβολή των ΜΚΔ στις συγκεκριμένες οργανώσεις, ενώ ταυτόχρονα αναλύθηκαν και εκστρατείες των ΜΚΔ για τη σεξουαλική βία κατά των γυναικών.

Στο Πέμπτο κεφάλαιο της εργασίας, αναλύθηκε η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την πραγματοποίηση της συγκεκριμένης έρευνας. Στόχος της έρευνας αυτής ήταν η διερεύνηση του εντοπισμού των ΜΚΟ για τις γυναίκες μέσα στο χώρο των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης από τους χρήστες των ΜΚΔ. Εκτός από αυτό, έγινε και μία προσπάθεια καταγραφής της άποψης των ανθρώπων που χρησιμοποιούν τα Social Media στην Ελλάδα αναφορικά με τις ΜΚΟ γενικότερα. Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν το ερωτηματολόγιο, το οποίο συντάχθηκε με τη βοήθεια της Google Forms και εστάλη σε διαδικτυακούς φίλους μας μέσα από την εφαρμογή messenger και άλλων social media . Οι απαντήσεις συλλέχθηκαν και επεξεργάστηκαν ώστε να εξαχθούν τα αποτελέσματα της έρευνας.

Στο επόμενο κεφάλαιο της εργασίας, παρουσιάζονται αναλυτικά όλα τα αποτελέσματα που αφορούν την έρευνα που πραγματοποιήθηκε.

Τέλος, ακολουθεί ένα κεφάλαιο που αφορά τα συμπεράσματα της έρευνας. Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο, αναλύονται τα συμπεράσματα που εξήχθησαν από την παρούσα έρευνα, ενώ αναλύονται ταυτόχρονα και οι διάφοροι περιορισμοί που τέθηκαν, αλλά και τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν κατά τη διεξαγωγή της. Στο εν λόγω κεφάλαιο, δεν θα μπορούσαν να παραληφθούν οι διάφορες κατευθύνσεις για μελλοντική έρευνα, καθώς η

έρευνα πρέπει να εξελίσσεται και να προχωρά σε καθημερινή βάση, ενσωματώνοντας πάντα τα νέα στοιχεία που μπορεί να προστίθενται μετά από κάθε μελέτη.

1. Εισαγωγή στις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

1.1. Εννοιολογική Προσέγγιση

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) αποτελούν μέρος της Κοινωνίας των Πολιτών. Οι οργανώσεις έχουν σκοπό να συγκεντρώσουν τους ανθρώπους έτσι ώστε να επιτύχουν τον κοινό σκοπό και την ενεργοποίηση των ίδιων των πολιτών. Από την Κοινωνία Πολιτών δεν υποστηρίζεται η δραστηριοποίηση συλλογικής μορφής όπως είναι για παράδειγμα οι συνεταιρισμοί ακόμα και αν το κέρδος που αποφέρουν επενδύεται ξανά στην οργάνωση. Λόγω της μεγάλης χρήσης του όρου ΜΚΟ καθώς και του ευρέως φάσματος των οργανώσεων είναι αρκετά δύσκολο να αποδοθεί κάποιος συγκεκριμένος ορισμός.

Ένας από τους ορισμούς των ΜΚΟ, λέει ότι είναι μια «ομάδα ανθρώπων που εργάζεται ανεξάρτητα από οποιονδήποτε εξωτερικό έλεγχο, με συγκεκριμένους στόχους και στοχεύει στην εκπλήρωση καθηκόντων που είναι προσανατολισμένες να επιφέρουν επιθυμητές αλλαγές σε μια δεδομένη κοινότητα ή περιοχή ή κατάσταση». (Yanacopoulos, 2008, σ 537). Στα αγγλικά, υπάρχουν αρκετοί άλλοι όροι μαζί με τον όρο «ΜΚΟ», όπως: ανεξάρτητες οργανώσεις τομέα (independentsectororganizations), μη κερδοσκοπικές οργανώσεις (non-profitorganizations), οργανώσεις τρίτου τομέα (thirdsectororganizations), εθελοντικές οργανώσεις (voluntaryorganizations), οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (civilsocietyorganizations), οργανώσεις με βάση την κοινότητα (communitybasedorganizations), οργανώσεις βάσης, οργανισμοί(κοινωνικής αλλαγής) (grassroots (socialchange) organizations, ιδιωτικές εθελοντικές οργανώσεις (privatevoluntaryorganizations), μη κρατικοί φορείς (non-stateorganizations), ομάδες συμφερόντων (interestgroups), ομάδες αυτοβοήθειας (selfhelpgroups) κ.λπ. (Yanacopoulos, 2008).

Σύμφωνα με τον Φραγκονικολόπουλο (2007 σ.76), *«μη κυβερνητικός, μπορεί να χαρακτηριστεί οποιοσδήποτε εθελοντικός θεσμός που επιτελεί μια δημόσια λειτουργία χωρίς να εντάσσεται στην κυβέρνηση ή στο πεδίο δράσης της».*

Με βάση τον Φεφέ (2006 σ.2), μια ΜΚΟ *«είναι το νομικό πρόσωπο, το οποίο διοικείται ανεξάρτητα από κυβερνητικές παρεμβάσεις ή εξαρτήσεις, εμφορείται από συγκεκριμένες αρχές και έχει ως σκοπό είτε την άσκηση κοινωνικής πολιτικής, παράλληλα ή παραπληρωματικά προς την κρατική κοινωνική πολιτική, είτε την εξυπηρέτηση των αναγκών και την προώθηση του συμφέροντος, είτε μέρους είτε όλης της κοινωνίας».*

Ορισμένες μελέτες, υποθέτουν ότι οι «ΜΚΟ», είναι ένας γενικός όρος και περιέχει όλους τους οργανισμούς που δεν ανήκουν ούτε στον κρατικό, ούτε στον ιδιωτικό τομέα. Άλλες εργασίες, από την άλλη πλευρά, θεωρούν ως πρωταρχικό τον όρο Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών (Civil Society Organizations-CROs). Μέχρι στιγμής, η συναίνεση δεν έχει επιτευχθεί, καθώς δεν υπάρχει κάποιος κοινά συμφωνημένος και χρησιμοποιούμενος ορισμός (Ahmed and Potter, 2006; Mays, 2008).

Πρέπει να σημειωθεί ότι, με την ευρεία έννοια, ανάμεσα σε ΜΚΟ και διάφορα είδη ιδρυμάτων, ενώσεων και ομάδων αυτοβοήθειας, υπάρχουν παραγωγοί, εργοδότες, οργανώσεις εργαζομένων και καταναλωτών, καθώς και πολιτικά κόμματα. Οι νομικές ρυθμίσεις που συνδέονται με τη λειτουργία τους σε συγκεκριμένες χώρες τους παρέχουν ένα συγκεκριμένο καθεστώς, καθώς και απαιτήσεις και εξουσιοδότηση που σχετίζονται με αυτές.

Είναι αδύνατο να εκτιμηθεί ο ακριβής αριθμός των ΜΚΟ ούτε σε παγκόσμια κλίμακα, ούτε σε συγκεκριμένες χώρες. Σχετίζεται με μεγάλο αριθμό οργανισμών, ποικιλία νομικών μορφών οντοτήτων και την εγγραφή τους, καθώς και με τη δυναμική συγκρότησης και διακοπής της δραστηριότητας των οργανισμών (Yanacopoulos, 2008).

1.2. Τα βασικά χαρακτηριστικά και η ταξινόμηση των ΜΚΟ

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις διαφέρουν αρκετά από οργανισμό σε οργανισμό. Μπορεί να αποτελούνται από εθνικούς οργανισμούς, συγκεκριμένα άτομα, εθνικούς κλάδους, Κυβερνητικές επιτροπές ή στελέχη τους, διεθνής παγκόσμιους οργανισμούς, περιφερειακούς σχηματισμούς. Είναι κατανοητό λοιπόν ότι το μέγεθος της συμμετοχής διαφέρει αισθητά.

Όπως αναφέρει ο Beck (2002), ένας από τους σημαντικότερους Γερμανούς Κοινωνιολόγους, τα γενικά χαρακτηριστικά των ΜΚΟ είναι τα εξής:

- ✓ Οι ΜΚΟ δρουν σε αρκετούς χώρους ταυτόχρονα.
- ✓ Η δράση των ΜΚΟ είναι λιγότερο εξωτερικευμένη καθώς έχει την τάση να κινείται περισσότερο προς το εσωτερικό. Αυτός είναι και ο λόγος που οι πολυεθνικές ΜΚΟ δραστηριοποιούνται σε περισσότερα από ένα κράτη και κατά συνέπεια τα μέλη τους είναι διαφορετικής εθνικότητας.
- ✓ Οι ΜΚΟ δρουν καλύτερα από τους θεσμούς του εθνικού κράτους έχοντας ως μέτρο σύγκρισης κριτήρια επιτυχίας που αναφέρονται στα πλαίσια των κρατών όπως αντιμετώπιση ανεργίας, προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων κλπ.

- ✓ Οι μη κρατικοί διεθνείς δρουν δημιουργώντας δική τους εσωτερική κυριαρχία εκμεταλλεύοντας τις αντιθέσεις που υπάρχουν ανάμεσα στα κράτη.

Τα ακριβή χαρακτηριστικά των μη κυβερνητικών οργανώσεων είναι δύσκολο να καθοριστούν καθώς ποικίλουν όσον αφορά τους τρόπους και τους τύπους δραστηριοποίησης, τη μορφή, τη διάρθρωση και τους στόχους. Έτσι λοιπόν, οι θεωρητικοί αναφέρουν κάποια γενικά χαρακτηριστικά όσον αφορά τις ΜΚΟ.

Τα χαρακτηριστικά των ΜΚΟ μπορούν να αναλυθούν σε πολυάριθμες αλληλοεπικαλυπτόμενες ενότητες. Ένα κριτήριο για μια τέτοια διαίρεση είναι το είδος των εκπροσωπούμενων συμφερόντων. Οι οργανισμοί που μπορούν να διακριθούν σε αυτό το τμήμα, περιλαμβάνουν (Kroger, 2008):

- ✓ οργανισμούς δημοσίου συμφέροντος,
- ✓ εμπορικές ενώσεις,
- ✓ επιστημονικές ενώσεις,
- ✓ θρησκευτικές ενώσεις,
- ✓ πολιτικά κόμματα

Ένα άλλο κριτήριο είναι ο σκοπός των οργανισμών. Αυτή η ενότητα περιέχει οργανισμούς όπως:

- ✓ αυτοβοήθεια (ενεργούν κυρίως για λογαριασμό των μελών τους),
- ✓ φροντίδα (για όλους όσους έχουν ανάγκη ή για μια συγκεκριμένη κατηγορία ανθρώπων),
- ✓ αντιπροσωπευτικές (ενεργούν για λογαριασμό μιας κοινωνίας ή μιας ομάδας ανθρώπων),
- ✓ μειονοτικές ομάδες (ενεργούν για λογαριασμό θρησκευτικών ή εθνικών ομάδων),
- ✓ ad hoc-δημιουργημένες (ιδρύθηκαν με σκοπό την πραγματοποίηση μιας συγκεκριμένης δράσης),
- ✓ χόμπι και αναψυχή (για όσους ενδιαφέρονται για κάποια συγκεκριμένη περιοχή δραστηριότητας),
- ✓ καθήκον (με στόχο την εκτέλεση ορισμένων καθηκόντων, που συχνά διατάσσονται από τις αρχές) και
- ✓ παραδοσιακές (με μια ευρεία φόρμουλα δραστηριότητας και ένα ευρύ φάσμα ατόμων για λογαριασμό των οποίων ενεργούν).

Οι ΜΚΟ διαφέρουν ως προς το εύρος δραστηριότητας. Μπορούν να δράσουν σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Δίκτυα συνεργασίας και οι λεγόμενοι οργανισμοί-ομπρέλα ενώνουν οργανισμούς με παρόμοιους στόχους δραστηριότητας, συχνά από διαφορετικές χώρες.

Όσον αφορά τη νομική και οργανωτική μορφή, οι ΜΚΟ μπορούν είτε να έχουν μια άτυπη μορφή είτε επιλέγοντας μια νομική μορφή, μπορούν να εγγραφούν βάσει των κανόνων μιας δεδομένης χώρας. Η επίτευξη ενός συγκεκριμένου νομικού καθεστώτος συνδέεται με συγκεκριμένες ευθύνες και προνόμια για έναν οργανισμό (π.χ. έκπτωση φόρου, δυνατότητα λήψης επιχορηγήσεων) (SalamonandAnheier, 1996).

Οι ΜΚΟ διαφέρουν επίσης, ως προς τους πόρους και την ικανότητα, συμπεριλαμβανομένων των ανθρώπινων, υλικών και οικονομικών πόρων και όλες έχουν διαφορετικό προσωπικό, επίπεδο εμπειρίας και οικονομικές πηγές, ενώ χρησιμοποιούν διαφορετικές μορφές απασχόλησης.

Οι τομείς δραστηριότητας των ΜΚΟ και τα θέματα για τα οποία δημιουργούνται, περιλαμβάνονται στη Διεθνή Ταξινόμηση Μη Κερδοσκοπικών Οργανισμών (InternationalClassificationofNonProfitOrganizations (ICNPO)). Αυτή η ταξινόμηση διακρίνει 12 παγκόσμιους τομείς δραστηριότητας ΜΚΟ (Salamon&Anheier, 2005):

- 1) πολιτισμός και αναψυχή,
- 2) εκπαίδευση και έρευνα,
- 3) υγεία,
- 4) κοινωνικές υπηρεσίες,
- 5) περιβάλλον,
- 6) ανάπτυξη και στέγαση,
- 7) νόμος, συνηγορία και πολιτική,
- 8) φιλανθρωπικοί μεσάζοντες και προώθηση του εθελοντισμού
- 9) διεθνής,
- 10) θρησκεία,
- 11) επιχειρηματικές και επαγγελματικές ενώσεις και συνδικάτα
- 12) δραστηριότητες εκτός από αυτές που αναφέρονται παραπάνω.

Στην Πολωνία, για παράδειγμα, σύμφωνα με τον νόμο για τη δημόσια καλή δραστηριότητα και τον εθελοντισμό, οι τομείς δραστηριότητας των οργανισμών περικλείονται σε 33 κατηγορίες που περιλαμβάνονται στη σφαίρα των δημόσιων καθηκόντων. Τέτοιες διαιρέσεις

έχουν μεγάλη πρακτική σημασία, τόσο για νομικούς και τυπικούς σκοπούς, όσο και για τις μελέτες του μη κυβερνητικού τομέα, οι οποίες βασίζονται σε τέτοιες ταξινομήσεις. Μια τέτοια ταξινόμηση χρησιμεύει για τη συστηματοποίηση των πληροφοριών για τον μη κυβερνητικό τομέα. Ωστόσο, οδηγεί σε απλοποίηση, αφού οι οργανισμοί συνήθως λειτουργούν ταυτόχρονα σε πολλούς τομείς (Salamon and Anheier, 1996).

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι κάποιες ΜΚΟ μπορεί να έχουν διάφορους δεσμούς με τον κυβερνητικό τομέα και με τον τρόπο αυτό να δημιουργούνται έμμεσες μορφές, δηλαδή ημι-ΜΚΟ (π.χ. κέντρα κατάρτισης), καθώς και ημι-κυβερνητικές οργανώσεις (ημι-κυβερνητικές οργανώσεις, π.χ. κολέγια και πανεπιστήμια) (Hill, 2003).

1.3. Η χρηματοδότηση των ΜΚΟ

Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο για τις ΜΚΟ αποτελεί η χρηματοδότηση. Τα κεφάλαια των ΜΚΟ προέρχονται κατά βάση από δωρεές και ιδρυτές. Για την χρηματοδότηση των ΜΚΟ η περίπτωση του δανεισμού αποτελεί σημαντικό πρόβλημα, καθώς ο βραχυπρόθεσμος δανεισμός γίνεται μόνο όταν τα πιστωτικά ιδρύματα είναι καλυμμένα ότι θα τους επιστραφούν τα χρήματα. Ωστόσο μεγαλύτερο πρόβλημα υπάρχει στην περίπτωση του μακροπρόθεσμου δανεισμού. Επειδή, όμως οι ΜΚΟ είναι μη κερδοσκοπικές, δεν τους εγγυάται κανένας την μελλοντική εξασφάλιση των πιστωτών, ειδικά αν η εξόφληση είναι για μεγάλο χρονικό διάστημα. Τέλος, το καταστατικό λειτουργίας των ΜΚΟ έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τη πληρωμή των τόκων από τις δωρεές.

Σύμφωνα με την έρευνα της Ομάδας περιβάλλοντος του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ) η οποία έγινε το 1997 ύστερα από ανάθεση του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, η χρηματοδότηση των ΜΚΟ προέρχεται από:

- **Εισφορές Μελών:** Αποτελεί μία από τις πιο γνωστές μορφές χρηματοδότησης. Στην περίπτωση αυτή το μεγαλύτερο ποσοστό των εσόδων είναι από τις εισφορές των μελών της ΜΚΟ.
- **Χορηγίες:** Οι οργανώσεις προσπαθούν να βρουν χορηγίες είτε μέσα από το χώρο των επιχειρήσεων, είτε μέσα από το χώρο τόσο κάποιων διεθνών όσο και κάποιων ελληνικών ιδρυμάτων.

- **Εισπράξεις από διοργάνωση εκδηλώσεων:** Τα έσοδα αυτά προέρχονται από συναυλίες, εκδρομές και ξεναγήσεις, εκθέσεις τύπου και οπτικού υλικού με περιεχόμενο που αφορά τον τομέα που δραστηριοποιείται η ΜΚΟ.
- **Εισφορές από την Κεντρική Διοίκηση:** Η πηγή αυτή περιλαμβάνει τις κρατικές χρηματοδοτήσεις από δημόσιους φορείς.
- **Εισφορές από την Ευρωπαϊκή Ένωση:** Στην περίπτωση όπου τομείς δραστηριότητας των ΜΚΟ σχετίζονται με κάποιες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση από αυτή. Το μεγαλύτερο ποσοστό χρηματοδότησης των ΜΚΟ (80%) διαχειρίζεται από τα κράτη- μέλη της Ε.Ε. Οι σημαντικότερες χρηματοδοτήσεις από την ΕΕ παρέχονται για ΜΚΟ που σχετίζονται με (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022):
  - ✓ Την κοινωνική ένταξη, την ισότητα των φύλων και τις ίσες ευκαιρίες
  - ✓ Τον πολιτισμό και τα μέσα επικοινωνίας
  - ✓ Την προώθηση της ιδιότητας του πολίτη και της συμμετοχής στα κοινά
  - ✓ Την έρευνα και την καινοτομία
  - ✓ Την ανάπτυξη και την ανθρωπιστική βοήθεια
  - ✓ Τις μεταφορές, την ενέργεια και τις τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ)

1.4. Ο ρόλος των ΜΚΟ

Τα τελευταία χρόνια, η οικονομική κρίση στην Ελλάδα μαστίζει και φαίνεται να παρατηρείται μια συνεχής μείωση στην κάλυψη των κοινωνικών αναγκών από το κράτος. Οι ευπαθείς κοινωνικές ομάδες στερούνται αρκετά προνόμια που είχαν όπως επιδόματα, κάλυψη ιατρικών εξόδων κλπ. Τα προβλήματα αυτά οδήγησαν το κράτος πρόνοιας να ζητήσει την βοήθεια της κοινωνίας των πολιτών.

Ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων είναι σημαντικός και πολύτιμος και έχει άμεση σχέση με τον ρόλο της Κοινωνίας των Πολιτών, την οποία αντιπροσωπεύουν. Ειδικότερα, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις εκπροσωπούν τα συμφέροντα των πολιτών, προσπαθούν να επιτύχουν την πιο αποτελεσματική διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους, ενημερώνουν και οργανώνουν την κινητοποίησή τους και εκπροσωπούν τους πολίτες στις διαδικασίες όταν επρόκειτο να λάβουν κάποιες αποφάσεις (Παναγιωτίδου, 2006).

Σύμφωνα με τον Abbey (2008), οι ΜΚΟ είναι «διωτικοί οργανισμοί που επιδιώκουν δραστηριότητες για την ανακούφιση του πόνου, την προώθηση των συμφερόντων των φτωχών, την προστασία του περιβάλλοντος, την παροχή βασικών κοινωνικών υπηρεσιών ή την ανάληψη κοινοτικής ανάπτυξης» (Abbey, 2008).

Από τη δεκαετία του 1980, οι ΜΚΟ έχουν γίνει σημαντικοί παίκτες στον τομέα της ανάπτυξης, προωθώντας τη δημοκρατία, προάγοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα, προάγοντας τη βιώσιμη κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, παρέχοντας ανθρωπιστική βοήθεια και υποστηρίζοντας την εκπαιδευτική και πολιτιστική ανανέωση (RiceandRitchie, 1995).

Η εμφάνιση ΜΚΟ στις αναπτυσσόμενες χώρες οφείλεται, εν μέρει, στην αποτυχία των κυβερνήσεων να αντιμετωπίζουν το διευρυνόμενο χάσμα μεταξύ των πλουσίων και των φτωχών (Streeten, 1997). Όπως σημειώνει ο Vander Heijden (1986), η αποτελεσματικότητα των ΜΚΟ έγκειται στην «ικανότητά τους να παρέχουν υπηρεσίες βοήθειας έκτακτης ανάγκης ή ανάπτυξης με χαμηλό κόστος, σε πολλούς ανθρώπους, σε απομακρυσμένες περιοχές, τις γρήγορες, καινοτόμες και ευέλικτες απαντήσεις τους στις αναδυόμενες ανάγκες οικονομικής και τεχνικής βοήθειας σε επίπεδο βάσης, τη μακροχρόνια εξοικείωσή τους με την ανάπτυξη του κοινωνικού τομέα και την καταπολέμηση της φτώχειας, την εμπειρία τους με αναπτυξιακά έργα μικρής κλίμακας, καθώς και με εκείνα που απαιτούν υψηλό βαθμό συμμετοχής και εξοικείωση με τις ενδιαφερόμενες ομάδες-στόχους» (Riddellet.al., 1995).

Σύμφωνα με τον Στραβοσκούφη (2006), οι ΜΚΟ και οι εθελοντικές οργανώσεις, επιτελούν ανθρωπιστικές υπηρεσίες και κάνουν τους διαμεσολαβητές μεταφέροντας πληροφορίες και ανησυχίες που έχουν οι πολίτες προς την κυβέρνηση. Οι ΜΚΟ έχουν την δυνατότητα να υλοποιούν δράσεις και προγράμματα με φιλανθρωπικό χαρακτήρα με στόχο τα άτομα που έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές και πόλεμο να νιώθουν ασφάλεια, να βελτιώνουν τις συνθήκες ζωής των αναξιοπαθόντων, να ασχολούνται με προβλήματα των υποανάπτυκτων χωρών, να δραστηριοποιούνται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο έτσι ώστε να επιτύχουν τους στόχους και να ενημερώνουν και να πληροφορούν σχετικά με τις υπηρεσίες τόσο τους πολίτες όσο και τις υπόλοιπες ΜΚΟ.

Σήμερα οι ΜΚΟ έχουν αναπτύξει την πρακτική τους ιδιαίτερα σε τομείς που αφορούν τη διεθνή ανάπτυξη, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του περιβάλλοντος, την προώθηση της ειρήνης και άλλα ζητήματα κυρίως κοινωνικοοικονομικού περιεχομένου. Για παράδειγμα, η υπεράσπιση της έκφρασης του εθελοντισμού, η εναντίωση στην προσπάθεια κυριαρχίας του κράτους στους πολίτες και η σύγκρουση με τα ισχυρά συμφέροντα γεγονός

που βεβαιώνει ότι ο ρόλος των ΜΚΟ είναι αρκετά σημαντικός στην ανάπτυξη της κοινωνίας. Επίσης αυτό φαίνεται αφενός από την αριθμητική ανάπτυξη και από τα ποσά που διαχειρίζονται είτε αυτά είναι από χρηματοδοτήσεις είτε από δωρεές και αφετέρου από το μέγεθος των δράσεων καθώς οι παροχές που προσφέρουν έχουν την τάση να αντικαταστήσουν τις παροχές και τις δραστηριότητες του κράτους.

Οι ΜΚΟ με στόχο την ευαισθητοποίηση των πολιτών και την αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών καθώς και η συμμετοχή τους σε δράσεις προς τις ομάδες – στόχους πολιτών έχουν επιφέρει κάποια πλεονεκτήματα όπως είναι η εμπιστοσύνη, η ευελιξία, η προσβασιμότητα, η προσαρμοστικότητα, η κοινωνική ενσωμάτωση και η αντιμετώπιση των αναγκών που αποτελούν αποτέλεσμα των δράσεων αλλά και η αναλογία του κόστους παροχής υπηρεσιών. Όμως εκτός από τα πλεονεκτήματα υπάρχουν και κάποια μειονεκτήματα που πρέπει να αναφερθούν όπως η μη ύπαρξη αναγκαίων υποδομών, η μη ύπαρξη σταθερής οργάνωσης, η μη αντιμετώπιση των αναγκών σε μακροπρόθεσμο επίπεδο, η ανύπαρκτη χρηματοδότηση, το μη συλλογικό όφελος, η διαφθορά και η επιδεικτική φιλανθρωπία (Στραβοσκούφη, 2013).

Υπολογίζεται ότι υπάρχουν περισσότερες από 50.000 ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στις αναπτυσσόμενες χώρες, μαζί με εκατοντάδες χιλιάδες μικρές οργανώσεις βάσης και φτάνουν τα 250 εκατομμύρια φτωχούς ανθρώπους (Streeten, 1997). Η μεταφορά χρηματοδότησης από χώρες υψηλού εισοδήματος σε ΜΚΟ για την προώθηση της διεθνούς αναπτυξιακής βοήθειας, έχει αυξηθεί από αμελητέο ποσό πριν από το 1980 σε σχεδόν 2 δισεκατομμύρια δολάρια το 2004. Αυτό το ποσό δεν περιλαμβάνει πρόσθετα δισεκατομμύρια δολάρια που διοχετεύονται μέσω ΜΚΟ για την υλοποίηση συγκεκριμένων έργων για λογαριασμό των χωρών δωρητών (Werker and Ahmed, 2008).

Η ευρεία εργασία των ΜΚΟ μπορεί να κατηγοριοποιηθεί ως προς τους ρόλους του εφαρμοστή, του καταλύτη και του εταίρου (Lewis, 2007). Ο ρόλος του υλοποιητή περιλαμβάνει την κινητοποίηση πόρων και αναγκών, ενώ ο ρόλος του καταλύτη αντικατοπτρίζει την ικανότητα έμπνευσης, διευκόλυνσης ή συμβολής σε βελτιωμένη σκέψη και δράση που σχετίζεται με τον κοινωνικό μετασχηματισμό και ο ρόλος του εταίρου περιλαμβάνει την ανάγκη εργασίας σε κοινές δραστηριότητες με την κυβέρνηση, τους δωρητές και τους ιδιωτικούς τομείς (Lewis & Kanji, 2009).

1.5. ΜΚΟ και κοινωνική ζωή

Οι ΜΚΟ είναι η εκδήλωση της κοινωνικής δραστηριότητας και είναι συνήθως η έκφραση των πρωτοβουλιών της βάσης. Επιστούν την προσοχή σε κοινωνικά προβλήματα, ενώ επιτελούν ανεκτίμητη και απαραίτητη εργασία υποστηρίζοντας περιθωριοποιημένα άτομα σε δύσκολες καταστάσεις ζωής.

Ο σχηματισμός του τρίτου τομέα, από την σκοπιά της οικονομικής και πολιτικής επιστήμης, εξηγείται από τις θεωρίες αποτυχίας της κυβέρνησης και της αγοράς.

Οι κοινωνιολογικές μελέτες υπογραμμίζουν τη σημασία των ΜΚΟ για: τη βελτίωση της κοινωνικής ένταξης, την εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας (με τη μετάβαση σε υψηλότερο επίπεδο μόνο εκείνων των καθηκόντων και των κοινωνικών προβλημάτων που δεν μπορούν να επιλυθούν σε χαμηλότερα επίπεδα), την οικοδόμηση της κοινωνίας των πολιτών.

Τα καθήκοντα που ανατίθενται συχνότερα σε ΜΚΟ είναι:

1. Η ικανοποίηση των ατομικών, καθώς και των κοινωνικών αναγκών σε μικρές ομάδες με ευγένεια και αλληλεγγύη,
2. Η υιοθέτηση της ενεργού συμμετοχής του πολίτη στον τομέα των λεγόμενων τοπικών και ανθρώπινων υποθέσεων,
3. Η προώθηση του πλουραλισμού και της ποικιλομορφίας της κοινωνικής ζωής
4. Η ανάπτυξη του κοινωνικού τομέα, που εκπληρώνει ατομικούς και κοινωνικούς στόχους και έχει διαφορετικές απόψεις από την κυβέρνηση,
5. Η ανάπτυξη μηχανισμών κοινωνικής συμμετοχής στη δημιουργία και εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών στη σύγχρονη κοινωνία.

Η θετική στάση απέναντι στις ΜΚΟ είναι κυρίαρχη, ωστόσο, τονίζονται προβληματικοί τομείς και δυσλειτουργίες. Ορισμένα από τα προβλήματα των ΜΚΟ είναι οι περιορισμένοι πόροι, ο πατερναλισμός, ο ερασιτεχνισμός αλλά και ο υπερβολικός επαγγελματισμός σε κάποιους οργανισμούς που μπορεί να οδηγήσει σε προβλήματα. Ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα για μία ΜΚΟ, είναι η αντιπροσωπευτικότητα της οργάνωσης, ιδιαίτερα στην περίπτωση που ενώνει ένα μικρό αριθμό ανθρώπων. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι δεν δημιουργούνται όλες οι ΜΚΟ ως βάση. Υπάρχουν ορισμένες ΜΚΟ, των οποίων οι δραστηριότητες ξεκίνησαν από πάνω προς τα κάτω (Gronberg and Paarlberg, 2001).

1.6. Αποτελεσματικότητα και ποιότητα των ΜΚΟ

Ένας αυξανόμενος αριθμός ΜΚΟ και το νόημά τους, καθώς και η παροχή ολοένα και περισσότερων δημόσιων αγαθών σε αυτές, απαιτεί την ανάγκη επιβεβαίωσης της αξιοπιστίας, της συνέπειας και της αποτελεσματικότητάς τους, καθώς και την αντίκρουση των κριτικών απόψεων. Η πίεση αυξάνεται προκειμένου να αξιολογηθεί και να παρακολουθηθεί η αποτελεσματικότητα των ΜΚΟ. Η επιστημονική βιβλιογραφία θέτει όλο και πιο συχνά ερωτήματα σχετικά με τα εμπειρικά στοιχεία για τον πραγματικό αντίκτυπο των διαφόρων εκπροσώπων του μη κυβερνητικού τομέα στην πολιτική.

Κατά την ανάλυση της αποτελεσματικότητας των ΜΚΟ, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνο η εσωτερική αποτελεσματικότητα των οργανισμών, αλλά και οι εξωτερικοί παράγοντες (περιβαλλοντικοί παράγοντες), όπως οι μηχανισμοί λήψης πολιτικών ή αποφάσεων σε εξαρτημένα δεδομένα.

Η αποτελεσματικότητα της δραστηριότητας σχετίζεται με το θέμα της λογοδοσίας των ΜΚΟ. Το ερώτημα του ποιοι και για τι ακριβώς είναι υπεύθυνοι σε κάθε ΜΚΟ είναι δύσκολο να απαντηθεί. Η χρήση οικονομικών μέτρων ευθύνης προς τους χορηγούς και τους χρηματοδότες είναι μια απλοποίηση του προβλήματος. Η βαθμολογία που βασίζεται αποκλειστικά σε ποσοτικούς δείκτες (συνήθως στο στάδιο της υποβολής αιτήσεων και του διακανονισμού έργων), έχει μικρή επίδραση στην ποιότητα των υπηρεσιών. Είναι πολύ πιο δύσκολο να μετρηθούν οι πραγματικές επιπτώσεις των δραστηριοτήτων των οργανισμών, όπως η ενδυνάμωση των αποδεκτών της δραστηριότητας (Yanacopoulos, 2008).

Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα είναι η ποιότητα της δραστηριότητας των ΜΚΟ. Η διεθνής αναθεώρηση προτύπων και μεθόδων για την αξιολόγηση της ποιότητας της δραστηριότητας των ΜΚΟ δείχνει ότι η επιτήρηση με τη μορφή καταχώρισης και επαλήθευσης των αδειών, που αποτελεί μέρος του νομικού συστήματος, είναι σχετικά αποτελεσματική. Ωστόσο, οι αυτορρυθμιστικές δραστηριότητες που προκαλούνται από την πίεση των ομοτίμων που περιλαμβάνουν την υιοθέτηση κωδίκων κανόνων, δεοντολογίας και προτύπων, εφαρμόζονται σε μικρό βαθμό. Αυτό σχετίζεται με τον γενικό και μόνο δηλωτικό χαρακτήρα τους, που δεν συνεπάγεται ούτε προνόμια ούτε συνέπειες. Η πιστοποίηση και η συμμετοχή σε δίκτυα οργανισμών φαίνεται να είναι μια πιο αποτελεσματική και αποδεκτή μέθοδος, στο περιβάλλον του τρίτου τομέα, για την τόνωση της ποιότητας της δραστηριότητας και της αξιολόγησής της.

Σε πολλές χώρες, όλο και περισσότεροι οργανισμοί διεξάγουν αυτού του είδους τις δραστηριότητες. Οι δραστηριότητες παρακολούθησης, αξιολόγησης και ελέγχου στοχεύουν στην αύξηση της αποτελεσματικότητας, στην αξιολόγηση της υλοποίησης των στόχων, στις ανάγκες σχεδιασμού και στην αιτιολόγηση των δαπανών. Οι δραστηριότητες αυτές υλοποιούνται σε διαφορετικό βαθμό σε συγκεκριμένες χώρες. Η διάδοση γνώσεων σχετικά με τις μεθόδους και τα οφέλη της ρυθμιστικής δράσης, που είναι πιο κοινή μεταξύ των εκπροσώπων του μη κυβερνητικού τομέα, μπορεί να αυξήσει το ενδιαφέρον τους για ανάληψη παρόμοιων πρωτοβουλιών (Yanacopoulos, 2008).

Οι ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται διεθνώς, παρά τα σημαντικά επιτεύγματα, δεν είναι σε θέση να εκτελούν όλα τα καθήκοντα ταυτόχρονα, δηλαδή δεν μπορούν να είναι πάροχοι υπηρεσιών, διαχειριστές, προστάτες των δικαιωμάτων, πολιτικοί ακτιβιστές, κ.λπ. (Yanacopoulos, 2008).

2. Γυναίκες και προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών

2.1. Γενικά στοιχεία για την περιθωριοποίηση των γυναικών

Τις τελευταίες τρεις δεκαετίες έχουμε γίνει μάρτυρες μιας σταθερής αύξησης της παγκόσμιας συνείδησης για τα δεινά των φτωχών γυναικών στις αναπτυσσόμενες χώρες και την ανάγκη για κοινωνική, οικονομική, πολιτική και ισότητα των φύλων, καθώς και πρόσβαση στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Οι γυναίκες έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο σε ορισμένα μέρη του κόσμου, αλλά συνεχίζουν να είναι περιθωριοποιημένες και υποτιμημένες στον αναπτυσσόμενο κόσμο (Augusto and Zahidi, 2005).

Οι κοινωνικές πεποιθήσεις συνεχίζουν να εμποδίζουν την πρόοδο στην ενδυνάμωση των γυναικών σε πολλά μέρη του αναπτυσσόμενου κόσμου. Σε σύγκριση με τους άνδρες, οι γυναίκες στις αναπτυσσόμενες χώρες εργάζονται περισσότερο, λαμβάνουν λιγότερα χρήματα, έχουν περισσότερες ευθύνες, έχουν λιγότερη εκπαίδευση και έχουν φτωχότερη υγεία (Ghorayshi and Belanger, 1996).

Από τη δεκαετία του 1980, υπήρξε σημαντική αύξηση στον όγκο της έρευνας που επικεντρώνεται στις συνθήκες, τη ζωή και τις εμπειρίες των γυναικών στις αναπτυσσόμενες χώρες (Ghorayshi and Belanger, 1996). Το διεθνές κάλεσμα του 1975 από τον ΟΗΕ για τον εορτασμό του Διεθνούς Έτους της Γυναίκας, ήταν το πρώτο βήμα για την αναγνώριση των κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων των γυναικών.

Με την υποστήριξη διαφόρων υπηρεσιών του ΟΗΕ, της Παγκόσμιας Τράπεζας, διεθνών αναπτυξιακών ιδρυμάτων, ιδιωτικών εθελοντικών ομάδων και πολυεθνικών εταιρειών, προέκυψαν οι ακόλουθες γυναικείες πρωτοβουλίες: το Ταμείο Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών για τις Γυναίκες (UNIFEM), ως ξεχωριστό ταμείο στο πλαίσιο του Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNDP) το 1984 (Sweetman, 2002), η οργάνωση της Παγκόσμιας Διάσκεψης του Πεκίνου για τις Γυναίκες το 1995 (Augusto and Zahidi, 2005) και η θέσπιση των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας το 2000. Ως αποτέλεσμα, σχεδόν κάθε χώρα έχει καθιερώσει πολιτικά προγράμματα και κυβερνητικά υπουργεία για την αντιμετώπιση των ζητημάτων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες (Ghorayshi and Belanger, 1996).

2.2. Οι γυναίκες στις αναπτυσσόμενες χώρες

Οι γυναίκες αποτελούν περισσότερο από το 50 τοις εκατό του παγκόσμιου πληθυσμού και το 70 τοις εκατό των φτωχών του κόσμου που εκτιμάται ότι είναι 1,2-1,3 δισεκατομμύρια. Τα δύο τρίτα των αναλφάβητων στον κόσμο είναι γυναίκες (Jahan, 1996), ενώ υπολογίζεται ότι είναι πάνω από 500 εκατομμύρια στις αναπτυσσόμενες χώρες (OXFAM, 1998).

Τουλάχιστον μισό εκατομμύριο γυναίκες παγκοσμίως πεθαίνουν ετησίως από αιτίες που σχετίζονται με την εγκυμοσύνη και το 99 τοις εκατό είναι από αναπτυσσόμενες χώρες (Germain, 2004). Οι γυναίκες εκτελούν το 66 τοις εκατό της εργασίας στον κόσμο, παράγουν το 50 τοις εκατό της τροφής, αλλά κερδίζουν το 10 τοις εκατό του εισοδήματος και κατέχουν το 1 τοις εκατό της περιουσίας. Παγκοσμίως, οι γυναίκες ευθύνονται πλέον για το ήμισυ όλων των μολύνσεων από τον ιό HIV (UNICEF, 2007).

Αυτά τα στοιχεία δείχνουν ξεκάθαρα ότι οι γυναίκες βρίσκονται σε χειρότερη θέση από τους άνδρες. Κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων δεκαετιών, οι ΜΚΟ και οι κυβερνήσεις, τόσο σε περιφερειακό όσο και σε διεθνές επίπεδο, έχουν προωθήσει προγράμματα ανάπτυξης και υπεράσπισης για τη βελτίωση της κατάστασης των γυναικών στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Παρά τις έντονες προσπάθειες και ορισμένες σημαντικές επιτυχίες, η κατάσταση εξακολουθεί να είναι προβληματική, όταν περισσότερες από ένα εκατομμύριο γυναίκες πεθαίνουν ετησίως από αμβλώσεις και βρεφοκτονίες (η σκόπιμη θανάτωση θηλυκών βρεφών είτε εντός της μήτρας είτε μέσω εκτρώσεων κατά φύλο ή αμέσως μετά τη γέννηση). Εκτός από τον σεξουαλικό ακρωτηριασμό κοριτσιών στην Υποσαχάρια Αφρική, γυναίκες διακινούνται για πορνεία στην Ασία και σκοτώνονται για να αποκτήσουν τον έλεγχο της προίκας (χρήματα ή περιουσία που φέρνει μια γυναίκα στον σύζυγό της στο γάμο) σε διάφορες χώρες της Νότιας Ασίας (Germain, 2004).

Η ζωή των γυναικών στις αναπτυσσόμενες χώρες είναι αρκετά περίπλοκη και ποικιλόμορφη, ειδικά σε σχέση με τον αντίκτυπο της θρησκείας, τις διαφορές των φύλων, τον πολιτισμό και τους βιολογικούς κανόνες (Ghorayshi and Belanger, 1996). Ενώ οι κοινωνικές σχέσεις επηρεάζονται από το ευρύτερο πολιτιστικό περιβάλλον και τα έθιμα μέσα σε μια χώρα, υπάρχουν επίσης διαστάσεις κοινωνικών σχέσεων που υπερβαίνουν συγκεκριμένες χώρες, πολιτισμούς ή έθνη (Antonucciet.al., 2002).

Οι ρόλοι που αναλαμβάνουν οι γυναίκες σε μια δεδομένη κοινωνία μπορεί να αλλάξουν με την πάροδο του χρόνου, αλλά η υποταγή τους είναι δύσκολο να αλλάξει. Οι γυναίκες

κοινωνικοποιούνται για να εσωτερικεύσουν την υποταγή η οποία, με τη σειρά της, διαμορφώνει το πεπρωμένο και τον ψυχισμό τους (Ghorayshi and Belanger, 1996). Για παράδειγμα, σε μια μελέτη του Nussbaum (2003) στην περιοχή της Δυτικής Βεγγάλης της Ινδίας, διαπιστώθηκε ότι οι γυναίκες ένιωθαν ότι θα έπρεπε να έχουν λιγότερη εκπαίδευση από τους άνδρες.

Η πατριαρχική κοινωνική σχέση σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες παρέχει την ιδεολογική βάση για την ανισότητα των φύλων. Η πατριαρχία έχει οριστεί ως «ένα σύνολο κοινωνικών σχέσεων με υλική βάση που επιτρέπει στους άνδρες να κυριαρχούν στις γυναίκες» (Cainet.al., 1979). Αν και η πατριαρχία είναι ευρέως διαδεδομένη και απαντάται παγκοσμίως, διαφέρει μεταξύ των περιοχών και των πολιτισμών (Ahmadet.al., 2004).

Ο Kandiyoti (1988), σημειώνει ότι οι πατριαρχικές σχέσεις ασκούν ισχυρή επιρροή στη διαμόρφωση της έμφυλης υποκειμενικότητας των γυναικών και ο αντίκτυπος της τάξης και της κάστας προσθέτει περαιτέρω στην υποταγή των γυναικών. Το φαινόμενο της ανισότητας των φύλων είναι εγγενώς πολύπλοκο (Mason, 1987), καθώς ενισχύεται από διάφορους θρησκευτικούς, οικονομικούς, πολιτικούς, κοινωνικούς και νομικούς θεσμούς που λειτουργούν με βάση την κατώτερη θέση της γυναίκας στην κοινωνία. Για παράδειγμα, τα τοπικά έθιμα, οι παραδόσεις και οι φυλετικοί νόμοι στο Πακιστάν παίζουν ρόλο στον καθορισμό της θέσης των γυναικών (Khan, 1999).

Η ανισότητα των φύλων μπορεί να φανεί στην περιορισμένη εκπαίδευση ή τις οικονομικές ευκαιρίες και τα αποτελέσματα υγείας που μπορούν να οδηγήσουν στην υποταγή των γυναικών. Οι γυναίκες και τα κορίτσια στη Νότια Ασία υποφέρουν από αυξημένα ποσοστά θνησιμότητας.

Σε πολλές κοινωνίες της Νότιας Ασίας και της Αφρικής, οι γονείς προτιμούν να επενδύουν στην εκπαίδευση του γιου τους, παρά στην εκπαίδευση της κόρης τους με βάση την προσδοκία ότι οι γιοι τους θα παρέχουν κοινωνική ασφάλιση στους γονείς τους, ενώ οι κόρες θα εξυπηρετούν πρωτίστως τις ανάγκες των οικογενειών ως μελλοντικοί σύζυγοι (Logan and Beoku-Betts, 1996).

Ενώ υπήρξε αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας των γυναικών από τη δεκαετία του 1980 σε διάφορες αναπτυσσόμενες χώρες (εκτός από την Υποσαχάρια Αφρική), παραμένουν σημαντικές διαφορές στους μισθούς ανδρών-γυναικών (Mehra and Gammag, 1999). Οι ονομαστικοί μισθοί των γυναικών είναι 17 τοις εκατό χαμηλότεροι από τους μισθούς των ανδρών (UNIFEM, 2009). Η γεωργία εξακολουθεί να είναι η κύρια πηγή απασχόλησης για τις

γυναίκες στον αναπτυσσόμενο κόσμο, όπου το 96 τοις εκατό των γυναικών ασχολούνται με αγροτικές εργασίες στην Αφρική, όπου δεν έχουν πρόσβαση σε πόρους (όπως πιστώσεις) και υπηρεσίες επέκτασης της γεωργίας (Mehra,1997; Mehra and Gammag, 1999).

Οι Jejeebhoy και Sathar (2001), σημειώνουν τις διαφορές στην καταπίεση των γυναικών μεταξύ και εντός των αναπτυσσόμενων χωρών. Για παράδειγμα, παρά τα προγράμματα και τις πολιτικές που έχουν σχεδιαστεί για τη βελτίωση των υπηρεσιών αναπαραγωγικής υγείας για τις γυναίκες, οι γυναίκες εξακολουθούν να στερούνται επαρκών υπηρεσιών αναπαραγωγικής υγείας, λόγω έλλειψης διαθεσιμότητας και προσβασιμότητας στις υπηρεσίες σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες.

Σε πολλές χώρες της Νότιας Ασίας και του Ισλάμ, η βία κατά των γυναικών γίνεται αντιληπτή ως ιδιωτική οικογενειακή υπόθεση από το σύστημα επιβολής του νόμου και ως αποτέλεσμα αυτού, οι γυναίκες συνεχίζουν να υποφέρουν στη σιωπή (Niaz,2003; Doukiet.al., 2003).

2.3. Μοτίβα καταπίεσης των γυναικών

2.3.1. Υποδούλωση

Η υποταγή περιλαμβάνει μια διαδικασία να τεθεί κάποιος ή κάτι υπό πλήρη έλεγχο. Οι γυναίκες έχουν υποταχθεί για χρόνια παρά τις συνεισφορές τους στο σπίτι και στην ευρύτερη κοινωνία, καθώς η ανδρική κυριαρχία έχει ενσωματωθεί τόσο πολύ που η υποταγή των γυναικών έχει γίνει πλέον αποδεκτό γεγονός. Αυτό διαιωνίζεται περαιτέρω από τις πολιτιστικές πρακτικές, τη θρησκεία, την εκπαίδευση και άλλους κοινωνικούς θεσμούς της κοινωνίας. Ένας αριθμός μελετών για τις γυναίκες έχει προσδιορίσει την υποταγή των γυναικών ως κοινή στις αναπτυσσόμενες χώρες (EdnaandBose, 1990;Niaz, 2003;Cohen, 2006; Bhatt, 1998;Mosedale, 2005).

Οι διάφορες μορφές υποταγής των γυναικών περιλαμβάνουν:

1. Άρνηση εκπαίδευσης
2. Βία κατά των γυναικών (π.χ. σωματική, ψυχική ή/και σεξουαλική κακοποίηση)
3. Οικονομική υποταγή
4. Δολοφονία τιμής που σχετίζεται με την προίκα, επιθέσεις με οξύ και άλλα κοινωνικά πρότυπα που επικρατούν στην κοινωνία
5. Εμπορία γυναικών.

Η άρνηση της εκπαίδευσης σε κορίτσια και γυναίκες στις αναπτυσσόμενες χώρες εξακολουθεί να επικρατεί. Η απόδειξη των οφελών που προέρχονται από την εκπαίδευση των γυναικών περιλαμβάνει τη βελτίωση της υγείας και της οικονομίας της οικογένειας (KingandHill,1993; Browne and Barrett, 1991).

Πολλές κοινωνίες εξακολουθούν να είναι απρόθυμες να επενδύσουν στην εκπαίδευση των γυναικών,ιδιαίτερα στις ισλαμικές χώρες. Το σύστημα των καστών, βαθιά ριζωμένο στην ινδική κοινωνία, παρέχει ένα άλλο εμπόδιο στην εκπαίδευση των γυναικών (Kamat, 1976; Patkar, 1995). Όπως επισημαίνουν οι Mitra και Singh (2008), οι εκπαιδευτικές ανισότητες συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στη διατήρηση των μαζικών ανισοτήτων στην ινδική κοινωνία που σχετίζονται με την τάξη, την κάστα και το φύλο. Οι ανισότητες μεταξύ των φύλων στην εκπαίδευση συνεχίζουν να είναι σημαντικές στη Δυτική Αφρική, τη Νότια Ασία και τη Μέση Ανατολή όπου το ποσοστό των γυναικών χωρίς εκπαίδευση κυμαίνεται από 14 έως 21% μεγαλύτερο από αυτό των ανδρών (Stromquist, 1990).

Η διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών, ορίζει τη βία κατά των γυναικών ως: *«Κάθε πράξη βίας με βάση το φύλο που οδηγεί ή είναι πιθανό να οδηγήσει σε σωματική, σεξουαλική ή ψυχική βλάβη ή ταλαιπωρία σε γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων απειλών τέτοιων πράξεων, εξαναγκασμού ή αυθαίρετης στέρησης ελευθερίας, είτε εμφανίζεται στη δημόσια είτε στην ιδιωτική ζωή»* (WHO, 1995).

Σήμερα, η βία κατά των γυναικών θεωρείται μια παγκόσμια επιδημία που ξεπερνά τα όρια του πολιτισμού, της τάξης, της εκπαίδευσης, του εισοδήματος, της εθνότητας και της ηλικίας (Joshi, 2008). Υπάρχει, ωστόσο, μια πολύ μεγάλη ποικιλία στα πρότυπα βίας κατά των γυναικών σε διάφορες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της σωματικής βίας (π.χ. σπρωξίματα, γροθιές, χτυπήματα και κλωτσιές), ψυχολογική βία (π.χ. προσβλητική γλώσσα, περιορισμός των κινήσεων, αρπαγή αντικειμένων, επίπληξη, εξαναγκασμός) ή σεξουαλική βία (π.χ. συζυγικός βιασμός, ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων κ.α.) (Bhatt, 1998).

Η βία από τους οικείους συντρόφους (συχνά αποκαλούμενη ενδοοικογενειακή βία), λαμβάνει διάφορες μορφές που περιλαμβάνουν σωματική και σεξουαλική βία (Watts and Zimmerman, 2002). Η ενδοοικογενειακή βία είναι η πιο διαδεδομένη μορφή βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών και συχνά κρύβεται και αγνοείται (UNICEF, 2000). Ένας αριθμός μελετών έχει επικεντρωθεί στην ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών στις αναπτυσσόμενες χώρες (Doukiet.al.,2003; Niaz, 2003).

Οι έρευνες στην Αίγυπτο, την Παλαιστίνη, το Ισραήλ και την Τυνησία, δείχνουν ότι τουλάχιστον μία στις τρεις γυναίκες ξυλοκοπείται από τον σύζυγό της. Ωστόσο, στις αραβικές και ισλαμικές κοινωνίες, η ενδοοικογενειακή βία δεν θεωρείται ακόμη σημαντική ανησυχία παρά την αυξανόμενη συχνότητά της και τις σοβαρές της συνέπειες (Doukiet.al., 2003). Οι συζυγικές δυσλειτουργίες, τα οικονομικά ζητήματα, η κατάχρηση ουσιών αναφέρονται ως μερικοί από τους λόγους για την ενδοοικογενειακή βία σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες (Bhatt, 1998).

Η οικονομική υποταγή είναι με τη μορφή άρνησης των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και γης για τις γυναίκες, κάτι που συνηθίζεται στην υποσαχάρια Αφρική και στις χώρες της Νότιας Ασίας (Cohen, 2006). Η πολιτιστικά εγκεκριμένη και κοινωνικά εγκεκριμένη πρακτική της «προίκας», μπορεί να παρατηρηθεί σε πολλές χώρες της Νότιας Ασίας όπως η Ινδία και το Μπαγκλαντές (Prasad,1994; Cohen, 2006). Οι παντρεμένες γυναίκες βασανίζονται σωματικά, κακοποιούνται συναισθηματικά, δολοφονούνται ή εξαναγκάζονται ακόμη και σε αυτοκτονία, λόγω της επίμονης απαίτησης για προίκα (Prasad, 1994). Στο Μπαγκλαντές, οι διαφωνίες για την προίκα έχουν οδηγήσει ακόμη και σε επιθέσεις με οξύ σε γυναίκες, στις οποίες έχει προκληθεί τύφλωση, παραμόρφωση ή ακόμη και θάνατος (Cohen, 2006). Η δολοφονία «τιμής» είναι μια άλλη παλιά πολιτιστική πρακτική σε πολλά ισλαμικά έθνη όπου οι γυναίκες σκοτώνονται στο όνομα της οικογενειακής τιμής (Cohen, 2006).

2.3.2. Απομόνωση

Ο δεύτερος τρόπος καταπίεσης είναι η απομόνωση. Μπορεί να προκύψει από έλλειψη πόρων και διακρίσεις, ρόλους και ευθύνες των φύλων, κακή υγεία και αναπηρίες. Ελάχιστη έρευνα έχει γίνει σχετικά με την απομόνωση των γυναικών, οι οποίες μπορούν να απομονωθούν με έναν ή περισσότερους από τους ακόλουθους τρόπους (Edna and Bose, 1990):

- ✓ Υποτίμηση της εργασίας που επιτελούν στο σπίτι,
- ✓ Αρνητικές αντιλήψεις για την ικανότητά τους για μητρότητα,
- ✓ Η θεώρηση του οποιουδήποτε είδους εισοδήματος δημιουργούν ως συμπληρωματικό ή δευτερεύον βασισμένο στο επαγγέλματα χαμηλού επιπέδου και
- ✓ Έλεγχος της σεξουαλικότητας

Το σύστημα «purdah» (γυναικεία απομόνωση) που εφαρμόζεται στον μουσουλμανικό πληθυσμό απομονώνει επίσης τις γυναίκες στην κοινωνία (Papanek, 1971). Το Purdah, είναι μια πολύπλοκη θεσμοθετημένη διαδικασία που συνεπάγεται πολύ περισσότερα από

περιορισμούς στη σωματική κινητικότητα και το ντύσιμο των γυναικών. Αρνείται στις γυναίκες πρόσβαση σε πολλές ευκαιρίες και πτυχές της καθημερινής ζωής (Cainet.al., 1979). Στο Μπαγκλαντές, την Ινδία και το Πακιστάν το σύστημα purdah, θέτει αυστηρούς περιορισμούς στις μετακινήσεις των γυναικών έξω από το σπίτι τους (Cainet.al., 1979; Papaneck, 1971).

Μελέτες δείχνουν ότι, η απομόνωση των γυναικών μέσα στο νοικοκυριό επηρεάζει άμεσα την υγεία τους (Shaikh and Hatcher, 2004). Για παράδειγμα, άδεια να φύγουν από το σπίτι στη Νιγηρία δίνεται μόνο από τον σύζυγο, ανεξάρτητα από το πόσο σοβαρή είναι η ανάγκη, έστω και αν πρόκειται για κάποια σοβαρή ιατρική φροντίδα. Παρομοίως, η ινδική παράδοση της απομόνωσης εμποδίζει τις γυναίκες και τα κορίτσια να εξεταστούν από εξωτερικό γιατρό που είναι άνδρας (Christiana and Okojie, 1994). Στο Πακιστάν, οι γυναίκες συχνά δεν επιτρέπεται να επισκέπτονται μόνες μια υγειονομική μονάδα ή πάροχο υγειονομικής περίθαλψης ή να πάρουν την απόφαση να ξοδέψουν χρήματα για την υγειονομική περίθαλψη (Shaikh and Hatcher, 2004).

2.3.3. Εκμετάλλευση

Το τρίτο πρότυπο καταπίεσης είναι η εκμετάλλευση. Οι γυναίκες υφίστανται τις ακόλουθες μορφές εκμετάλλευσης στις αναπτυσσόμενες χώρες:

1. Οικονομική εκμετάλλευση,
2. Σεξουαλική εκμετάλλευση με τη μορφή σεξουαλικού τουρισμού, πορνείας,
3. Κοινωνική εκμετάλλευση με βάση την κάστα και τη φυλή και
4. Δουλεία.

Ενώ όλες οι μορφές εκμετάλλευσης μπορούν να βρεθούν στις αναπτυσσόμενες χώρες, η σεξουαλική και οικονομική εκμετάλλευση τυγχάνει της μεγαλύτερης ερευνητικής προσοχής.

Η φτώχεια των γυναικών σχετίζεται άμεσα με την απουσία οικονομικών ευκαιριών και αυτονομίας, συμπεριλαμβανομένων των πιστώσεων, της ιδιοκτησίας γης, της κληρονομιάς και της συμμετοχής στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Λίγο πάνω από το ένα τρίτο των γυναικών είναι οικονομικά ενεργές παγκοσμίως (Mehra, 1997), οι οποίες περιλαμβάνουν τα δύο τρίτα των εργαζομένων γυναικών στις αναπτυσσόμενες χώρες που ασχολούνται με τη γεωργία. Για παράδειγμα, στη Δυτική Κένυα το 40 τοις εκατό των αγροκτημάτων, διοικούνται από γυναίκες και στη Σρι Λάνκα το 72 τοις εκατό των γυναικών που εργάζονται

στη γεωργία, απασχολούνται σε φυτείες τσαγιού. Στις αναπτυσσόμενες χώρες, οι γυναίκες εργάζονται περισσότερες ώρες, έχουν λιγότερα περιουσιακά στοιχεία και κερδίζουν τα τρία τέταρτα των μισθών που καταβάλλονται στους άνδρες (Buvinic and Roza, 2004).

Η οικονομική εκμετάλλευση των γυναικών δεν περιορίζεται στη γεωργία, αλλά οι γυναίκες που εργάζονται σε αστικά εργοστάσια ζουν και εργάζονται σε άθλιες συνθήκες. Για παράδειγμα, οι γυναίκες που εργάζονται σε εργοστάσια της Νοτιοανατολικής Ασίας, αμείβονται σχετικά κακώς για πολύ ασταθή απασχόληση. Μια γυναίκα εργάτρια γραμμής συναρμολόγησης στις Η.Π.Α. θα μπορούσε να κερδίζει 3-5\$ την ώρα, ενώ μια γυναίκα εργαζόμενη συναρμολόγησης σε μια αναπτυσσόμενη χώρα, που κάνει την ίδια δουλειά, θα κέρδιζε 3-5\$ για όλη την εργασία της ημέρας (Fuentes and Ehrenreich, 1998). Οι πολλές ώρες εργασίας και η πίεση για την τήρηση των ωραρίων και των ποσοτώσεων εργασίας στα αστικά εργοστάσια, συνέβαλαν σε νευρικές κρίσεις, έκθεση σε σκόνη και χνούδια που προκαλούν πνευμονικές παθήσεις και έκθεση σε καρκινογόνες χημικές ουσίες, χωρίς κατάλληλο αερισμό ή εργαλεία για το χειρισμό των επικίνδυνων υλικών. Οι ιατρικές παροχές και η εκπαιδευτική βοήθεια για παιδιά γενικά, δεν προσφέρονται ως μέρος ενός πακέτου απασχόλησης και επομένως, οι εργαζόμενοι στο εργοστάσιο πληρώνουν για υπηρεσίες για την κάλυψη αυτών των αναγκών από τους εβδομαδιαίους μισθούς τους (Bacchus, 2005).

Η σεξουαλική παρενόχληση, είναι ένας άλλος κίνδυνος κατά την εργοστασιακή εργασία, ειδικά για γυναίκες που είναι έξω αργά το βράδυ και δουλεύουν στις βραδινές βάρδιες (Fuentes and Ehrenreich, 1998). Η σεξουαλική εκμετάλλευση εκτείνεται σε μια συνέχεια κακοποίησης και βίας κατά των γυναικών και περιλαμβάνει βιασμό, πορνεία, αιμομιξία, κακοποίηση, εμπορία νυφών, σεξουαλική παρενόχληση και ακρωτηριασμό γυναικείων γεννητικών οργάνων. Σύμφωνα με την κυβέρνηση των ΗΠΑ, 600.000–800.000 άνθρωποι διακινούνται μέσω διεθνών συνόρων κάθε χρόνο, με το 80% να είναι γυναίκες και το 70% της διακίνησής τους πραγματοποιείται για σεξουαλική εκμετάλλευση (Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ, 2004). Για παράδειγμα, ένας μεγάλος αριθμός γυναικών και κοριτσιών από το Νεπάλ και το Μπαγκλαντές διακινούνται σε μεγάλες πόλεις της Ινδίας για σεξ (Hennink and Simkhada, 2004). Η εκμετάλλευση των γυναικών βασίζεται στο σύστημα των καστών στην Ινδία και η εκμετάλλευση στην Αφρική και τη Λατινική Αμερική βασίζεται συχνά στη φυλή.

Η γυναικεία τελετουργική υποτέλεια που συναντάται στη Δυτική Αφρική, είναι ένα παράδειγμα δουλείας όπου κορίτσια ηλικίας επτά ετών δίνονται από την οικογένειά τους σε ένα ιερό προκειμένου να εξιλεωθούν για μια οικογενειακή παράβαση. Η δεσμευμένη

εργασία, είναι μια άλλη μορφή δουλείας που επικρατεί στη Νότια Ασία, δημιουργώντας άλλου είδους δυσκολίες για τις γυναίκες λόγω της χαμηλής κοινωνικής τους θέσης (Herzfeld, 2002).

3. ΜΚΟ και γυναίκες

3.1. Αναπτυξιακά προγράμματα και ΜΚΟ

Ο απώτερος ρόλος των αναπτυξιακών προγραμμάτων, είναι να αυξήσουν την ικανότητα μιας κοινότητας να αντιμετωπίσει τις δικές της βασικές ανάγκες (Vakil, 1997). Τέτοια προγράμματα ΜΚΟ έχουν τη μορφή υπηρεσιών που σχετίζονται με την εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη, τη μικροχρηματοδότηση, τη γεωργική επέκταση, την έκτακτη βοήθεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα (Lewis and Kanji, 2009).

Για παράδειγμα, πολλοί οργανισμοί στην Ινδία και το Μπαγκλαντές επιδιώκουν να προωθήσουν την οικονομική ενδυνάμωση των γυναικών παρέχοντας πρόσβαση σε μικροχρηματοδότηση. Παρόμοιες προσπάθειες γίνονται για τη βελτίωση της υγείας και της εκπαίδευσης των γυναικών στις αναπτυσσόμενες χώρες χρησιμοποιώντας μια «ανθρωποκεντρική» προσέγγιση για την ενδυνάμωση των γυναικών, η οποία βασίζεται σε μια προσέγγιση βασισμένη στα δικαιώματα (Lewis and Kanji, 2009).

3.2. Προγράμματα και παρεμβάσεις συνηγορίας

Η υπεράσπιση περιλαμβάνει τη διαδικασία επηρεασμού της πολιτικής ή της λήψης αποφάσεων μέσω της οικοδόμησης κοινωνικής υποστήριξης τόσο μεταξύ ομοϊδεατών όσο και μεταξύ οργανισμών (Vakil, 1997). Ο Kamat (2004) περιγράφει τις παρεμβάσεις υπεράσπισης ως εκστρατείες βασισμένες σε θέματα που οργανώνονται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για συγκεκριμένα είδη πολιτικής ή νομοθετικής αλλαγής. Οι Keck και Sikkink (2002) υπογραμμίζουν τη σημασία των δικτύων υπεράσπισης ως συνεισφέροντες στη σύγκλιση κοινωνικών και πολιτιστικών κανόνων σε τοπικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Ενώ ορισμένα προγράμματα υπεράσπισης ήταν αποτελεσματικά στην προώθηση της αλλαγής στην κυβερνητική πολιτική, άλλα ήταν πιο αντιμαχητικά και έχουν εγείρει ερωτήματα σχετικά με το ποιος εκπροσωπεί νόμιμα το εθνικό συμφέρον (Fox and Brown, 1998).

Η ανισότητα των φύλων είναι εμπειρικά και εννοιολογικά ένα πολυδιάστατο φαινόμενο (Mason, 1987). Αυτές οι ανισότητες εκφράζονται ρητά με τη μορφή διαφορών στην αναλογία φύλου, βρεφοκτονία, ποσοστά αλφαριθμητισμού, δείκτες υγείας και διατροφής, μισθολογικές διαφορές και ιδιοκτησία ιδιοκτησίας καθώς και έμμεσα με τη μορφή ενσωματωμένων σχέσεων εξουσίας και ιεραρχίας (Mehta, 1996).

Η βαθιά ριζωμένη πατριαρχική δομή που υπάρχει σε πολλά μέρη των αναπτυσσόμενων χωρών συνεχίζει να περιθωριοποιεί τις γυναίκες και να περιορίζει την οικονομική τους κινητικότητα (Cainet.al., 1979). Για παράδειγμα, στην Αφρική οι πατριαρχικές οικογενειακές δομές αναθέτουν στις γυναίκες δευτερεύοντες ρόλους στο νοικοκυριό και στην κοινότητα (Asiyanbola, 2005). Μια άλλη πτυχή της υποταγής των γυναικών περιλαμβάνει τον έλεγχο των ανδρών στη σεξουαλικότητα των γυναικών, καθώς διαμορφώνει πολλές οικογενειακές αποφάσεις που σχετίζονται με το γάμο κοριτσιών (Stromquist, 1990). Στην Ασία και την Αφρική, ένα στα τέσσερα κορίτσια παντρεύεται μέχρι τα 16 του χρόνια. Στο Νεπάλ, το 40 τοις εκατό των κοριτσιών έχουν παντρευτεί μέχρι την ηλικία των 15 ετών. Δεν αποτελεί επίσης έκπληξη το γεγονός ότι τουλάχιστον το 18 τοις εκατό των γυναικών στις αναπτυσσόμενες χώρες γίνονται μητέρες μέχρι την ηλικία των 18 ετών (Mathuret.al., 2003).

Είναι επίσης σημαντικό να σημειωθεί ότι οι γυναίκες στις αναπτυσσόμενες χώρες συγκεντρώνονται σε μεγάλο βαθμό σε αγροτικές περιοχές όπου περισσότερα από τα δύο τρίτα του πληθυσμού της Νοτιοανατολικής Ασίας και της υποσαχάριας Αφρικής ζουν σε αγροτικές περιοχές (FAO,1994; Ghorayshi and Belanger, 1996), η πλειοψηφία των φτωχών στις χώρες της Λατινικής Αμερικής ζει σε αγροτικές περιοχές. Τα χαρακτηριστικά των αγροτικών κοινωνιών ασκούν συγκεκριμένη επιρροή στις κοινωνικές σχέσεις καθώς σχετίζονται με τη φτώχεια, την εθνικότητα και την πατριαρχία (Little, 1987). Για παράδειγμα, στο αγροτικό Πακιστάν τα ζητήματα του φύλου συνδυάζονται με την τάξη, την κάστα και την ηλικία. Μια ηλικιωμένη γυναίκα σε μια οικογένεια που κατέχει γη, μπορεί να κατέχει πολύ μεγαλύτερη θέση εξουσίας από έναν νεαρό άνδρα σε μια ακτήμονα οικογένεια (Khan, 1999).

Οι τρεις βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν την άρνηση της εκπαίδευσης στις γυναίκες στην αναπτυσσόμενη χώρα είναι (Logan and Beoku-Betts,1996; Stromquist 1990; Kelly, 1987):

- 1) Κοινωνικοί και πολιτισμικοί παράγοντες
- 2) Οικονομικές δυσκολίες
- 3) Έλλειψη κινήτρων από πολιτικές και κυβερνήσεις

Εκτός από το ρόλο των αστικών νόμων, η ικανότητα των γυναικών να έχουν πρόσβαση στις εκπαιδευτικές ευκαιρίες περιορίζεται από θρησκευτικές και οικογενειακές επιρροές (συμπεριλαμβανομένων των άκαμπτων κανόνων φύλου και των διάφορων θρησκευτικών πρακτικών) σχετικά με τον οικιακό ρόλο της μητέρας ή της συζύγου. Οι φόβοι ότι τα μορφωμένα κορίτσια θα είναι «ανεξέλεγκτα» και «ανυπάκουα» λειτουργούν επίσης ως εμπόδια στην εκπαίδευση των γυναικών σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες (Fiona, 1998).

Η εκπαίδευση των γυναικών θεωρείται επίσης μια πιθανή πρόκληση για την πατριαρχία (Stromquist, 1990). Άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν την άρνηση της εκπαίδευσης στις γυναίκες περιλαμβάνουν (King and Hill, 1993; Hadden and London, 1996):

1. Τη διατήρηση της φήμης ενός νεαρού κοριτσιού, η οποία οδηγεί τις περισσότερες φορές σε υψηλά ποσοστά εγκατάλειψης του σχολείου μεταξύ των κοριτσιών κατά την έναρξη της εφηβείας
2. Την προοπτική γάμου, η οποία απειλείται εάν η εκπαίδευση είναι πέρα από τον αλφαριθμητισμό σε ορισμένες παραδοσιακές κοινωνίες
3. Το γεγονός ότι τα κορίτσια «παντρεύονται» από την οικογένεια και μετακομίζουν στην οικογένεια του συζύγου τους, έχει ως αποτέλεσμα τη μικρή οικονομική απόδοση υπέρ της οικογένειας που παντρεύει ένα κορίτσι.

Η φτώχεια είναι ένας από τους πιο διαδεδομένους παράγοντες που συμβάλλει στον αναλφαριθμητισμό των γυναικών στις αναπτυσσόμενες χώρες (Fiona, 1998; Mitra and Singh, 2008; Nussbaum, 2003). Η οικονομική δυσπραγία στα νοικοκυριά αναγκάζει την κατανομή των πόρων με τρόπο που εισάγει διακρίσεις σε βάρος των γυναικών (Logan and Beoku-Betts, 1987).

Το κόστος της εκπαίδευσης και των ευκαιριών αναλαμβάνονται πιο εύκολα από μια οικογένεια για ένα γιο παρά για μια κόρη (Hadden and London, 1996). Το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των γονέων στις αναπτυσσόμενες χώρες είναι ένας σημαντικός καθοριστικός παράγοντας για την εγγραφή και τη διατήρηση των γυναικών σε κάθε επίπεδο εκπαίδευσης (Logan and Beoku-Betts, 1987; Mitra and Singh, 2008).

Η κοινωνική θέση και η τάξη έχουν βαθύ αντίκτυπο στην εκπαίδευση των γυναικών όπου γυναίκες από χαμηλού εισοδήματος και εθνοτικές ομάδες συχνά εγκαταλείπουν το σχολείο για να βοηθήσουν την οικογένεια με τις οικιακές δουλειές και το εισόδημα για εργασία στη γεωργία (Stromquist, 1990; Mitra and Singh, 2008).

Παρά τις προσπάθειες των Ηνωμένων Εθνών, πολλές εθνικές κυβερνήσεις αντιστέκονται στην ανάπτυξη πολιτικών που αποσκοπούν στην επέκταση της εκπαίδευσης στις γυναίκες με το σκεπτικό ότι τα αποτελέσματα της εκπαίδευσης των γυναικών δεν είναι ίδιο με των ανδρών, επειδή οι γυναίκες που είναι μορφωμένες δεν συμμετέχουν στο εργατικό δυναμικό με τον ίδιο ρυθμό με τους άνδρες με παρόμοια μόρφωση και τα ποσοστά απόδοσης της επένδυσης στην εκπαίδευση φαίνεται να είναι χαμηλότερα για τις γυναίκες από ότι για τους άνδρες (Kelly, 1987).

Μεταξύ των διάφορων παραγόντων πολιτικής που έχουν συνέπειες για την ανισότητα των φύλων είναι η διαθεσιμότητα και η προσβασιμότητα της σχολικής εκπαίδευσης, το άγαμο φύλο ή η συνεκπαίδευση και το κόστος της εκπαίδευσης (Logan and Beoku-Betts, 1987; Kelly, 1987).

Η τοποθεσία του σχολείου έχει άμεση συνέπεια για την πρόσβαση των γυναικών στην εκπαίδευση, καθώς οι γονείς δεν είναι διατεθειμένοι να διακινδυνεύσουν την ασφάλεια των κοριτσιών τους που μπορεί να ταξιδεύουν μεγάλες αποστάσεις σε αγροτική περιοχή (Logan and Beoku-Betts, 1987). Τα χωριστά σχολεία για κορίτσια και η έλλειψη δασκάλων σε σχολεία έχουν επίσης αποτρεπτικό παράγοντα για την αποστολή γυναικών και κοριτσιών στα σχολεία σε αγροτικές κοινότητες στην Ινδία (Srivastava, 2008).

Οι ανησυχίες για την υγεία των γυναικών είναι βιολογικές και βασισμένες στο φύλο. Σε αντίθεση με τους άνδρες, οι γυναίκες υπόκεινται σε κινδύνους που σχετίζονται με την εγκυμοσύνη και την τεκνοποίηση (Tinker et al., 2000). Οι ανισότητες των φύλων στην υγεία εντοπίζονται στις παραδοσιακές πρακτικές της πατριαρχίας και των κοινωνικο-πολιτιστικών κανόνων. Σε ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες, όπως η Ινδία και το Πακιστάν, οι ανισότητες των φύλων στην υγεία ξεκινούν από την παιδική ηλικία λόγω των διαφορετικών κοινωνικών αξιολογήσεων υιών και κορασίδων, όπου τα κορίτσια λαμβάνουν λιγότερη φροντίδα (συμπεριλαμβανομένης της ιατρικής περίθαλψης) από τα αγόρια (Christiana and Okojie, 1994; Walker, 1997).

Η πατριαρχία συχνά οδηγεί στην απομόνωση των γυναικών μέσα στο νοικοκυριό που όχι μόνο οδηγεί σε περιορισμούς στην κινητικότητά της, αλλά συμβάλλει επίσης στην έλλειψη αυτονομίας της (Christiana and Okojie, 1994). Η απόφαση για αναζήτηση θεραπείας λαμβάνεται από έναν σύζυγο ή ανώτερα μέλη της οικογένειας σε τέτοιες κοινωνίες (Shaikh and Hatcher, 2008). Στις αναπτυσσόμενες χώρες, πολλές γυναίκες παντρεύονται νωρίς στην εφηβεία τους και μένουν έγκυες πολύ πριν τη σωματική τους ωριμότητα, ενώ γεννούν μεγάλο αριθμό παιδιών στα οποία παρέχεται ελάχιστη φροντίδα υγείας (Wallace, 1987).

Οι γυναίκες έχουν πολύ υψηλό ποσοστό θανάτου που σχετίζεται με την εγκυμοσύνη και τον τοκετό (Wallace, 1987). Στη Νότια Ασία τα φτωχά κορίτσια έχουν επίσης κακή διατροφή και λιγότερη πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη από τα αγόρια (Walker, 1997). Μελέτες στο Μπαγκλαντές διαπίστωσαν ότι τα αγόρια κάτω των 5 ετών έλαβαν 16% περισσότερη τροφή από τα κορίτσια (Braveman and Tarimo, 2002). Λόγω βιολογικών παραγόντων, οι γυναίκες διατρέχουν υψηλότερο κίνδυνο ανά σεξουαλική έκθεση να προσβληθούν από σεξουαλικά

μεταδιδόμενες λοιμώξεις (ΣΜΝ), συμπεριλαμβανομένου του ιού της ανθρώπινης ανοσοανεπάρκειας (HIV). Το 98 τοις εκατό των γυναικών με HIV/AIDS ζουν σε αναπτυσσόμενες χώρες.

Σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες μόνο ένα μικρό ποσοστό γεννήσεων λαμβάνει χώρα σε νοσοκομείο και πολλές από τις γυναίκες δεν λαμβάνουν προγεννητική φροντίδα (Wallace, 1987). Υπολογίζεται ότι μόνο το 48% περίπου όλων των γεννήσεων στις αναπτυσσόμενες χώρες, παρακολουθούνται από εκπαιδευμένο ιατρικό προσωπικό. Ο χαμηλότερος μέσος όρος είναι στην Αφρική (34%) και ακολουθούν η Ασία (49%) και η Λατινική Αμερική (64%) (Christiana and Okojie, 1994).

Πριν συζητήσουμε τους οικονομικούς ρόλους των γυναικών και την εκμετάλλευσή τους, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε τις κρυφές οικονομικές δραστηριότητες των γυναικών και την έκταση της συνεισφοράς τους στην οικογένειαυημερία στις αναπτυσσόμενες χώρες (Tinker, 1990).

Ο Donahoe (1999) προσδιορίζει τέσσερις τύπους εργασίας που απασχολούν τις γυναίκες στις αναπτυσσόμενες χώρες:

- 1) Μη οικογενειακή απασχόληση (π.χ. άτυπη απασχόληση για ένα μέλος που δεν ανήκει στην οικογένεια ως συμβασιούχος εργασία με πληρωμή σε χρήμα ή σε είδος),
- 2) Δημιουργία εισοδήματος (π.χ. εργασία),
- 3) Παραγωγή επιβίωσης (π.χ. γεωργία, κτηνοτροφία, παραγωγή τροφίμων, βιοτεχνία ή εμπορική δραστηριότητα) και
- 4) Οικιακές εργασίες (π.χ. δραστηριότητες φροντίδας παιδιών, συλλογή ξύλων, μαγείρεμα, καθάρισμα, πλύσιμο ρούχων και πιάτων).

Οι ευκαιρίες απασχόλησης και οι αμοιβές διαφέρουν πολύ ανάλογα με το φύλο στις περισσότερες αναπτυσσόμενες περιφέρειες (Kynaston, 1996). Το αποτέλεσμα των οικονομικών ευκαιριών με βάση το φύλο είναι ότι οι γυναίκες είναι πιο πιθανό να είναι φτωχές και καταπονημένες σε σύγκριση με τους άνδρες (Klasen, 1999). Στο μεγαλύτερο μέρος της Αφρικής και της Νότιας Ασίας, οι οικονομικά ενεργές γυναίκες είναι συχνά οικογενειακές εργαζόμενες που λαμβάνουν μόνο διατροφή και καμία χρηματική πληρωμή (Morrisson and Jutting, 2005). Σε αραβικές και πολλές χώρες της Νότιας Ασίας, οι οικονομικές δραστηριότητες των γυναικών περιορίζονται κυρίως στους αγροτικούς και ανεπίσημους τομείς που δεν αναγνωρίζονται και δεν ρυθμίζονται από την εργατική νομοθεσία. Ο ρόλος

των πατριαρχικών οικογενειακών δομών διαιώνίζει την ανισότητα των φύλων (Morrisson and Jutting, 2005).

Οι Morrisson και Jutting (2005) προσδιορίζουν τους ακόλουθους τρεις κύριους παράγοντες που επηρεάζουν τον οικονομικό ρόλο των γυναικών στις αναπτυσσόμενες χώρες:

- 1) Κοινωνικοί θεσμοί (π.χ. να μην επιτρέπουν στις γυναίκες να εργαστούν ή να αποκτήσουν πρόσβαση σε πόρους που είναι απαραίτητοι για την ένταξη στην αγορά εργασίας),
- 2) Πρόσβαση των γυναικών σε πόρους (π.χ. εκπαίδευση, υγειονομική περίθαλψη, αγορά εργασίας) και
- 3) Έλλειψη ευκαιριών (π.χ. η θρησκεία είναι ο πιο σημαντικός παράγοντας πρόβλεψης της συμμετοχής του γυναικείου εργατικού δυναμικού σε όλες τις χώρες)

Ενώ κάθε πρότυπο καταπίεσης είναι ξεχωριστό από μόνο του, οι γυναίκες συχνά έρχονται αντιμέτωπες με περισσότερες από μία μορφές καταπίεσης (π.χ. υποταγή, απομόνωση ή/και εκμετάλλευση). Είναι ξεκάθαρο ότι Η ανεπαρκής εκπαίδευση για τις γυναίκες εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για την ευημερία των γυναικών (καθώς και η διαίωση των άνισων ρόλων των φύλων στην οικογένεια, τον χώρο εργασίας και τη δημόσια ζωή) επειδή η πρόσβαση των γυναικών στο σχολείο παραμένει ανεπαρκής σε πολλές από τις αναπτυσσόμενες χώρες (Martin, 1995).

Η άρνηση της εκπαίδευσης δεν έχει μόνο άμεσο αντίκτυπο στην υγεία των γυναικών, αλλά και στην οικονομική τους ανάπτυξη. Σε πολλές μουσουλμανικές κοινότητες στη Νότια Ασία, οι γυναίκες παραδοσιακά διδάσκονται στο σπίτι (όπου τα κορίτσια μαθαίνουν να απαγγέλλουν το Κοράνι από καρδιά) αλλά αυτό το μάθημα δεν περιλαμβάνει τον συμβατικό γραμματισμό (Paranek, 1971).

Η βιβλιογραφία δείχνει ότι αν δεν υπήρχαν γυναίκες γιατροί και δασκάλες, πολλές γυναίκες δεν θα είχαν πρόσβαση σε ιατρικές και εκπαιδευτικές υπηρεσίες λόγω των περιορισμών του purdah στο Πακιστάν και τη Νότια Ινδία (Paranek, 1971). Ένας αριθμός μελετών στις αναπτυσσόμενες χώρες έχουν δείξει μια σχέση μεταξύ αλφαριθμητισμού και θνησιμότητας καθώς και μεταξύ γραμματισμού και γονιμότητας (Grosse and Auffrey, 1989). Ο Schuler και οι συνεργάτες του (1996) διαπίστωσαν ότι οι αναλφάβητες και αμόρφωτες γυναίκες στο Μπαγκλαντές υπόκεινται περισσότερο σε ενδοοικογενειακή βία και η εκπαίδευση μειώνει την πιθανότητα ξυλοδαρμού κατά περίπου το ένα τρίτο. Η απειλή της βίας εμποδίζει τις γυναίκες να αποκτήσουν τον έλεγχο των οικονομικών πόρων, τις εμποδίζει να διεκδικήσουν

νόμιμα δικαιώματα για κληρονομιά και τις αναγκάζει να αναλαμβάνουν απλήρωτη ή χαμηλά αμειβόμενη εργασία (Schuleret.al., 1996).

Οι King and Hill(1993), βρήκαν έναν άμεσο αντίκτυπο της εκπαίδευσης στον οικονομικό ρόλο των γυναικών, όπου οι γυναίκες με καλύτερη εκπαίδευση ήταν πιο πιθανό να έχουν καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης καθώς και υψηλότερους μισθούς. Ο Paraneek (1971) ανέφερε ότι οι ευκαιρίες κερδών των γυναικών περιορίζονται από την πολυπλοκότητα του συστήματος purdah.

3.3. ΜΚΟ γυναικών σχετιζόμενες με την υγεία και το σύστημα υγείας

3.3.1. Γενικά

Το σύστημα υγείας αποτελείται από όλους τους οργανισμούς και τα ιδρύματα που ενεργούν για τη βελτίωση, τη διατήρηση ή την ανάκτηση της υγείας. Αποτελείται από δραστηριότητες στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, της πρόληψης ασθενειών, της προαγωγής της υγείας και της συνεργασίας διαφόρων υπουργείων (π.χ. Υπουργείο Παιδείας, Απασχόλησης, Μεταφορών) που ενεργούν για λογαριασμό της υγείας (Piotrowiczet.al., 2009).

Οι δραστηριότητες των ΜΚΟ περιλαμβάνουν όλους τους τομείς δραστηριοτήτων του συστήματος υγείας. Τα κύρια καθήκοντα που επιτελούν οι ΜΚΟ στο σύστημα υγείας είναι η παροχή υπηρεσιών και η υπεράσπιση της υγείας. Η παροχή υπηρεσιών πρέπει να θεωρείται ως ιατρική και κοινωνική, ψυχολογική και ολοκληρωμένη, φροντίδα και νοσηλευτική, υλική και οικονομική υποστήριξη (βοήθεια στην αγορά εξοπλισμού, φαρμάκων και ιατροτεχνολογικών προϊόντων), καθώς και εκπαιδευτική, ενημερωτική και κατάρτιση. Η υπεράσπιση της υγείας είναι ένας συνδυασμός ατομικών και κοινοτικών δράσεων που σχεδιάζονται προκειμένου να επιτευχθεί κοινωνική και πολιτική αποδοχή και υποστήριξη για συγκεκριμένους σκοπούς, προγράμματα και πρωτοβουλίες για την υγεία. Συχνά ταυτίζεται με το lobbying, στόχος του οποίου είναι οι νομοθετικές αλλαγές μέσω της συμμετοχής στη διαδικασία δημιουργίας και τροποποίησης νομικών πράξεων. Το λόμπι είναι μία από τις μεθόδους συνηγορίας. Η υπεράσπιση περιλαμβάνει επίσης π.χ. δημόσιες συναντήσεις, συμμετοχή στη δημόσια διαβούλευση, οικοδόμηση συμμαχίας με οργανισμούς και φορείς, συνεργασία με ΜΜΕ (Yanacopoulos, 2008).

Τα καθήκοντα των ΜΚΟ στον τομέα της υγείας (όπως και σε άλλους τομείς), σχετίζονται με ιδιαιτερότητες μιας συγκεκριμένης χώρας (περιοχής), π.χ. ο βαθμός ανάπτυξης του πολιτισμού, ο πολιτισμός και η παράδοση, το πολιτικό σύστημα, οι πόροι και οι ανάγκες. Σε μια διεθνή μελέτη των καθηκόντων που εκτελούν οι ΜΚΟ που βοηθούν ασθενείς με καρκίνο του μαστού, υποδείχθηκε ότι ο πλούτος της χώρας σχετίζεται με το εύρος εργασίας ενός οργανισμού. Σε χώρες με χαμηλό και μεσαίο-χαμηλό εισόδημα, οι ΜΚΟ λειτουργούσαν κυρίως με βάση την ιατρική κοινότητα, η δραστηριότητά τους επικεντρώθηκε στην παροχή υπηρεσιών, την ευαισθητοποίηση και τις εκστρατείες πρόληψης. Σε χώρες με μεσαίο-υψηλό εισόδημα, οι οργανισμοί ήταν πιο εξειδικευμένοι και λιγότερο επικεντρωμένοι στην παροχή ιατρικών υπηρεσιών, ένωσαν τους ασθενείς πιο συχνά και άσκησαν επιρροή στην ανάπτυξη άλλων υπηρεσιών, όπως για παράδειγμα την ψυχολογική υποστήριξη.

Όσον αφορά τις χώρες με υψηλό εισόδημα, οι ΜΚΟ ήταν τυπικές ενώσεις ασθενών (επιζώντων), εξειδικευμένες και αναγνωρισμένες, που συμμετείχαν στην κλινική έρευνα, την υπεράσπιση της υγείας και την άσκηση πίεσης (Azenhaet.al., 2011).

Σημαντικό καθήκον των ΜΚΟ είναι η συμμετοχή στην πολιτική υγείας (Mays, 2008). Οι οργανώσεις που εκπροσωπούν: επαγγελματικές ομάδες (γιατροί, νοσηλευτές και άλλοι ειδικοί), πάροχους υπηρεσιών υγείας, ασφαλιστές, πληρωτές, ασθενείς, πολίτες και καταναλωτές, παραγωγούς (φαρμακευτικές εταιρείες, κατασκευαστές ιατρικού εξοπλισμού και συσκευών) κ.λπ. Τα οφέλη, που προκύπτουν από τη συμμετοχή διαφόρων ομάδων συμφερόντων στη λεγόμενη «ανοικτή» πολιτική διαδικασία, περιλαμβάνουν π.χ. καλύτερη πρόβλεψη της επιρροής μιας απόφασης σε διάφορες κοινωνικές ομάδες. Ταυτόχρονα, επισημαίνονται πιθανοί περιορισμοί και κίνδυνοι που προκύπτουν από τη συμπερίληψη ενός ευρέος φάσματος ενδιαφερομένων. Αυτά περιλαμβάνουν: δυσκολίες στην επίλυση ανταγωνιστικών συμφερόντων, την ποικιλομορφία και τη διάρκεια μιας τέτοιας συνεργασίας, την πραγματική αντιπροσωπευτικότητα των ΜΚΟ και τη λογοδοσία τους στους εκπροσώπους. Η διαδικασία σχεδιασμού και εφαρμογής της πολιτικής γίνεται πιο περίπλοκη, περιλαμβάνει όλο και περισσότερες ομάδες, οι οποίες γίνονται ολοένα και πιο διαφορετικές. Παρά τις αυξανόμενες πιέσεις από διάφορες μη κυβερνητικές ομάδες του τομέα, η κυβέρνηση είναι αυτή που και ξεκινά τη διαδικασία συνεργασίας και τη διοικεί. Η άσκηση πραγματικού αντίκτυπου στην πολιτική από διαφορετικές ομάδες απαιτεί διαφορετικές ικανότητες από τους εταίρους, όπως η ικανότητα πολιτικής ανάλυσης μιας κατάστασης και η ικανότητα σχηματισμού συμμαχιών με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, π.χ. οι εκπρόσωποι της

κυβέρνησης, οι επαγγελματικές ομάδες, οι επιστήμονες, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, οι χορηγοί, οι εκπρόσωποι των ΜΜΕ.

Στις κοινωνίες της ελεύθερης αγοράς, ειδικά στην εποχή της παγκοσμιοποίησης της βιομηχανίας, οι ομάδες με τη μεγαλύτερη επιρροή είναι οι επιχειρηματικές (εμπορικές, π.χ. οι λεγόμενες BigPharma) ομάδες συμφερόντων. Οι πάροχοι υπηρεσιών, καθώς και η ιατρική κοινότητα, ανήκουν επίσης σε ομάδες με επιρροή λόγω του μονοπωλίου στην ιατρική γνώση. Οι κυβερνήσεις κατέχουν ισχυρή θέση στην πολιτική υγείας, λόγω της χρηματοδότησης των υπηρεσιών σε μεγάλο βαθμό από δημόσιους πόρους, ιδίως στις ανεπτυγμένες χώρες. Αν και η επιρροή των ομάδων καταναλωτών και πολιτών αυξάνεται, ο ρόλος τους είναι περισσότερο να προσελκύσουν την προσοχή στα προβλήματα και να προωθήσουν νέες ιδέες, παρά την πολιτική επιρροή (Mays, 2008).

3.3.2. Είδη ΜΚΟ στον τομέα της υγείας

Στον τομέα της υγείας υπάρχει μια τεράστια ποικιλία ΜΚΟ. Υπάρχουν ορισμένες ΜΚΟ, οι οποίες λειτουργούν διεθνώς από άποψη ανάπτυξης και ανθρωπιστικής βοήθειας, και ορισμένες των οποίων η περιοχή εστίασης συνδέεται με παγκόσμια προβλήματα υγείας. Ασχολούνται με τη δημιουργία βασικών υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης στις αναπτυσσόμενες χώρες, την ίδρυση νοσοκομείων, την πραγματοποίηση προγραμμάτων εμβολιασμού και την αντιμετώπιση έκτακτων περιστατικών. Οι διεθνείς και εθνικές επαγγελματικές ενώσεις, όπως η Ένωση για τον Διεθνή Έλεγχο του Καρκίνου, η Διεθνής Ένωση για την Προαγωγή και την Εκπαίδευση της Υγείας, παίζουν μεγάλο ρόλο στην παγκόσμια κοινότητα.

Στον τομέα της υγείας, υπάρχουν εθνικές ΜΚΟ, των οποίων το έργο επικεντρώνεται σε:

- ✓ Συγκεκριμένα θέματα υγείας, π.χ. αλκοολισμός, σωματική δραστηριότητα
- ✓ Στις ανάγκες και την προώθηση των οργανισμών/ιδρυμάτων υγειονομικής περίθαλψης.
- ✓ Στις υγειονομικές και κοινωνικές ανάγκες, καθώς και τα δικαιώματα συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων, π.χ. γυναίκες, ηλικιωμένοι, επαγγελματικές ομάδες, τοπικές κοινωνίες.
- ✓ Στις υγειονομικές και κοινωνικές ανάγκες, αλλά και τα δικαιώματα ασθενών και των οικογενειών τους, π.χ. ανάπηροι, καρκινοπαθείς, θύματα ατυχημάτων.

Επί του παρόντος, έχει αυξηθεί ο ρόλος των τελευταίων, δηλαδή των οργανώσεων ασθενών, σε επιστημονικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο (Akrachet.al., 2008).

3.3.3. Αποτελεσματικότητα και ποιότητα ΜΚΟ για την υγεία

Ένας αυξανόμενος αριθμός ΜΚΟ και το νόημά τους, καθώς και η παροχή ολοένα και περισσότερων δημόσιων αγαθών σε αυτές απαιτεί την ανάγκη επιβεβαίωσης της αξιοπιστίας, της συνέπειας και της αποτελεσματικότητάς τους, καθώς και για την αντίκρουση των κριτικών απόψεων. Η πίεση αυξάνεται προκειμένου να αξιολογηθεί και να παρακολουθηθεί η αποτελεσματικότητα των ΜΚΟ. Οι αμφιβολίες στις ερωτήσεις σχετίζονται επίσης με ΜΚΟ, των οποίων το πεδίο δραστηριότητας είναι η υγεία (Yanacopoulos, 2008).

Η επιστημονική βιβλιογραφία θέτει όλο και πιο συχνά ένα ερώτημα σχετικά με τα εμπειρικά στοιχεία για τον πραγματικό αντίκτυπο των διαφόρων εκπροσώπων του μη κυβερνητικού τομέα στην πολιτική. Η έρευνα συγκρίνει, π.χ. το επίπεδο επιπτώσεων συγκεκριμένων ομάδων οργανισμών. Ένα παράδειγμα σημαντικού ρόλου που διαδραματίζουν οι ΜΚΟ στη διεθνή πολιτική υγείας παρουσιάστηκε σε έρευνα σχετικά με τη συμμετοχή ΜΚΟ στη διαδικασία δημιουργίας και εφαρμογής της σύμβασης-πλαίσιου του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για τον έλεγχο του καπνού (FCTC) (Sparks, 2010). Υπάρχουν επίσης διαθέσιμες μελέτες, οι οποίες δείχνουν περιορισμένο αντίκτυπο των ΜΚΟ στη διαδικασία της πολιτικής υγείας και της προστασίας των καταναλωτών ή στο περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Kroger, 2010). Κατά την ανάλυση της αποτελεσματικότητας των ΜΚΟ, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνο η εσωτερική αποτελεσματικότητα των οργανισμών, αλλά και οι εξωτερικοί παράγοντες (περιβαλλοντικοί παράγοντες), όπως οι μηχανισμοί λήψης πολιτικών αποφάσεων σε εξαρτημένα δεδομένα.

Η αποτελεσματικότητα της δραστηριότητας σχετίζεται με το θέμα της λογοδοσίας των ΜΚΟ. Το ερώτημα για το ποιοι και για τι είναι υπεύθυνοι είναι δύσκολο να απαντηθεί. Η χρήση οικονομικών μέτρων ευθύνης προς τους χορηγούς και τους χρηματοδότες είναι μια απλοποίηση του προβλήματος. Η βαθμολογία, που βασίζεται αποκλειστικά σε ποσοτικούς δείκτες (συνήθως στο στάδιο της υποβολής αιτήσεων και του διακανονισμού έργων), έχει μικρή επίδραση στην ποιότητα των υπηρεσιών. Είναι πολύ πιο δύσκολο να μετρηθούν οι πραγματικές επιπτώσεις των δραστηριοτήτων των οργανισμών, όπως η ενδυνάμωση των αποδεκτών της δραστηριότητας (Yanacopoulos, 2008).

Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα είναι η ποιότητα της δραστηριότητας των ΜΚΟ. Η διεθνής αναθεώρηση προτύπων και μεθόδων για την αξιολόγηση της ποιότητας της δραστηριότητας των ΜΚΟ δείχνει ότι η επιτήρηση με τη μορφή καταχώρισης και επαλήθευσης των αδειών, που αποτελεί μέρος του νομικού συστήματος, είναι σχετικά αποτελεσματική. Ωστόσο, οι αυτορρυθμιστικές δραστηριότητες που προκαλούνται από την πίεση των ομοτίμων που περιλαμβάνουν την υιοθέτηση κωδίκων κανόνων, δεοντολογίας και προτύπων, εφαρμόζονται σε μικρό βαθμό.

Αυτό σχετίζεται με τον γενικό και μόνο δηλωτικό χαρακτήρα τους, που δεν συνεπάγεται ούτε προνόμια ούτε συνέπειες. Η πιστοποίηση και η συμμετοχή σε δίκτυα οργανισμών φαίνεται να είναι μια πιο αποτελεσματική και αποδεκτή μέθοδος, στο περιβάλλον του τρίτου τομέα, για την τόνωση της ποιότητας της δραστηριότητας και της αξιολόγησής της. Σε πολλές χώρες, όλο και περισσότεροι οργανισμοί διεξάγουν αυτού του είδους τις δραστηριότητες. Οι δραστηριότητες παρακολούθησης, αξιολόγησης και ελέγχου στοχεύουν: στην αύξηση της αποτελεσματικότητας, στην αξιολόγηση της υλοποίησης των στόχων, στις ανάγκες σχεδιασμού, στην αιτιολόγηση δαπανών. Οι δραστηριότητες αυτές υλοποιούνται σε διαφορετικό βαθμό σε συγκεκριμένες χώρες (Skrzybiec et.al., 2009). Η διάδοση γνώσεων σχετικά με τις μεθόδους και τα οφέλη της ρυθμιστικής δράσης που είναι πιο κοινή μεταξύ των εκπροσώπων του μη κυβερνητικού τομέα, μπορεί να αυξήσει το ενδιαφέρον τους για ανάληψη παρόμοιων πρωτοβουλιών. Προφανώς η δραστηριότητα της κοινωνίας των πολιτών δεν υπόκειται σε εξωτερικά επιβαλλόμενες κατευθύνσεις και τρόπους δράσης, ωστόσο, για οργανισμούς που φροντίζουν για π.χ. ενισχύοντας την εμπιστοσύνη του κοινού, μπορεί να είναι χρήσιμο λύση.

Οι ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται διεθνώς, παρά τα σημαντικά επιτεύγματα, δεν είναι σε θέση να εκτελούν όλα τα καθήκοντα ταυτόχρονα, δηλαδή δεν μπορούν να είναι πάροχοι υπηρεσιών, διαχειριστές, προστάτες των δικαιωμάτων, πολιτικοί ακτιβιστές, η εναλλακτική προς την κυβέρνηση κ.λπ. Στα εθνικά συστήματα υγείας, οι ΜΚΟ που σχετίζονται με την υγειονομική περίθαλψη αντιμετωπίζουν μια σειρά προβλημάτων (π.χ. περιορισμένοι πόροι, ανειδίκευτο προσωπικό), τα οποία επηρεάζουν αρνητικά την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα των υπηρεσιών. Η βιβλιογραφία τονίζει ότι η υπέρβαση όλων των προβλημάτων και περιορισμών είναι αδύνατη, επομένως η συνεργασία του κυβερνητικού τομέα με τις ΜΚΟ στον τομέα της υγείας θα πρέπει να βασίζεται στα δυνατά τους σημεία, αναγνωρίζοντας παράλληλα τους υπάρχοντες περιορισμούς (Yanacopoulos, 2008).

Ο μη κυβερνητικός τομέας είναι πολύ διαφορετικός. Διάφοροι τύποι οργανισμών εκπροσωπούν διάφορα συμφέροντα, θέτουν διαφορετικές μεθόδους δραστηριότητας, έχουν διαφορετικό όγκο πόρων και εκτελούν διαφορετικές εργασίες. Ένας συγκεκριμένος τομέας δραστηριότητας των ΜΚΟ είναι η υγεία. Οι ΜΚΟ στο σύστημα υγείας ασχολούνται με την παροχή ιατρικών και φυσικών υπηρεσιών, την εκπαίδευση, την ένταξη, την ψυχολογική υποστήριξη, καθώς και την υπεράσπιση της υγείας. Οι ΜΚΟ επιτελούν σημαντικές κοινωνικές λειτουργίες, αλλά υποφέρουν και από δυσλειτουργίες. Ο αυξανόμενος ρόλος των ΜΚΟ στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και η αύξηση της συμμετοχής τους στις πολιτικές διαδικασίες, επιβάλλει την ανάγκη επιβεβαίωσης της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας της δραστηριότητας. Μία από τις μεθόδους μπορεί να είναι η εφαρμογή μηχανισμού για την αξιολόγηση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της δραστηριότητας των οργανισμών.

Ανεξάρτητα από όλα τα προβλήματα και τους περιορισμούς, η δραστηριότητα των ΜΚΟ στον σύγχρονο κόσμο είναι απαραίτητη. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι θέλουν να έχουν επιρροή στην πορεία διαφόρων διαδικασιών και θέλουν να ακούγεται ο λόγος τους σε θέματα που τους αφορούν.

3.4. ΜΚΟ για την οικονομική ενδυνάμωση γυναικών

3.4.1. Γενικά

Σύμφωνα με τους Taylor and Perezniето (2014), η οικονομική ενδυνάμωση των γυναικών είναι η μέθοδος για την επίτευξη της ίσης προσβασιμότητας και του ελέγχου των οικονομικών πόρων. Η επίτευξη της ενδυνάμωσης των γυναικών αποτελεί πλέον παγκόσμια προτεραιότητα πολιτικής για τις πιθανές επιπτώσεις της στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) που στοχεύουν στη μείωση της φτώχειας, την ευημερία και την ανθρώπινη ανάπτυξη. Η επίτευξη αυτών των στόχων πέραν της κυβέρνησης πραγματοποιήθηκε εν μέρει μέσω Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ).

Η εμφάνιση των ΜΚΟ, έχει επικεντρωθεί στην ικανότητά τους να προσφέρουν μια εναλλακτική ανάπτυξης, προβάλλοντας ένα σύνολο ισχυρισμών σχετικά με τις πιο αποτελεσματικές προσεγγίσεις που είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση της φτώχειας και των προκλητικών άνισων σχέσεων και οι ΜΚΟ μπορούν να καλύψουν τα κενά που

προκαλούνται από την αναποτελεσματική κρατική παροχή υπηρεσιών αποκατάστασης, συγκεκριμένα, οικονομικές, κοινωνικές, εκπαιδευτικές και ιατρικές.

Διεθνείς και γηγενείς μη κυβερνητικές οργανώσεις πρόνοιας και κοινότητας υπάρχουν εδώ και πολύ καιρό σε όλο τον κόσμο. Ωστόσο, τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) έχουν επεκταθεί και αναπτυχθεί εξαιρετικά στις αναπτυσσόμενες χώρες για το ανθρωπιστικό και κοινωνικοοικονομικό πρόβλημα των κοινωνιών αυτών. Προερχόμενες από μακροχρόνιες παραδόσεις φιλανθρωπίας και ομάδων αυτοβοήθειας, οι ΜΚΟ ποικίλλουν ευρέως ως προς την προέλευση και τα επίπεδα τυπικότητας. Οι ΜΚΟ βρέθηκαν με τη μορφή θρησκευτικών ομάδων, ιδιωτικών ιδρυμάτων, φιλανθρωπικών οργανώσεων, ερευνητικών οργανισμών και ομοσπονδιών αφοσιωμένων ιατρών, οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και ενώσεων πολιτών.

Υποστηρίζεται ότι όπου η κυβέρνηση στερείται δημόσιων υπηρεσιών, οι ΜΚΟ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην άμεση παροχή κοινωνικών και οικονομικών υπηρεσιών. Ομοίως, στις αναπτυσσόμενες χώρες, οι ΜΚΟ εμφανίστηκαν και διαδραμάτισαν ρόλους ως πάροχοι υπηρεσιών και σημαντικά οι ΜΚΟ εργάστηκαν για την ανακούφιση της φτώχειας και τη μείωση της εισοδηματικής ανισότητας.

Όπως εξήγησε ο Vakil (1997), οι αντιληπτές αποτυχίες των αναπτυξιακών προσεγγίσεων καθ' όλη τη διάρκεια των δεκαετιών του 1970 και του 1980 ενίσχυσαν το ενδιαφέρον για τις ΜΚΟ ως εναλλακτική λύση, προσφέροντας καινοτόμες και ανθρωποκεντρικές προσεγγίσεις για την παροχή υπηρεσιών, την υπεράσπιση και την ενδυνάμωση.

Οι περισσότερες διεθνείς και εγχώριες ΜΚΟ που εργάζονται στην Αιθιοπία, έχουν θρησκευτική βάση και εργάζονταν σε έργα ανακούφισης, αποκατάστασης και ανάπτυξης και δραστηριοποιούνται στις δραστηριότητές τους. Οι περισσότεροι από αυτούς εργάζονται με τα περιθωριοποιημένα άτομα σε επίπεδο βάσης. Η έκτακτη ανάγκη μεγάλου αριθμού νέων ΜΚΟ και η επέκταση των ΜΚΟ στην Αιθιοπία σχετιζόταν με την καταστροφική ξηρασία το 1974/75 και ξανά το 1984/85. Από τότε οι ΜΚΟ επεκτάθηκαν πολύ στην Αιθιοπία και πρόσφεραν ποικιλία υπηρεσιών και σχεδίασαν και υλοποίησαν διάφορα αναπτυξιακά έργα που υποστηρίζουν την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της χώρας.

3.4.2. Προγράμματα παρεμβάσεων ΜΚΟ για την οικονομική ενδυνάμωση των γυναικών

Είναι γνωστό ότι ο πρώτος στόχος των αναπτυξιακών προγραμμάτων της χιλιετίας είναι η εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και της πείνας. Η φτώχεια είναι ένα από τα πιο σημαντικά παγκόσμια προβλήματα και η καταπολέμηση της φτώχειας γίνεται ζωτικής σημασίας για την εποχή μας. Η εξάλειψη της φτώχειας απασχολεί ιδιαίτερα τις γυναίκες αφού μεγάλα ποσοστά γυναικών ζουν σε μεγάλο βαθμό σε απόλυτη φτώχεια και λόγω της σοβαρότητας του προβλήματος και των αυξανόμενων τάσεων των ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση σοβαρής φτώχειας τα Ηνωμένα Έθνη έχουν ανακηρύξει το 2008-2017 ως τη δεύτερη δεκαετία για την εξάλειψη της φτώχειας (Sach, 2005).

Η βελτίωση της κατάστασης των γυναικών αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του έργου για την εξάλειψη της φτώχειας και την οικοδόμηση της κοινωνίας των πολιτών. Η φτώχεια μπορεί να εξαλειφθεί μόνο εάν οι γυναίκες το ήμισυ του παγκόσμιου πληθυσμού είναι μορφωμένες και αρκετά δυνατές ώστε να παράγουν εισόδημα για τις ίδιες και τις οικογένειές τους.

Η συνοπτική ανταπόκριση των γυναικών στους μηχανισμούς παρέμβασης που χρησιμοποιούνται από τις ΜΚΟ που προσανατολίζονται στην ανακούφιση της φτώχειας είναι η επέκταση και η παροχή εκπαιδευτικών και εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων, η ίδρυση και προσφορά ιατρικών υπηρεσιών με χαμηλό κόστος και δωρεάν θεραπεία και υπηρεσίες χωρίς κόστος για ορισμένα ειδικά θέματα, κατασκευή δημόσιων έργων όπως υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης, εκπαίδευση βασικών δεξιοτήτων για δραστηριότητες δημιουργίας εισοδήματος και εξοικονόμησης, ευαισθητοποίηση για την προστασία του περιβάλλοντος και σοφά χρήση των φυσικών πόρων (Sach, 2005).

3.4.3. Επιπτώσεις προγραμμάτων παρέμβασης ΜΚΟ στα εισοδήματα των γυναικών

Η φτώχεια των γυναικών σχετίζεται άμεσα με την απουσία οικονομικών ευκαιριών και αυτονομίας, συμπεριλαμβανομένων των πιστώσεων, της ιδιοκτησίας γης και της κληρονομιάς και της συμμετοχής στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η βελτίωση της κατάστασης των γυναικών αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του έργου για την εξάλειψη της φτώχειας. Η φτώχεια μπορεί να εξαλειφθεί μόνο εάν οι γυναίκες το ήμισυ του παγκόσμιου πληθυσμού είναι μορφωμένες και αρκετά δυνατές ώστε να παράγουν εισόδημα για τις ίδιες και τις οικογένειές τους. Σε όλο τον κόσμο, πολλά προγράμματα στοχεύουν τις γυναίκες σε

μα προσπάθεια μείωσης της φτώχειας: ένας στόχος που ενδυναμώνει τις γυναίκες με πολλούς άλλους τρόπους. Τα προγράμματα μικροπιστώσεων είναι ένα βασικό παράδειγμα. Όταν οι γυναίκες λαμβάνουν μικρά δάνεια για να ξεκινήσουν τις δικές τους μικρές επιχειρήσεις, αποκτούν εμπειρία, αυτοπεποίθηση, πρακτικές δεξιότητες και οικονομική ανεξαρτησία.

Όλες αυτές οι δεξιότητες και οι εμπειρίες ξεπερνούν την απλή οικονομική βελτίωση και οδηγούν τις γυναίκες στην ανάληψη ενεργών ρόλων στη ζωή τους και στις ζωές των κοινοτήτων τους. Οι δραστηριότητες που παράγουν εισόδημα επιτρέπουν στις γυναίκες να έχουν πρόσβαση στο εισόδημα και να λαμβάνουν περισσότερες αποφάσεις για την υγεία, την εκπαίδευση, την κατανάλωση κ.λπ. πολιτικά και οικονομικά ζητήματα που επηρεάζουν τον εαυτό τους, το νοικοκυριό και την κοινότητα (Sach, 2005).

Τα επίπεδα εισοδήματος των γυναικών πριν από την ένταξη στο πρόγραμμα των ΜΚΟ στην Αιθιοπία ήταν εξαιρετικά χαμηλά. Συγκεκριμένα σε έρευνα των Gebisa και Tefera (2019) διαπιστώθηκε πως, το 23,88% των συμμετεχόντων δεν είχε κανένα εισόδημα. Ωστόσο, μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα των ΜΚΟ, όλοι τους είχαν αρχίσει να κερδίζουν κάποιο ποσό εισοδήματος. Ακόμη, ενώ η πλειονότητα της προηγούμενης συμμετοχής (το 62,68%, από αυτές), ήταν κάτω από την κατηγορία πολύ χαμηλού εισοδήματος, μετά τη συμμετοχή στις ΜΚΟ το 46,27% των γυναικών που συμμετείχαν εξελίχθηκε σε κατηγορία υψηλού εισοδήματος.

Γενικά, μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα δημιουργίας εισοδήματος των ΜΚΟ, μια ριζική αλλαγή που παρατηρείται είναι ότι πολλές γυναίκες κατάφεραν να ανελιχθούν στις κατηγορίες, υψηλού και πολύ υψηλού εισοδήματος, όπου προηγουμένως κανένας δεν είχε κερδίσει. Από τα παραπάνω αναλυθέντα δεδομένα υπήρξε σημαντική αλλαγή στα επίπεδα εισοδήματος των συμμετεχόντων μεταξύ της θέσης τους πριν και μετά της συμμετοχής σε ΜΚΟ (Sach, 2005).

3.4.4. Προγράμματα παρέμβασης ΜΚΟ για την ικανότητα των γυναικών για αποταμίευση

Το να αποκτάς εισόδημα και να καταναλώνεις μόνο δεν έχει καμία αξία, εκτός εάν αυτό το μέρος του εισοδήματος εξοικονομηθεί για να εξυπηρετήσει τη μελλοντική ανάπτυξη. Από τη συζήτηση που έγινε παραπάνω στο πλαίσιο των προγραμμάτων των μηχανισμών

παρέμβασης των ΜΚΟ για την ενδυνάμωση των γυναικών, το ένα είναι η ανάπτυξη των αποταμιευτικών συνηθειών των φτωχών γυναικών από τα μικρά εισοδήματά τους. Η έρευνα των Gebisa και Tefera (2019), έδειξε ότι το 38% των γυναικών από την Αιθιοπία που ρωτήθηκαν, δεν είχε αποταμιεύσει τίποτα και το 43% από αυτές ανήκαν στην κατηγορία πολύ χαμηλού επιπέδου αποταμίευσης, ενώ μετά την εμπλοκή σε πρόγραμμα παρέμβασης ενδυνάμωσης ΜΚΟ το 31% από αυτές ήταν στη μέση κατηγορία αποταμίευσης και το 55% στην κατηγορία υψηλού επιπέδου αποταμίευσης. Προηγουμένως καμία από αυτές τις γυναίκες δεν βρισκόταν στην κατηγορία πολύ υψηλής αποταμίευσης ενώ μετά την εμπλοκή το 13% από αυτές ήταν στην κατηγορία πολύ υψηλής αποταμίευσης.

Για να συνοψίσουμε, η σημαντική διαφορά στα επίπεδα αποταμίευσης ήταν το αποτέλεσμα της προσβασιμότητας σε προσιτές πιστώσεις ή χρηματοοικονομικές και εκπαιδευτικές υπηρεσίες που σχεδιάστηκαν και παρέχονται συχνά για να ενισχύσουν τα επίπεδα εισοδήματος και να ενισχύσουν τη συνήθεια αποταμίευσης των συμμετεχόντων για τη βελτίωση της ευημερίας και της ασφάλειάς τους.

3.4.5. Προγράμματα παρέμβασης ΜΚΟ για την ικανότητα λήψης αποφάσεων των γυναικών

Η φτώχεια γίνεται αντιληπτή και βιώνεται διαφορετικά από άνδρες, γυναίκες και κοινωνικές τάξεις. Στην κοινωνία ο ελεγκτής των πόρων έχει περισσότερη δύναμη να επηρεάσει την κοινωνικοπολιτική και την ανακούφιση της φτώχειας. Οι ενδοοικογενειακές ανισότητες στη λήψη αποφάσεων επηρεάζουν τη δύναμη των γυναικών στην ανακούφιση της φτώχειας επειδή δεν μπορούν να λάβουν αποφάσεις για την κατανομή ή τη διανομή των πόρων σε επίπεδο νοικοκυριού ή σε υψηλότερα επιχειρηματικά επίπεδα.

Εκτός από την οικονομική περιθωριοποίηση, οι γυναίκες περιθωριοποιούνται στη λήψη αποφάσεων σε επίπεδο οικογένειας και κοινωνίας. Όσον αφορά τη δράση των ΜΚΟ για τη βελτίωση της ικανότητας λήψης αποφάσεων των γυναικών, το αποτέλεσμα δείχνει ότι το πρόγραμμα προηγούμενης παρέμβασης μόνο το 10,45% των συμμετεχόντων είχε συμμετάσχει στη λήψη προσωπικών και οικογενειακών αποφάσεων, αλλά η όψιμη συμμετοχή στο πρόγραμμα δημιουργίας εισοδήματος η πλειοψηφία, το 83,58% από αυτούς ήταν άρχισε να συμμετέχει στη λήψη προσωπικών και οικογενειακών αποφάσεων (Gebisa and Tefera, 2019).

3.4.6. Προγράμματα παρέμβασης ΜΚΟ για τα δικαιώματα ιδιοκτησίας περιουσιακών στοιχείων των γυναικών

Στη μέτρηση της φτώχειας ή του πλούτου των γυναικών, πρέπει να ληφθεί υπόψη το επίπεδο της πρόσβασής τους και ελέγχου επί των πόρων. Αυτό συμβαίνει επειδή από την άποψη του φύλου, η εξουσία επί των πόρων είναι μια βασική έννοια για τη φτώχεια (Mbughuni, 1994). Ο ελεγκτής των πόρων έχει περισσότερη δύναμη στην ανακούφιση της φτώχειας. Η φτώχεια συνδέεται επίσης με την έλλειψη πρόσβασης των φτωχών νοικοκυριών στα περιουσιακά στοιχεία που είναι απαραίτητα για υψηλότερο επίπεδο εισοδήματος ή ευημερίας (World Bank, 2000).

Τα στατιστικά της έρευνας των Gebisa και Tefera (2019), αποκάλυψαν μια ελαφρά αύξηση στα επίπεδα των γυναικών σε δικαιώματα ιδιοκτησίας περιουσιακών στοιχείων μετά τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα καταπολέμησης της φτώχειας και ενδυνάμωσης των γυναικών των ΜΚΟ. Τα ευρήματα δείχνουν ότι οι ενέργειες των ΜΚΟ επέτρεψαν σημαντικά στις γυναίκες μετά από την συμμετοχή του σε προγράμματα στήριξης να απολαμβάνουν δικαιώματα ιδιοκτησίας περιουσιακών στοιχείων.

3.5. ΜΚΟ για τις γυναίκες στην Ευρώπη

3.5.1. Γενικά

Εκτός από την οικοδόμηση υγιών πολιτικών θεσμών κατά τη μετάβαση από τον κρατικό σοσιαλισμό στον δημοκρατικό καπιταλισμό, η δημιουργία ενός ζωντανού μη κυβερνητικού τομέα είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη των νέων δημοκρατιών (Nagle and Mahr, 1999). Τα μέσα της δεκαετίας του 1990 ήταν μια περίοδος τεράστιας ανάπτυξης στον αστικό τομέα σε ολόκληρη την Ευρώπη και οι γυναίκες εκμεταλλεύτηκαν ιδιαίτερα το νέο πολιτικό περιβάλλον δημιουργώντας ΜΚΟ για την αντιμετώπιση κοινών ανησυχιών. Τείνουν να εστιάζουν σε ένα παρόμοιο φάσμα θεμάτων: συγκεκριμένα, την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών (π.χ. υγειονομική περίθαλψη και εκπαίδευση), την προώθηση επιχειρηματικών και επαγγελματικών δραστηριοτήτων, τον ακτιβισμό για την πρόληψη της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής κακοποίησης και σε μικρότερο βαθμό, προσπάθειες για ενίσχυση των πολιτικών δικαιωμάτων των γυναικών. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι η κοινωνική εστίαση ήταν εν μέρει μια σκόπιμη στρατηγική ως απάντηση στην εμπειρία ενός ολοκληρωτικού κράτους και στην τρέχουσα φιλελεύθερη ιδεολογία, παρόμοια με «τις

στρατηγικές των γυναικείων κινημάτων του 19ου αιώνα και με τις αντιφρονούσες εμπειρίες των Δεκαετία του 1980 με την έννοια του σχηματισμού παράλληλων χώρων διαφοράς και διαφορετικότητας προσπαθώντας να αποφύγουμε την κυρίαρχη πολιτική» (Jalusic, 2002).

Η Λιθουανία παρέχει ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Οι περισσότερες γυναικείες οργανώσεις διαμορφώθηκαν μεταξύ 1992 και 1996 αφού η χώρα εισήλθε σε μια φάση δημοκρατικής εξυγίανσης και πέτυχε μακροοικονομική σταθερότητα. Περιλαμβάνουν την αναβίωση ορισμένων ιστορικών συλλόγων αυτοβοήθειας γυναικών και την ίδρυση γυναικείων συλλόγων, κοινωνιών και κέντρων μελέτης (Taljunaite, 2004).

Η κατάσταση στην Τσεχική Δημοκρατία είναι παρόμοια, όταν αμέσως μετά το 1989 περισσότερα από 70 ιδρύματα που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως γυναικείες ΜΚΟ ιδρύθηκαν (Cermáková et.al., 2000). Μεταξύ 1989 και 2003, η κατάσταση των ΜΚΟ παρουσίασε διακυμάνσεις λόγω πολιτικών και νομοθετικών αλλαγών, με 59 οντότητες να περιλαμβάνονται επί του παρόντος στο μητρώο των τσεχικών γυναικείων οργανώσεων. Η Σλοβενία, η οποία λειτουργούσε στο πλαίσιο του λιγότερο περιοριστικού σοσιαλιστικού καθεστώτος της Γιουγκοσλαβίας, είδε τις γυναικείες ομάδες να εμφανίζονται πολύ νωρίτερα. Η πρώτη ομάδα που ορίστηκε ρητά ως «μόνο για γυναίκες» ήταν το γυναικείο τμήμα της Σλοβενικής Εταιρείας Κοινωνιολογίας, το οποίο ιδρύθηκε στα τέλη του 1984 και οδήγησε στην ίδρυση άλλων γυναικείων οργανώσεων (Bahovec, 2004).

Το μεγαλύτερο πρόβλημα με την τρέχουσα ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών στην ΚΑΕ συνοψίζεται από τον Ferenc Misslevitz, ο οποίος δήλωσε: «αυτό που ονειρευόμασταν ήταν η κοινωνία των πολιτών και αυτό που πήραμε ήταν οι ΜΚΟ» (Misslevitz, 1997). Ωστόσο, η μεταβατική βιβλιογραφία δείχνει ότι οι θεσμοί της κοινωνίας των πολιτών είναι μάλλον αδύναμοι όσον αφορά τον αντίκτυπό τους στις κοινωνικές σχέσεις και την επιρροή τους στις πολιτικές αποφάσεις.

Ενώ ορισμένες γυναίκες προτίμησαν να επικεντρωθούν σε κοινωνικές δραστηριότητες και να δημιουργήσουν έναν ασφαλή χώρο έξω από την κοινοβουλευτική πολιτική, η αδυναμία της κοινωνίας των πολιτών και η έλλειψη πόρων από τη βάση ανάγκασαν πολλές ΜΚΟ να στοχεύσουν εφαρμογές έργων σε κυβερνήσεις ή διεθνείς οργανισμούς (Parrott, 1997). Πολλές γυναικείες ΜΚΟ της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, δεν μπόρεσαν να ξεκινήσουν έργα μεγάλης κλίμακας ή να ασκήσουν πίεση για πολιτικές μεταρρυθμίσεις, εστιάζοντας στην εθελοντική εργασία ή στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών μέσω ενός πλαισίου προγραμμάτων που ξεκίνησε από δυτικούς δωρητές (π.χ. ενδοοικογενειακή βία,

συμβουλευτικές υπηρεσίες). Καθώς οι ΜΚΟ επαγγελματικοποιούνται, *«αρχίζουν να λειτουργούν σύμφωνα με θεσμικούς κανόνες και ιεραρχίες, έτσι θα επικεντρωθούν στην απόκτηση κεφαλαίων για τις δραστηριότητές τους και συχνά χάνουν τα μάτια τους από τα σχετικά ζητήματα»* (Jalusic, 2002). Για παράδειγμα, ο τομέας των ΜΚΟ της Βουλγαρίας παραμένει υπανάπτυκτος λόγω της έλλειψης αυτόνομης συγκέντρωσης κεφαλαίων, της εξάρτησης από δωρητές και της τάσης για στόχευση έργων με διαθέσιμα χρήματα (Vidava, 2004).

3.5.2. Δυσκολίες στη δράση ΜΚΟ για τις γυναίκες στην Ευρώπη

Η εξάρτηση από ξένα χρήματα, μπορεί να κάνει τις ΜΚΟ να υποστηρίξουν την άποψη-σημείο του χρηματοδότη και λιγότερο αποτελεσματική στην προώθηση της δικής τους ατζέντας αλλαγής. Υπήρξε ιδιαίτερος κίνδυνος για τις γυναικείες οργανώσεις να λαμβάνουν βοήθεια από το εξωτερικό, καθώς οι αναφορές και τα κείμενα για τις γυναίκες προέρχονται από αυτές τις πηγές χωρίς απαραίτητα να λαμβάνεται υπόψη το τοπικό πλαίσιο ή οι νομικές βάσεις. Μια Ρουμάνα ακαδημαϊκός περιέγραψε την εμπειρία της χώρας της από τη λήψη οικονομικής βοήθειας για την ενίσχυση της εφαρμογής της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, ως *«πυρήνα αυτής της νέας ξύλινης γλώσσας οικοδόμησης ανατολικών δημοκρατιών με δυτικά τούβλα»* (Grünberg, 2000).

Αντίθετα, άλλοι ακαδημαϊκοί υποστηρίζουν ότι δεδομένων των οικονομικών και γραφειοκρατικών εμποδίων που πολλοί από αυτούς τους οργανισμούς έπρεπε να ξεπεράσουν, πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι τα περισσότερα από αυτά προέρχονται από γνήσιες τοπικές παρορμήσεις (Kaldor and Vejnoda, 2002). Η χρηματοδότηση αναγκάζει τις γυναικείες οργανώσεις να πολεμούν μεταξύ τους για περιορισμένους πόρους, εμποδίζοντας την ικανότητά τους να συνεργάζονται και να ασκούν μεγαλύτερη πολιτική δύναμη.

Επιπλέον, το δυτικό χρήμα στερεύει καθώς οι χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, φτάνουν σε υψηλότερα επίπεδα ανάπτυξης. Πολλοί χορηγοί στρέφουν την προσοχή τους σε άλλες περιοχές και αναμένουν ότι οι ΜΚΟ θα λάβουν χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, οι γυναικείες ΜΚΟ ανησυχούν για την ικανότητά τους να έχουν πρόσβαση σε αυτούς τους πόρους, ιδιαίτερα δεδομένης της πολυπλοκότητας και της χρονοβόρας φύσης της διαδικασίας υποβολής αιτήσεων. Οι Τσέχοι κοινωνικοί φορείς φοβούνται ότι τα προενταξιακά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα μεταφερθούν στα διαρθρωτικά ταμεία,

για τα οποία δεν είναι διατεθειμένοι να υποβάλουν αίτηση εν μέρει επειδή οι κρατικοί θεσμοί απέτυχαν να προετοιμάσουν το έδαφος για τη χρήση αυτών των κεφαλαίων . Ομοίως, οι γυναίκες της Σλοβενίας δεν είναι πολύ σίγουρες για την πιθανότητα να λάβουν χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση δεδομένης της γραφειοκρατίας (Bahovec, 2004).

Πέρα από την έλλειψη χρημάτων, ορισμένες γυναικείες ΜΚΟ αποστρέφονται να συμμετέχουν σε περισσότερα πολιτικά λόμπι επειδή αισθάνονται αδύναμες λόγω του περιορισμένου αριθμού προσωπικού, της βάσης μελών και της δημόσιας υποστήριξης. Για παράδειγμα, οι γυναικείες ΜΚΟ στην Τσεχική Δημοκρατία παραμένουν κατακερματισμένες, αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην προσέλκυση υποστηρικτών και έχουν οριακή επιρροή στη χάραξη πολιτικής. Το ευρύ κοινό ουσιαστικά αγνοεί κινήματα ή οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών, με μια πρόσφατη έρευνα που αναφέρει μόνο δύο στους 10 ανθρώπους ανεξαρτήτως φύλου που θα μπορούσαν να δώσουν ένα παράδειγμα τέτοιων ΜΚΟ. Λίγες πολωνικές γυναικείες ΜΚΟ έχουν κάνει εκστρατείες για την ισότητα, έχοντας περιορισμένη επιρροή στην κρατική πολιτική (Malinowska, 2000).

3.5.3. Σχέσεις μεταξύ των γυναικείων ΜΚΟ στην Ευρώπη

Οι γυναικείες ΜΚΟ στις περισσότερες χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, έχουν δυσκολευτεί να αναπτύξουν ένα πνεύμα συνεργασίας, καθώς ανταγωνίζονται για περιορισμένους πόρους και επικεντρώνονται σε επικαλυπτόμενα ζητήματα. Επιπλέον, δεν υπάρχει ενιαία κίνηση με κοινούς στόχους και πλατφόρμες. Ο Λετονός Υπουργός Ειδικών Αποστολών για Θέματα Δημόσιας Πληροφόρησης δήλωσε: *«Δεν θα το αποκαλούσα γυναικείο κίνημα, αυτό που έχουμε εδώ στη Λετονία. έχουμε άτομα και μεμονωμένες ΜΚΟ που εργάζονται σε αυτά τα ζητήματα (φύλου)»* (Cimdina, 2004).

Στην Ουγγαρία, ο γυναικείος αστικός τομέας πάσχει από εξωτερικές αδυναμίες (συμπεριλαμβανομένων μη δημοκρατικών θεσμικών μηχανισμών και έλλειψης οικονομικής υποστήριξης) και διαφωνίες μεταξύ οργανισμών, που προέρχονται από έλλειψη εμπειρίας από την άσκηση πίεσης, γνώση των δημοκρατικών κανόνων και κατανόηση της σημασίας της συλλογικής εκπροσώπησης (αποστολή). Στην καλύτερη περίπτωση, οι ΜΚΟ συνεργάζονται με αδελφές οργανώσεις οργανώνοντας συνέδρια και προγράμματα κατάρτισης, ενώ μερικές δεν μιλούν ποτέ σε άλλους ή δεν συμμετέχουν σε απόλυτο ανταγωνισμό (Eberhardt, 2004).

Στην Τσεχική Δημοκρατία, πολλές γυναίκες μέλη και αξιωματούχοι ΜΚΟ αναφέρουν λίγη συνεργασία στον τομέα των γυναικείων ΜΚΟ, επικαλούμενοι «μοναχικούς μαχητές», ανταγωνιστική αντιπαλότητα, αμοιβαία διαμάχες και κριτική, έλλειψη επικοινωνίας και συνεργασίας και την τάση να αυτοπροσδιορίζονται σε αντίθεση με μια άλλη ΜΚΟ. Η περιορισμένη αλληλεπίδραση οφείλεται εν μέρει στην έλλειψη χρόνου και στην προσωπική δυσαρμονία μεταξύ των ειδικών, ενώ ο ανταγωνισμός για πόρους μεταξύ τοπικά σχετικών γυναικείων ΜΚΟ εμποδίζει την ικανότητά τους να συνεργάζονται. Ωστόσο, εξέφρασαν επίσης αισθήματα ικανοποίησης και αμοιβαίας εκτίμησης για τις δραστηριότητες ατόμων και οργανισμών, πιστεύοντας ότι η μεγαλύτερη συνεργασία θα βοηθούσε στην υλοποίηση των κοινών τους στόχων (Haskova, 2004).

Οι ομάδες γυναικών στη Σλοβακία επωφελήθηκαν από κάποια εθνική συνεργασία, αλλά υποφέρουν επίσης από δυσπιστία, έλλειψη συντονισμού και ανταγωνισμό. Μέρος του προβλήματος είναι ότι οι γυναικείες οργανώσεις προέκυψαν από μεμονωμένες πρωτοβουλίες και όχι από μια σαφή φιλοσοφία, που περιπλέκεται περαιτέρω από τη διαίρεση μεταξύ φεμινιστικών και μη φεμινιστικών οργανώσεων (συμπεριλαμβανομένων εκείνων που ιδρύθηκαν για να διευθύνουν ένα μόνο έργο) (Bitusikova, 2004).

Στην Πολωνία, οι γυναικείες ΜΚΟ είναι πλήρως διαιρεμένες μεταξύ καθολικών ομάδων και λιγότερο παραδοσιακών/φεμινιστικών ομάδων, ιδιαίτερα όσον αφορά τη στάση τους απέναντι στην άμβλωση και τον ρόλο της γυναίκας στην οικογένεια (παραδειγματικά από τις ξεχωριστές εκθέσεις τους στη Διάσκεψη των Γυναικών του Πεκίνου) (Fuszara, 2004).

Ορισμένες χώρες αναφέρουν καλύτερα επίπεδα συνεργασίας. Ο προσδιορισμός ενός κοινού στόχου μπορεί να βοηθήσει στην ένωση των γυναικείων οργανώσεων. Για παράδειγμα, οι συζητήσεις γύρω από την προτεινόμενη απαγόρευση των αμβλώσεων ήταν ιδιαίτερα ισχυροί κινητοποιητές γυναικών στην Ουγγαρία, την Πολωνία και τη Σλοβενία (Bahovec, 1991).

Οι ρουμανικές ΜΚΟ τείνουν να συνεργάζονται ανά έργο και όχι σε μόνιμη βάση. Η επικεφαλής μιας σημαντικής γυναικείας οργάνωσης δήλωσε πως, υπάρχει έλλειψη ενότητας ή στην καλύτερη περίπτωση υπάρχει ad-hoc ενότητα. Το κίνημα είναι διασκορπισμένο, σίγουρα, οποιαδήποτε ενοποίηση από πάνω προς τα κάτω θα ήταν αμφίβολη, αλλά μέχρι στιγμής δίνει μια πλουραλιστική εντύπωση. Φαίνεται να έχει ζωγραφιστεί από μεμονωμένα σημεία, χωρίς επικοινωνία μεταξύ τους. (Ghebre, 2004)

Επιτυχής συνεργασία σημειώθηκε επίσης, όταν οι γυναικείες ΜΚΟ ενώνονται με μειονοτικές ομάδες (π.χ. Ρομά, Ούγγροι, γκέι και λεσβίες), για να αλλάξουν τη γενική νοοτροπία, να

παράσχουν πολλαπλές κοινωνικές απόψεις και να αναπτύξουν έναν χώρο συνεργασίας - αν και όχι απαραίτητα για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων. Ένα μέλος της Ένωσης Γυναικών Ρομά στη Σλοβακία ανέφερε στενούς δεσμούς με άλλες ΜΚΟ Ρομά και πως, αν μια γυναίκα έχει πρόβλημα, δεν έχει σημασία αν είναι λευκή ή μελαχρινή ή μαύρη, καθώς μία μητέρα έχει πάντα τα ίδια συναισθήματα. Αν υπάρχει χάος στο σπίτι, μόνο μια γυναίκα θα το τακτοποιήσει. (Bitusikova, 2004)

Στη Βουλγαρία, συνεντεύξεις αποκάλυψαν ότι η συνεργασία μεταξύ των γυναικείων ΜΚΟ, οφείλεται συχνά στη διασταύρωση του φύλου με ζητήματα μειονοτικών ομάδων και κοινωνικής φροντίδας, καθώς και σε δεσμούς μεταξύ οργανώσεων που εργάζονται στον ίδιο τομέα (π.χ. βία κατά των γυναικών, ισότητα φύλων). Μια τέτοια συνεργασία μπορεί να διευκολυνθεί με την ύπαρξη μιας οργάνωσης-ομπρέλα που ορίζει ξεκάθαρα τη νόμιμη, θεσμοθετημένη συνεργασία ΜΚΟ και δομεί την επικοινωνία μεταξύ των μελών (Videva, 2004).

Οι οργανώσεις-ομπρέλα μπορούν επίσης να βοηθήσουν τις οργανώσεις-μέλη να αναπτύξουν τις δραστηριότητές τους και να εκπροσωπήσουν τα συμφέροντα των μελών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Υπάρχουν πολλά παραδείγματα επιτυχημένης περιφερειακής και διεθνούς συνεργασίας, από τα οποία φαίνεται πως με τον τρόπο αυτό δίνεται η δυνατότητα στις γυναικείες ΜΚΟ να αποκτήσουν εμπειρία και δεξιότητες, να ανταλλάξουν πληροφορίες (συμπεριλαμβανομένων των εξελίξεων σε ειδικούς τομείς), να συνεργαστούν σε κοινά έργα και να εστιάσουν σε διεθνή προβλήματα με τοπική σημασία.

Ενώ αναφέραμε τους κινδύνους της υπερβολικής εξάρτησης από ξένους δωρητές, διεθνείς και δυτικές ΜΚΟ έχουν σαφώς βοηθήσει τις γυναίκες στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη ξεκινώντας έργα, χρηματοδοτώντας δραστηριότητες και υποστηρίζοντας το σχηματισμό τοπικών ενώσεων (π.χ. ομάδες αυτοβοήθειας, τηλεφωνικές γραμμές και καταφύγια κακοποιημένων γυναικών).

Οι γυναικείες οργανώσεις στην Τσεχική Δημοκρατία για παράδειγμα, έχουν συνεργαστεί κυρίως με ξένες ΜΚΟ που εργάζονται στα ίδια συγκεκριμένα θέματα. Ο βαθμός επαφής ποικίλλει ευρέως μεταξύ των οργανισμών (Haskova, 2004).

Οι ρουμανικές ΜΚΟ από την άλλη, έχουν αναπτύξει και αυτές με την σειρά τους επαφές με ΜΚΟ στη Δυτική Ευρώπη για την καθιέρωση του κεκτημένου για την ισότητα και ξεκινούν

σχέσεις με τις ΜΚΟ στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη. Τα κύρια οφέλη ήταν η απόκτηση γνώσεων για τις δυτικές προοπτικές, η συμμετοχή σε εκπαιδευτικές ασκήσεις και η κινητοποίηση των γυναικών.

4. Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης και ΜΚΟ

4.1. Εννοιολογική Προσέγγιση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης

Η συνεχής εξέλιξη της τεχνολογίας, του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης έχουν εισαχθεί πλήρως στην καθημερινότητα των ανθρώπων από άκρη εις άκρη της παγκόσμιας κοινότητας (Behera & Balaji, 2019).

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι υπηρεσίες οι οποίες βασίζονται στο Διαδίκτυο και δίνουν την δυνατότητα στους χρήστες της να κατασκευάσουν ένα δημόσιο προφίλ και έτσι μπορούν να αποτελέσουν μέλη μιας ομάδας έχοντας την δυνατότητα μαζί με άλλους χρήστες να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους τόσο για την επίτευξη των προσωπικών τους στόχων όσο και για κοινούς στόχους της ομάδας τους (Antoci et. al., 2010).

Η αλληλεπίδραση και η επικοινωνία που παρέχεται μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα έχει καταστήσει ιδιαίτερα δημοφιλή, ενώ η δημοφιλία τους είναι ιδιαίτερα έντονη στη νέα γενιά (Ryff, 2019)

Με τη βοήθεια των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, οι άνθρωποι έχουν πλέον τη δυνατότητα να συζητήσουν και να ανταλλάξουν απόψεις, ενώ μπορούν να διατυπώσουν την άποψή τους για προϊόντα, υπηρεσίες και άλλα θέματα. Έτσι, θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί πως τα ΜΚΔ αποτελούν ιδιαίτερα σημαντικό μέσο ανταλλαγής πληροφοριών μέσα από το διαδίκτυο (Dewing, 2010).

Οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης είναι εργαλεία για τη δημιουργία εικονικών κοινοτήτων ή κοινωνικών δικτύων για άτομα με παρόμοια εκπαίδευση, τρόπο ζωής, ενδιαφέροντα ή δραστηριότητες (Burke, 2006).

Σύμφωνα με τους Boyd και Ellison (2008, σ.211) ένας ορισμός για τα Social Media έχει ως εξής:

«...Ορίζουμε τους ιστότοπους κοινωνικών δικτύων ως υπηρεσίες που βασίζονται στον ιστό που επιτρέπουν σε άτομα (1) να δημιουργήσουν ένα δημόσιο ή ημιδημόσιο προφίλ σε ένα περιορισμένο σύστημα, (2) να αρθρώσουν μια λίστα άλλων χρηστών με τους οποίους μοιράζονται μια σύνδεση και (3) να προβάλλουν τη λίστα των συνδέσεών τους και εκείνων που πραγματοποιήθηκαν από άλλους εντός του συστήματος. Η φύση και η ονοματολογία αυτών των συνδέσεων μπορεί να διαφέρει από τοποθεσία σε τοποθεσία...».

4.2. Η ανάπτυξη των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης

Το διαδίκτυο και η εμφάνιση του, οδήγησε σε πλήθος εξελίξεων, μέσα από τις οποίες επηρεάστηκε το σύνολο της καθημερινότητας των ανθρώπων, ο τρόπος επικοινωνίας, η επαγγελματική και η επιχειρηματική αλλά και γενικότερα η οικονομική, η πολιτική και η κοινωνική ζωή. Από το 1990 έως και σήμερα, οι αλλαγές έχουν επέλθει με πρωτοφανή ρυθμό. Τα κοινωνικά δίκτυα και η κοινωνική δικτύωση έχουν οδηγήσει σε μία πραγματικά νέα εποχή τις ανθρώπινες σχέσεις και την κοινωνικοποίηση αλλά και τον κόσμο των επιχειρήσεων (Meikle, 2002).

Ο παγκόσμιος ιστός πλέον περιγράφεται με τον όρο Web 2.0, ενώ είναι εκείνος που οδηγεί σε απεριόριστες δυνατότητες για τους χρήστες του διαδικτύου και τη διαδικτυακή συνεργασία τους. Ταυτόχρονα, νέα αυτή γενιά του παγκόσμιου ιστού έχει οδηγήσει σε εύκολη και γρήγορη διανομή πληροφοριών (Vickery et. al., 2007).

Διεθνείς έρευνες έχουν δείξει πως η ανάπτυξη και η εξέλιξη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης έχουν οδηγήσει σε πλήρη τροποποίηση πολλών διαχρονικών λογικών αλλά και διαδικασιών. Ανάμεσα σε αυτές τις διαδικασίες μπορεί να αναφερθούν ενδεικτικά (Qualman, 2009):

- ✓ Λήψη αποφάσεων
- ✓ Κριτική σκέψη
- ✓ Εξαγωγή Συμπερασμάτων
- ✓ Πρόγραμμα δραστηριοτήτων
- ✓ Διαχείριση χρόνου

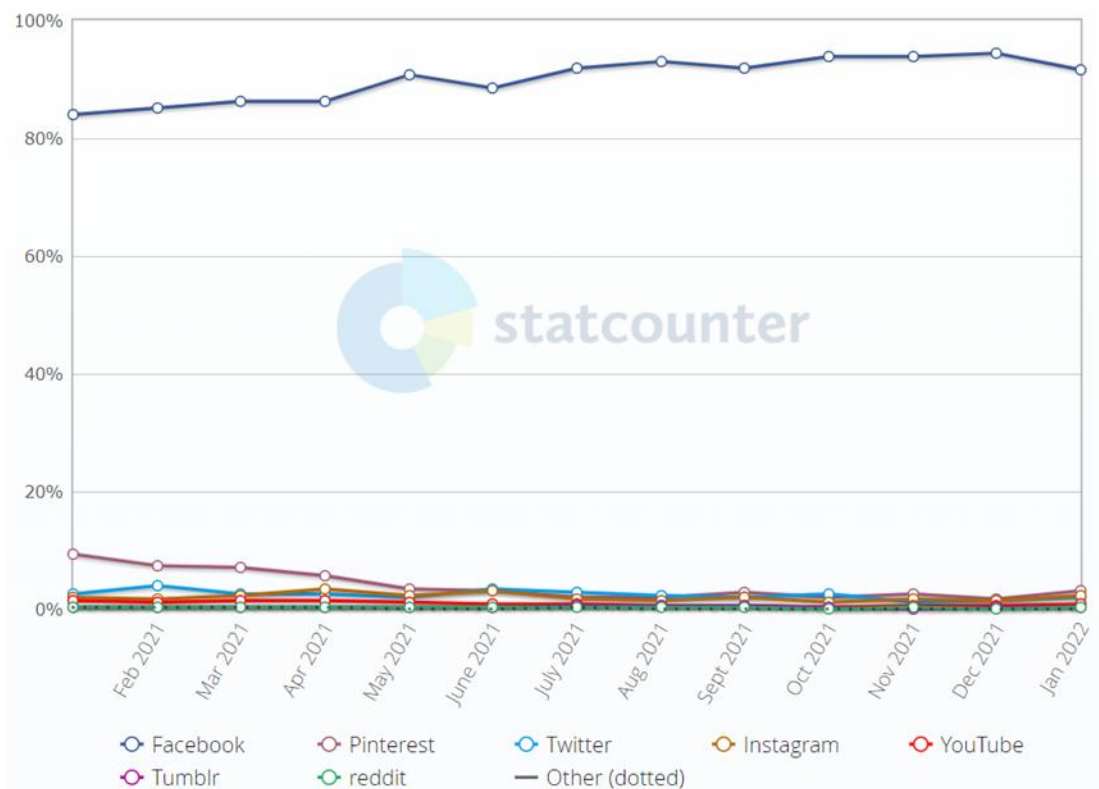
Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (ΜΚΔ) αποτελούν σήμερα τη νέα μορφή επικοινωνίας και ενημέρωσης, ενώ ταυτόχρονα αποτελούν μία ιδιαίτερα σημαντική μορφή marketing προϊόντων αλλά και επιχειρήσεων. Εκτός από αυτά, τα ΜΚΔ πλέον χρησιμοποιούνται για ακτιβισμό αλλά και για ανακοινώσεις απόψεων και σκέψεων, ενώ ιδιαίτερα σημαντική είναι η χρησιμοποίησή τους από ΜΚΟ (Kanter & Fine, 2010). Ο Dwyer και οι συνεργάτες του (2007) αναφέρουν ότι το κύριο κίνητρο για την κοινωνική δικτύωση είναι η επικοινωνία και η διατήρηση των σχέσεων.

Σήμερα, τα σημαντικότερα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για το σύνολο της παγκόσμιας κοινότητας είναι το Facebook, το Twitter και το Youtube, ενώ έχει παρατηρηθεί ότι

χρησιμοποιούνται σε καθημερινή βάση από τα μέλη τους, με ότι μπορεί να σημαίνει κάτι τέτοιο για την γενικότερη επιρροή τους (Qualman, 2009).

Η Ελλάδα έχει ένα πληθυσμό 10,4 εκατομμύρια ανθρώπους (Ιανουάριος, 2021). Κατά τον Ιανουάριο του 2021, ο αριθμός χρηστών των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ήταν 7,4 εκατομμύρια χρήστες. Αυτό σημαίνει ότι πραγματικά πάνω από το 70% του πληθυσμού της χώρας χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ο αριθμός των χρηστών των κοινωνικών δικτύων στην Ελλάδα αυξήθηκε κατά 650.000 (+9,7%) μεταξύ του 2020 και του 2021 (Datareportal, 2021).

Εικόνα 1: Η χρήση των ΜΚΔ στην Ελλάδα (Ιανουάριος 2021 – Ιανουάριος 2022) (Statcounter, 2021).

4.3. Τα σημαντικότερα ΜΚΔ στην Ελλάδα

4.3.1. Facebook

Ένα από τα σημαντικότερα ΜΚΔ είναι γνωστό παγκοσμίως Facebook. Το Facebook ξεκίνησε στις 4 Φεβρουαρίου 2004, ως δίκτυο επικοινωνίας μεταξύ φοιτητών του Χάρβαρντ. Στα αρχικά του στάδια, χρησιμοποιούνταν από περίπου 1200 φοιτητές του πανεπιστημίου οι

οποίοι επικοινωνούσαν μεταξύ τους. Η υλοποίηση και η υποστήριξη του μέσου πραγματοποιήθηκε από τρεις φοιτητές: Τον Marck Zuckerberger, τον Andrew McCollum και τον Eduardo Saverin.

Το δίκτυο μεταφέρθηκε από το Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ στα Πανεπιστήμια Στάνφορντ και Γέιλ και το ενδιαφέρον άρχισε να γίνεται ολοένα και μεγαλύτερο. Λόγω του μεγάλου ενδιαφέροντος, το Facebook έγινε γρήγορα διαθέσιμο σε πολλές πόλεις της Αμερικής και όχι μόνο. Το 2007, η εταιρεία παρουσίασε τον νέο της στόχο «να μεταφράσει τη δημοτικότητα της σε μεγαλύτερα κέρδη» δίνοντας έτσι τη δυνατότητα σε όλες τις επιχειρήσεις να έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν και να έχουν άμεση πρόσβαση με τους καταναλωτές (Rugova & Prenaj, 2016).

Σήμερα όλοι από 13 ετών και άνω έχουν πρόσβαση στο Facebook, μπορούν να επικοινωνούν μεταξύ τους και ταυτόχρονα έχουν τη δυνατότητα να επτρέπουν στους διαδικτυακούς «φίλους» τους, την πρόσβαση στις φωτογραφίες και τα προσωπικά τους στοιχεία. Στο Facebook μπορεί κανείς να δημιουργήσει ομάδες ενδιαφερόντων. Το πλεονέκτημα του Facebook είναι ότι δεν υπάρχει όριο στον αριθμό των χαρακτήρων που μπορεί κανείς να πληκτρολογήσει. Η επίσημη σελίδα στο Facebook είναι: www.facebook.com (Croft, 2007).

Η ιδέα της κοινωνικής δικτύωσης σε ένα περιβάλλον Facebook διαμορφώνεται από τον αριθμό των κοινωνικών σχέσεων που έχει κάποιος, καθώς πρόκειται για επιρροές και παράγοντες μετριάσμου στις συμπεριφορές του κοινού (Cohenet. al., 2009). Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι όσο περισσότερους φίλους έχει κανείς στην πλατφόρμα τόσο περισσότερο θα τη χρησιμοποιεί (Boyd & Ellison, 2007).

Δεν υπάρχουν χρεώσεις για τη συμμετοχή στο Facebook ή τη συντήρησή του. Για να πραγματοποιηθεί μία σύνδεση στο Facebook, αρκεί κάποιος να χρησιμοποιήσει μία διεύθυνση email είτε ένα κινητό τηλέφωνο (Walker, 2018).

Η απόφαση συμμετοχής στο Facebook και το πόσες πληροφορίες και περιεχόμενο μπορούν να δουν οι άλλοι καθορίζεται από τις ρυθμίσεις απορρήτου του χρήστη. Το αναρτημένο περιεχόμενο μπορεί να είναι ορατό σε δυνητικά εκατομμύρια άτομα. Υπάρχουν ορισμένοι τύποι ρυθμίσεων που προστατεύουν τους χρήστες από διάφορες ενέργειες όπως ο εκφοβισμός ή η παρενόχληση από άλλους, ενώ μπορεί κάποιος να σταματήσει τις περιττές προσκλήσεις, τα ανεπιθύμητα μηνύματα και τα αιτήματα φιλίας (Nycyk, 2020).

Εικόνα 2: Το λογότυπο του Facebook (Πηγή: www.facebook.com)

4.3.2. Twitter

Ένα άλλο δίκτυο μέσων κοινωνικής δικτύωσης που συνδέει τους ανθρώπους μεταξύ τους μέσω της επικοινωνίας, είναι το Twitter. Μπορούμε να ακούσουμε και να διαβάσουμε παντού πόσο σημαντικοί και διάσημοι άνθρωποι κάνουν tweet για οτιδήποτε. Ωστόσο, το Twitter έχει ένα σταθερό αριθμό χαρακτήρων που μπορεί κανείς να γράψει και να δημοσιεύσει, ο οποίος περιορίζεται στους 140 χαρακτήρες (Rugova & Prenaj, 2016). Αυτό έκανε τον ιδιοκτήτη του Twitter, τους επαγγελματίες και τους λίγους ερευνητές στο πεδίο να ορίσουν το Twitter ως «μια εταιρεία πληροφοριών» (The Economist, 2010) ή μια μορφή ηλεκτρονικής επικοινωνίας «από στόμα σε στόμα» (e-WOM (e – Word Of Mouth) (Zhao and Rossen, 2009).

Αυτοί οι γραπτοί χαρακτήρες ονομάζονται "tweet". Το μήνυμα που γράφει κάποιος χρήστης μπορεί να διαβαστεί από όλους τους εγγεγραμμένους χρήστες. Σύμφωνα με τον ιστότοπο της εταιρείας (<https://about.twitter.com/company>), αυτή τη στιγμή υπάρχουν 313 εκατομμύρια ενεργά μηνιαία περιβάλλοντα χρηστών, 82% ενεργά σε κινητά τηλέφωνα και 79% λογότυπα τα οποία έχουν «ανοίξει» εκτός των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής. Το Twitter υποστηρίζει αυτή τη στιγμή πάνω από 40 ξένες γλώσσες. Ο επίσημος ιστότοπος της εταιρείας είναι: www.twitter.com (Rugova & Prenaj, 2016).

Από όλες τις πλατφόρμες μέσων κοινωνικής δικτύωσης, το Twitter ξεχωρίζει, τόσο ως προς τα χαρακτηριστικά όσο και ως προς την ανάπτυξη. Το Twitter που κυκλοφόρησε το 2006 κέρδισε το μεγαλύτερο μέρος της δημοτικότητάς του ως εργαλείο micro-blogging το 2009, όταν έφτασε τα 58,5 εκατομμύρια χρήστες παγκοσμίως, μια αύξηση 949% από τον Σεπτέμβριο του 2008 (Schonfeld, 2009).

Εικόνα 3: Το λογότυπο του Twitter (Πηγή: www.twitter.com)

4.3.3. LinkedIn

Το LinkedIn ιδρύθηκε το 2002 από τον Reid Hofman, αλλά κυκλοφόρησε μόλις το 2003. Το LinkedIn, σε αντίθεση με άλλα κοινωνικά δίκτυα, ανήκει σε ένα επαγγελματικό προφίλ. Το LinkedIn το 2013 είχε 259 εκατομμύρια χρήστες (Hempel, 2013) και σήμερα το LinkedIn έχει περισσότερα από 443 εκατομμύρια μέλη σε 200 διαφορετικές χώρες του κόσμου σύμφωνα με τις δημοσιεύσεις στον επίσημο ιστότοπό του.

Το LinkedIn επιτρέπει στα μέλη του την πρόσβαση σε διάφορες προσφορές εργασίας, διαφορετικές επαγγελματικές πληροφορίες αλλά και πλήθος άλλων πληροφοριών ώστε να έχουν επιτυχία στον εργασιακό τους χώρο.

Το τυπικό κοινό του LinkedIn είναι συνήθως επαγγελματίες όλων των ηλικιών, ενώ περιλαμβάνει σε μεγάλο βαθμό νεοαποφοιτήσαντες φοιτητές και στελέχη επιχειρήσεων. Το συγκεκριμένο κοινό επιθυμεί να οικοδομήσει την προσωπική ή επιχειρηματική του επιτυχία με κάποιο τρόπο, χτίζοντας το δίκτυο LinkedIn (OwensPyle, 2021)

Εικόνα 4: Το λογότυπο του LinkedIn (Πηγή: www.linkedin.com)

4.3.4. Youtube

Από την ίδρυσή του το 2005, το YouTube, το οποίο θεωρείται ο μεγαλύτερος ιστότοπος κοινής χρήσης βίντεο, έχει υποστεί σημαντικές αλλαγές. Την τελευταία δεκαετία, η πλατφόρμα εξελίχθηκε σε κορυφαίο εργαλείο μάρκετινγκ που χρησιμοποιείται για την προώθηση προϊόντων από άτομα (influencers) που επηρεάζουν την κοινή γνώμη μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Προηγούμενες έρευνες δείχνουν ότι αυτοί οι παράγοντες επιρροής θεωρούνται ηγέτες κοινής γνώμης και συνεργάζονται με επωνυμίες για την εμπορία προϊόντων στο YouTube μέσω ηλεκτρονικών μηχανισμών από στόμα σε στόμα (Schwemmer & Ziewieski, 2018).

Από την ίδρυση του YouTube το 2005, η πιο δημοφιλής πλατφόρμα κοινής χρήσης βίντεο έχει υποστεί σημαντικές αλλαγές. Το 2006, το YouTube παρουσίασε για πρώτη φορά διάφορες διαφημιστικές ιδέες σε εταιρείες για τη χρήση της πλατφόρμας ως αποτελεσματικού εργαλείου μάρκετινγκ. Με την αγορά της πλατφόρμας τον Οκτώβριο του 2006, η Google ακολούθησε μια ξεκάθαρη πορεία για την ανάπτυξη του YouTube σε προϊόν που δημιουργεί έσοδα (Gerhards, 2017), με ένα επιχειρηματικό μοντέλο επικεντρωμένο στη διαφήμιση. Τα επόμενα χρόνια, το YouTube επέκτεινε τις ευκαιρίες για τις επιχειρήσεις να δημιουργούν έσοδα από παραγόμενο περιεχόμενο βίντεο (Gerhards, 2017; Google 2010).

Εικόνα 5: Το λογότυπο του Youtube (Πηγή: www.youtube.com)

4.4. Οι ΜΚΟ και τα ΜΚΑ

4.4.1. Γενικά

Η κοινωνική δικτύωση σήμερα έχει γίνει ένα ιδιαίτερα σημαντικό εργαλείο για τις ΜΚΟ, ενώ αποτελεί σημαντικό εργαλείο ακτιβιστών, φιλανθρωπικών συλλόγων και ενεργών πολιτών (Kanter & Fine, 2010).

Σε συναυλία της το 2005, η ποπ τραγουδίστρια Μαντόνα, έδωσε μια από τις θεμελιώδεις εικόνες της ημέρας: ντυμένη στα λευκά, κρατούσε χέρι με μια νεαρή Αιθίοπα που ονομαζόταν Birhan Woldu. Ως μικρό παιδί, η Woldu ήταν το σύμβολο του λιμού του 1984-1985, με την αδυνατισμένη φόρμα της να εμφανιζόταν στην κάλυψη ειδήσεων του BBC για την Αιθιοπία. Μέχρι το 2005, η Woldu δεν ήταν μόνο σύμβολο ελπίδας, αλλά επίσης, καθώς επαναλαμβανόταν το βίντεο, μια άβολη υπενθύμιση του είδους των εικόνων που είχαν χρησιμοποιηθεί ευρέως εκείνη την εποχή τόσο από δημοσιογράφους, όσο και από ανθρωπιστικές οργανώσεις για να ντροπιάσουν τον ανεπτυγμένο κόσμο να τους βοηθήσει (Bristow, 2005).

Η ανησυχία που προκάλεσαν τέτοιες εικόνες μεταξύ των ΜΚΟ πυροδότησε την έκθεση *Images of Africa*, που πραγματοποιήθηκε από την Oxfam, η οποία έκανε λόγο για «πραγματικά πορνογραφικές» εικόνες όσων επλήγησαν από την πείνα και η οποία τελικά οδήγησε στον Κώδικα Δεοντολογίας για το Διεθνές Κίνημα του Ερυθρού Σταυρού και της Ερυθράς Ημισελήνου και τις ΜΚΟ για την ανακούφιση από καταστροφές που συντάχθηκαν το 1992 και εφαρμόστηκαν δύο χρόνια αργότερα. Μαζί με τις εικόνες, υπήρξαν επίσης λίγες προσπάθειες να ακουστούν οι περιθωριοποιημένες φωνές όσων επλήγησαν περισσότερο από τέτοιες κρίσεις. Ακόμη και η αναφορά του Michael Buerk, η οποία ειδοποίησε τον ευρύτερο κόσμο για τη φρίκη που συνέβαινε στην Αιθιοπία, χρησιμοποίησε μόνο δύο φωνές: τον ίδιο τον Buerk και έναν λευκό γιατρό των Γιατρών Χωρίς Σύνορα (Cooper, 2009).

Σήμερα, τα συμπεράσματα του Κώδικα Συμπεριφοράς ότι όσοι εμπλέκονται σε καταστροφές θα πρέπει να παρουσιάζονται ως αξιοπρεπή ανθρώπινα όντα και όχι ως «ανέλπιδα αντικείμενα», μπορεί να φαίνονται αυτονόητα. Επιπλέον, η πιο σκληρή φύση της συγκέντρωσης κεφαλαίων και των μηνυμάτων ορισμένων ΜΚΟ στις δεκαετίες του 1970 και του 1980 αμφισβητήθηκε, αν και η Dogra (2012) υποστηρίζει τη συνεχιζόμενη αποσυμπεριφορά της φτώχειας στις εικόνες των ΜΚΟ. Άλλοι έχουν εξετάσει τα συνεχιζόμενα ζητήματα διαφοράς και απόστασης στον τρόπο με τον οποίο οι ΜΚΟ απεικονίζουν «τους περιθωριοποιημένους» στο επικοινωνιακό τους υλικό (Orgad and Seu, 2014).

Ενώ οι Orgad και Seu (2014), μελέτησαν πώς οι ΜΚΟ προσπαθούν να διευκολύνουν μια πιο ισότιμη απεικόνιση, πολλές από αυτές τις οργανώσεις αλληλοεπιδρούν με τους δημοσιογράφους για να εξασφαλίσουν ότι οι περιθωριοποιημένοι αντιμετωπίζονται με αξιοπρέπεια και προσπαθούν επίσης να δώσουν φωνή στους περιθωριοποιημένους μέσω της

νέας τεχνολογίας. Ωστόσο, η κατάληψη ενός τόσο νέου ρόλου δεν είναι εύκολη υπόθεση. Οι ΜΚΟ έχουν βρεθεί παγιδευμένες σε μια ταχέως μεταβαλλόμενη εποχή των μέσων ενημέρωσης.

Μία από τις κύριες μεθόδους που οι ΜΚΟ στοχεύουν, στο να δώσουν στους περιθωριοποιημένους την ευκαιρία να μιλήσουν ήταν η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Σε έρευνα των Jackson et.al., 2010, τα πρακτορεία που ρωτήθηκαν, απάντησαν ομόφωνα πως είναι πλέον σαφές ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι πλέον αναπόσπαστο μέρος της επικοινωνιακής στρατηγικής τους. Το πιο συχνά αναφερόμενο έναυσμα για αυτό το γεγονός, ήταν ο σεισμός της Αϊτής το 2010. Αυτό ονομάστηκε η «πρώτη καταστροφή στο Twitter», αφού αρχικά τα νέα για τον σεισμό κυκλοφόρησαν μέσω ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης (Brainard, 2010) και στη συνέχεια μεγάλο μέρος της συγκέντρωσης χρημάτων έγινε μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

4.4.2. ΜΚΟ και Πλατφόρμες Κοινωνικών Μέσων

Οι Waters και Feneley (2013) εξέτασαν τόσο ιστότοπους (δηλαδή επικοινωνία μονής κατεύθυνσης) όσο και μέσα κοινωνικής δικτύωσης (δυναμικά πιο διαδραστικές πλατφόρμες) που χρησιμοποιούνται από τους κορυφαίους 100 οργανισμούς. Η συγκεκριμένη έρευνα έδειξε πως αυτοί οι οργανισμοί προτιμούν σε μεγάλο βαθμό να χρησιμοποιούν τους ιστότοπούς τους για καλλιέργεια σχέσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη και είναι λιγότερο πιθανό να αγκαλιάσουν πλήρως τις πλατφόρμες μέσω των κοινωνικής δικτύωσης.

Ομοίως, προηγούμενη έρευνα έχει βρει ότι οι ΜΚΟ συχνά δεν χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με έναν εξαιρετικά διαδραστικό τρόπο που θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια ισχυρότερη κοινωνία πολιτών. Για παράδειγμα, ο Waters και οι συνεργάτες του (2009) ανέλυσαν τη χρήση του Facebook από 275 μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς και διαπίστωσαν ότι αυτές οι ομάδες δεν χρησιμοποίησαν πλήρως διάφορα χαρακτηριστικά της πλατφόρμας, όπως το ανέβασμα πόρων πολυμέσων. Επιπλέον, διαπίστωσαν ότι οι οργανισμοί δεν παρείχαν πολλούς τρόπους στους υποστηρικτές τους ώστε να μπορέσουν να εμπλακούν περισσότερο στην οργάνωση. Έτσι, υπήρξε μικρή προσπάθεια για διαδραστικότητα.

Στη μελέτη τους για τους ιστότοπους των ομάδων υποστήριξης κοινωνικής εργασίας, οι Edwards και Hoefler (2010) διαπίστωσαν ότι αυτοί οι οργανισμοί σπάνια χρησιμοποιούν τα

μέσα κοινωνικής δικτύωσης για λόγους υπεράσπισης και όταν χρησιμοποίησαν αυτές τις πλατφόρμες για υπεράσπιση, το έκαναν με τρόπους που δεν ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματικοί.

Ο Lovejoy και οι συνεργάτες του (2012) ανέλυσαν 4655 tweets από 73 μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς και διαπίστωσαν ότι αυτές οι ομάδες χρησιμοποιούν κυρίως tweets για μονόδρομη επικοινωνία. Διαπίστωσαν ότι λιγότερο από το 20% των tweets παρουσίαζαν συνομιλίες με χρήστες και ότι περίπου το 16% παρείχαν έμμεσες συνδέσεις στους χρήστες. Αυτά τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι οι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί δεν χρησιμοποιούν το Twitter με τρόπο πολύ διαδραστικό.

Οι Guo και Saxton (2014) εξέτασαν τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης 188 αμερικανικών οργανώσεων υπεράσπισης. Διαπίστωσαν ότι ένα μεγάλο ποσοστό αυτών των οργανισμών χρησιμοποιεί το Twitter (79,79%), το Facebook (86,70%) και το YouTube (71,81%), με συνολικά το 93% των οργανισμών του δείγματος να χρησιμοποιούν κάποιο είδος εργαλείου μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Ωστόσο, οι συγγραφείς εξέτασαν επίσης το πώς αυτοί οι οργανισμοί χρησιμοποίησαν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με μια εις βάθος μελέτη της χρήσης του Twitter από τους οργανισμούς. Χρησιμοποιώντας το σχήμα κωδικοποίησης των Lovejoy and Saxton (2012) (πληροφορίες-κοινότητα-δράση), οι Guo and Saxton (2014) κωδικοποίησαν 750 τυχαία επιλεγμένα tweets από αυτούς τους οργανισμούς. Διαπίστωσαν ότι σχεδόν το 69% αυτών των tweets ανήκουν στην κατηγορία Binformation, η οποία θα περιλαμβάνει tweets που παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τις δραστηριότητες και τα συμβάντα του οργανισμού και άλλες ειδήσεις, γεγονότα ή αναφορές που μπορεί να είναι σημαντικές για τα ενδιαφερόμενα μέρη του οργανισμού. Έτσι, η πλειονότητα των tweets δεν ήταν διαδραστικής φύσης και παρείχαν μόνο ενημερώσεις, πληροφορίες και νέα στον καταναλωτή. Σχεδόν το 20% των τυχαία επιλεγμένων tweet ήταν μηνύματα τύπου Bcommunity. Αυτά τα μηνύματα ήταν εκείνα που διευκόλυναν τη δημιουργία μιας διαδικτυακής κοινότητας. Ωστόσο, η πλειονότητα των tweets χρησιμοποιήθηκε με πιο παθητικό τρόπο -απλώς παρέχοντας πληροφορίες- και δεν αξιοποιήθηκε πλήρως η ικανότητα των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για τη δημιουργία ενός πιο δραστικού περιβάλλοντος ιστού.

4.4.3. Παραδείγματα από εκστρατείες μέσω κοινωνικής δικτύωσης για τη σεξουαλική βία κατά των γυναικών

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν χρησιμοποιηθεί για πολλές εκστρατείες κατά της σεξουαλικότητας, των γυναικών και των παιδιών. Αυτό δεν συνέβαλε καθόλου στο επίπεδο συνειδητοποίησης και διαφωτισμού των πολιτών σε όλη τη γη σχετικά με την ανάγκη να αντιμετωπίζεται κατάλληλα το γυναικείο φύλο.

Με τη βοήθεια των μέσων κοινωνικής δικτύωσης έχουν σημειωθεί μια σειρά από επαναστάσεις σε ζητήματα κατά του γυναικείου φύλου, καθώς οι γυναίκες μπόρεσαν πλέον να υψώσουν τη φωνή τους με τη βοήθεια και την υποστήριξη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (Roy, 2002; Takahashi, 2010).

Η εικόνα 6, παρουσιάζει τη στρατηγική καμπάνια στο Instagram, μιας ΜΚΟ στη Νιγηρία, στην προσπάθειά της να ευαισθητοποιήσει του πολίτες όσον αφορά την γυναικεία σεξουαλική κακοποίηση (Olawaleet.al., 2017).

Εικόνα 6: Εκστρατεία στο Instagram για τη βία κατά των γυναικών (Πηγή: Olawale et.al., 2017)

Είναι κοινώς αποδεκτό, πως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν γίνει το εργαλείο με το οποίο οι γυναίκες εκφράζουν τον πόνο και τον θυμό τους για τις πληγές που τους έχουν προκληθεί. Πολλές φορές βλέπουμε φωτογραφίες και βίντεο από γυναίκες και παιδιά που έχουν κακοποιηθεί ή παρενοχληθεί από τους συζύγους για αρκετά χρόνια, αλλά έχουν απειληθεί να μην μιλήσουν (Baumgartner and Morris, 2010). Με τις αλληλεπιδράσεις και τις ενώσεις τους στις πλατφόρμες μέσων κοινωνικής δικτύωσης, έχουν την ευκαιρία να μοιραστούν τις προκλήσεις τους και ως εκ τούτου να λάβουν κάποια βοήθεια. Όταν αυτές οι γυναίκες έρχονται σε επαφή με ΜΚΟ, ως επί το πλείστο βοηθιούνται και πείθονται.

Η βία κατά των γυναικών στη Νιγηρία είναι αρκετά διαδεδομένη και μπορεί να οφείλεται σε διάφορους λόγους, συμπεριλαμβανομένων ορισμένων πτυχών των πολιτιστικών πεποιθήσεων για τις γυναίκες (Chika, 2012b). Αρκετά μεγάλος αριθμός Νιγηριανών πιστεύουν ότι είναι καιρός οι γυναίκες να αντιμετωπίζονται ισότιμα με τους άνδρες και αυτό περιλαμβάνει την πολιτική, τις επιχειρήσεις και επίσης ευκαιρία να έχουν λόγο όταν συζητούνται θέματα εθνικού ενδιαφέροντος. Νιγηριανοί άνδρες εμπλέκονται σε διαφορετικές μορφές βίας κατά των γυναικών συναδέλφων τους, συμπεριλαμβανομένων των συζύγων τους, όχι ότι οι άνδρες δεν παρενοχλούνται επίσης, αλλά η αναλογία με την οποία παρενοχλούνται οι γυναίκες είναι εξαιρετικά σημαντική. Η φτώχεια έχει επίσης αποδοθεί ως ένα από τα κύρια ζητήματα που επί του παρόντος εντείνει την κακοποίηση κατά του γυναικείου φύλου, καθώς οι γυναίκες συνήθως αφήνονται στο έλεος των ανδρών. Από κριτική άποψη, αυτό μπορεί να αποδοθεί στην έλλειψη εκπαίδευσης και προσοχής στις γυναίκες από την παιδική ηλικία. Αυτό επιφέρει επίσης την περίπτωση της συνεχούς κακοποίησης, παρενοχλήσεων και εκφοβισμών που αντιμετωπίζουν τα θηλυκά από τα αρσενικά (Ejikeme, 2012).

Αναπόφευκτα, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι ένα από τα εργαλεία που βοηθούν τις γυναίκες να πολεμήσουν για τα δικαιώματά τους, να διαφωτίσουν τον εαυτό τους και ακόμη και τους άνδρες. Για παράδειγμα, οι γυναίκες κάνουν εκστρατείες και μάχονται για τα δικαιώματά τους με την έντονη χρήση των διαφόρων πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης, μέσω αναρτήσεων στα προφίλ τους, μετάδοσης μηνυμάτων, βίντεο, εικόνων και μουσικής (Jaworska and Krishnamurthy, 2012). Αυτό συνέβαλε στη μείωση της συχνής εμφάνισης βίας κατά των γυναικών. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν γίνει επίσης μια εξαιρετική πλατφόρμα για την προώθηση και τη λήψη εκπαιδευτικών μηνυμάτων σχετικά με την εκστρατεία κατά της κακοποίησης των γυναικών. Οι Νιγηριανοί μπόρεσαν να χρησιμοποιήσουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για να αντιμετωπίσουν τις συχνές

κοινωνικές ανισότητες έναντι των γυναικών, καθώς και να τις ευαισθητοποιήσουν σχετικά με τα διάφορα δικαιώματα και τις ευθύνες τους.

Πολλοί Νιγηριανοί αναδημοσιεύουν φωτογραφίες που συναντούν για να εξασφαλίσουν τη μέγιστη δημοσιότητα και ευαισθητοποίηση σχετικά με τις διάφορες μορφές βίας κατά των γυναικών και να τις διαφωτίσουν σχετικά με την απειλή (Akanle et.al., 2016).

Μέσα από τις διάφορες πλατφόρμες μέσων κοινωνικής δικτύωσης, οι Νιγηριανοί συνεχίζουν επίσης να μαθαίνουν για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γυναικών της Νιγηρίας και αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά ανθρώπους που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο εκφοβίζουν γυναίκες μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (Jaworska and Krishnamurthy, 2012).

5. Μεθοδολογία της Έρευνας

5.1. Σκοπός και στόχοι της Έρευνας

Βασικός σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση της παρουσίας των ΜΚΟ για τις γυναίκες στα διάφορα κοινωνικά δίκτυα στην Ελλάδα. Μέσα από την ερευνητική διαδικασία έγινε μία προσπάθεια αποσαφήνισης της παρουσίας των ΜΚΟ στα Social Media, ενώ ταυτόχρονα έγινε μία προσπάθεια διερεύνησης κάποιων περαιτέρω ζητημάτων, τα οποία αποτέλεσαν τους επιμέρους στόχους από τον κύριο στόχο της έρευνας. Έτσι, οι άλλοι στόχοι που εξήχθησαν από τον κύριο στόχο ήταν:

- ✓ Η διερεύνηση της σημασίας και της σημαντικότητας των ΜΚΟ που αφορούν τις γυναίκες, για τους Έλληνες
- ✓ Η διερεύνηση των σημαντικότερων μέσων κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή των ΜΚΟ που αφορούν τις γυναίκες στην Ελλάδα.

5.2. Ερευνητικά Ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας έρευνας έχουν ως εξής:

- ✓ Ποια τα είδη των ΜΚΟ που συναντούν οι Έλληνες μέσα στα Social Media;
- ✓ Ποιες είναι οι σημαντικότερες ΜΚΟ για τους Έλληνες;
- ✓ Η αποτύπωση της συμμετοχής των ερωτώμενων σε κάποια Μη Κυβερνητική Οργάνωση
- ✓ Σε ποιο από τα Social Media συναντώνται οι περισσότερες ΜΚΟ που αφορούν τις γυναίκες;
- ✓ Ποιο από τα Social Media θα μπορούσε να βοηθήσει περισσότερο τη δράση αλλά και την ενίσχυση της παρουσίας των ΜΚΟ για την υποστήριξη των γυναικών στην Ελλάδα ;
- ✓ Διαφοροποιούνται οι απόψεις μεταξύ ανδρών και γυναικών στην Ελλάδα αναφορικά με τη σημαντικότητα των ΜΚΟ για τις γυναίκες;

5.3. Δείγμα – Δειγματοληπτική μέθοδος

Ως καταλληλότερη μέθοδος, για την συλλογή των δεδομένων της παρούσας μελέτης, κρίθηκε η δειγματοληψία «ευκολίας» (convenience sample), καθώς συμμετέχουν σε αυτό όσα άτομα το επιθυμούν. Η ερευνητική χρησιμότητα και η αντιπροσωπευτικότητα ενός

τέτοιου δείγματος αφορά ποσοτικές έρευνες καθώς δεν ενδείκνυται για εξαγωγή γενικευμένων συμπερασμάτων.

Η παρούσα μελέτη πραγματοποιήθηκε με αποστολή των ερωτηματολογίων διαμέσου των Social Media σε χρήστες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ενώ κυρίαρχα για την αποστολή των ερωτηματολογίων χρησιμοποιήθηκε η εφαρμογή Messenger του Facebook.

5.4. Ερευνητικό Εργαλείο

Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε κατά τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας ήταν το ερωτηματολόγιο. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν με τη χρήση ανώνυμου ερωτηματολογίου, το οποίο δημιουργήθηκε μέσα από τις φόρμες της Google. Το link του ερωτηματολογίου διανεμήθηκε μέσα από την εφαρμογή messenger σε συνδεδεμένους διαδικτυακούς φίλους μας, αλλά και μέσα από άλλα social media όπως το Instagram και το LinkedIn, ενώ στάλθηκε και μέσω e-mail.

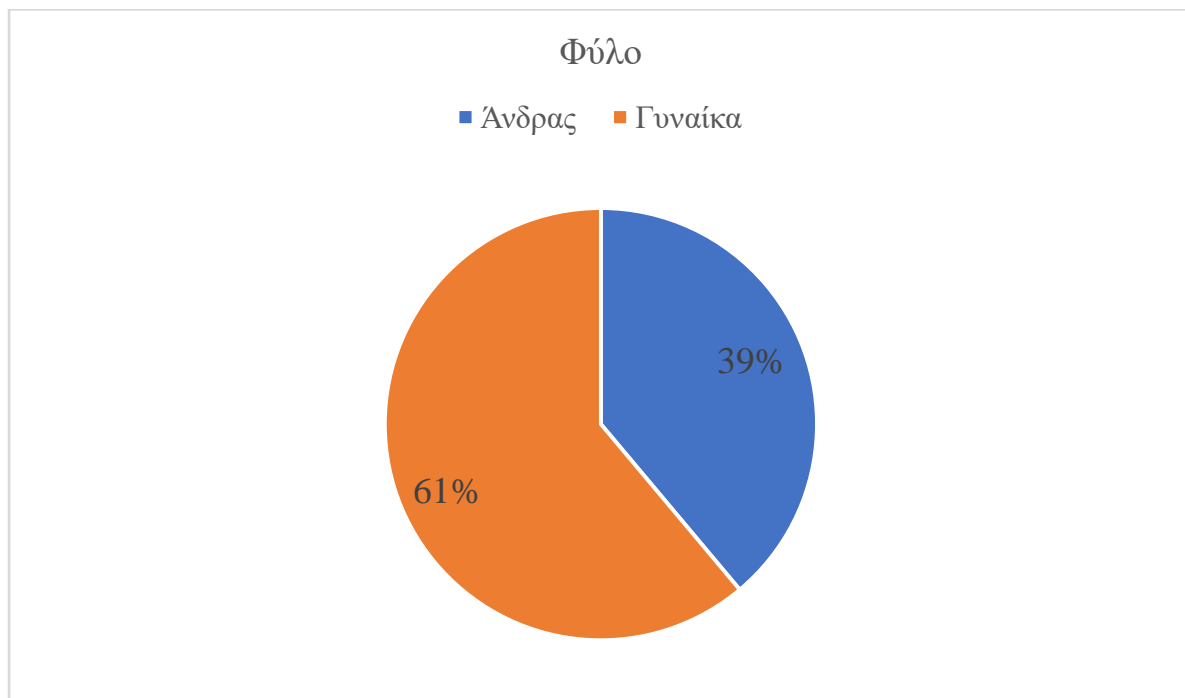
Το ερωτηματολόγιο της έρευνας αποτελείται από τρία μέρη. Το πρώτο μέρος απαρτίζεται από τις εισαγωγικές ερωτήσεις, οι οποίες επέτρεψαν στους ερωτηθέντες να συμμετέχουν στην έρευνα αναλόγως της ηλικίας τους, της χρήσης ή μη του διαδικτύου και των social media και της γνώσεως τους για τις ΜΚΟ. Το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου αφορά τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων στην έρευνα και τέλος, το τρίτο μέρος, ήταν το βασικό μέρος του ερωτηματολογίου, μέσω του οποίου συλλέχθηκαν οι απόψεις των ερωτηθέντων για τις ΜΚΟ και τα Social Media με έμφαση στις ΜΚΟ για τις γυναίκες.

6. Αποτελέσματα της Έρευνας

6.1. Δημογραφικά Στοιχεία Συμμετεχόντων – Χαρακτηριστικά του δείγματος

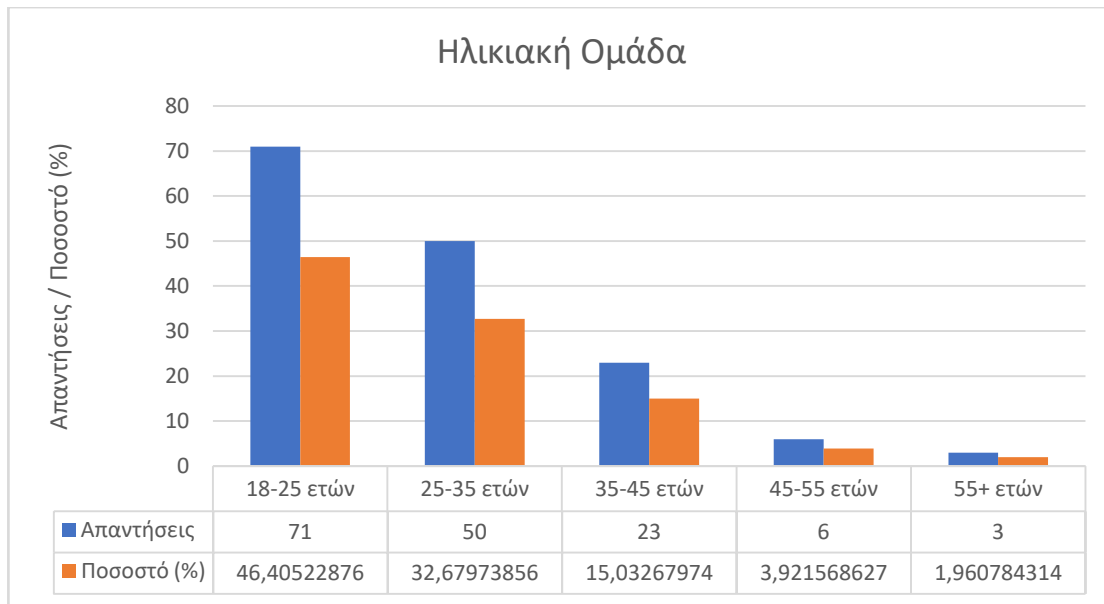
Μέσα από την παρούσα ενότητα, περιγράφονται πλήρως τα διάφορα χαρακτηριστικά του δείγματος όσων συμμετείχαν στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε. Έτσι, το σύνολο όσων συμμετείχαν στην έρευνα ήταν 153 άτομα. Το σύνολο των συμμετεχόντων πληρούσαν τις προϋποθέσεις συμμετοχής στην έρευνα και συγκεκριμένα, ήταν άνω των 18 ετών, χρήστες του διαδικτύου και των Social Media και γνώριζαν τι είναι οι ΜΚΟ.

Από τα 153 άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα, οι 60 ήταν άνδρες (39,21%) και οι 93 γυναίκες (60,78%) (Γράφημα 1).

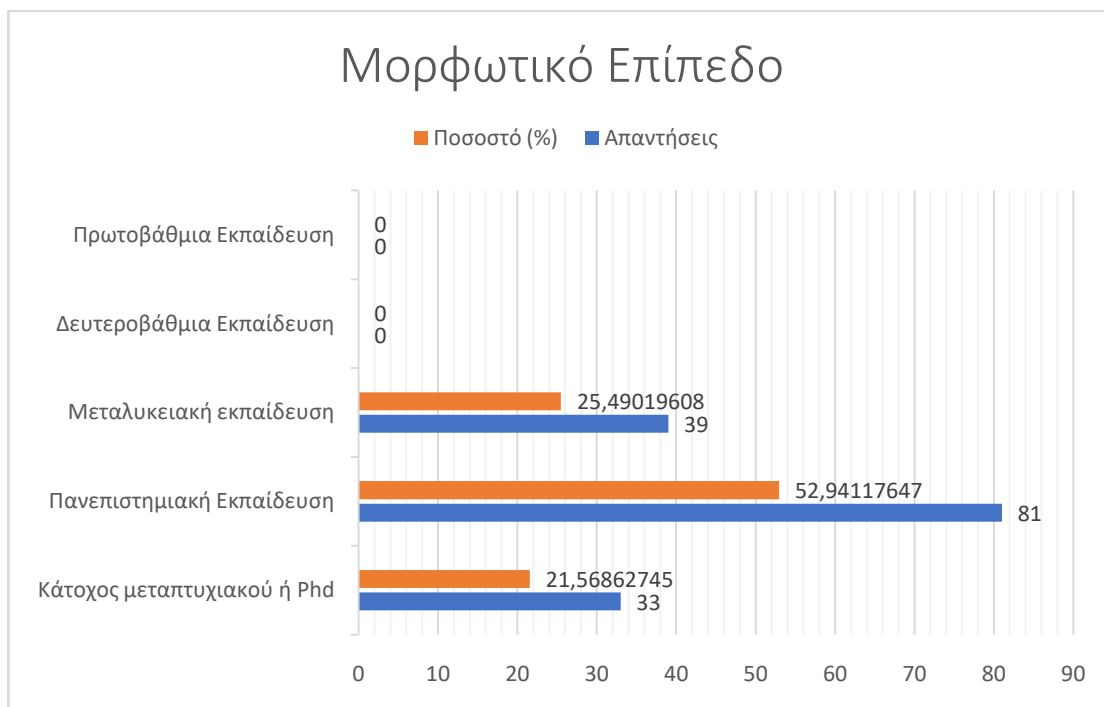
Γράφημα 1: Το φύλο του δείγματος

Το μεγαλύτερο μέρος όσων συμμετείχαν στην έρευνα ήταν ηλικίας από 18 έως 25 έτη (46,29%), ενώ η αμέσως επόμενη μεγάλη συμμετοχή αφορούσε στην ηλικιακή ομάδα των 25-35 ετών, η οποία κατέγραψε συμμετοχή της τάξεως του 33,33% (Γράφημα 2).

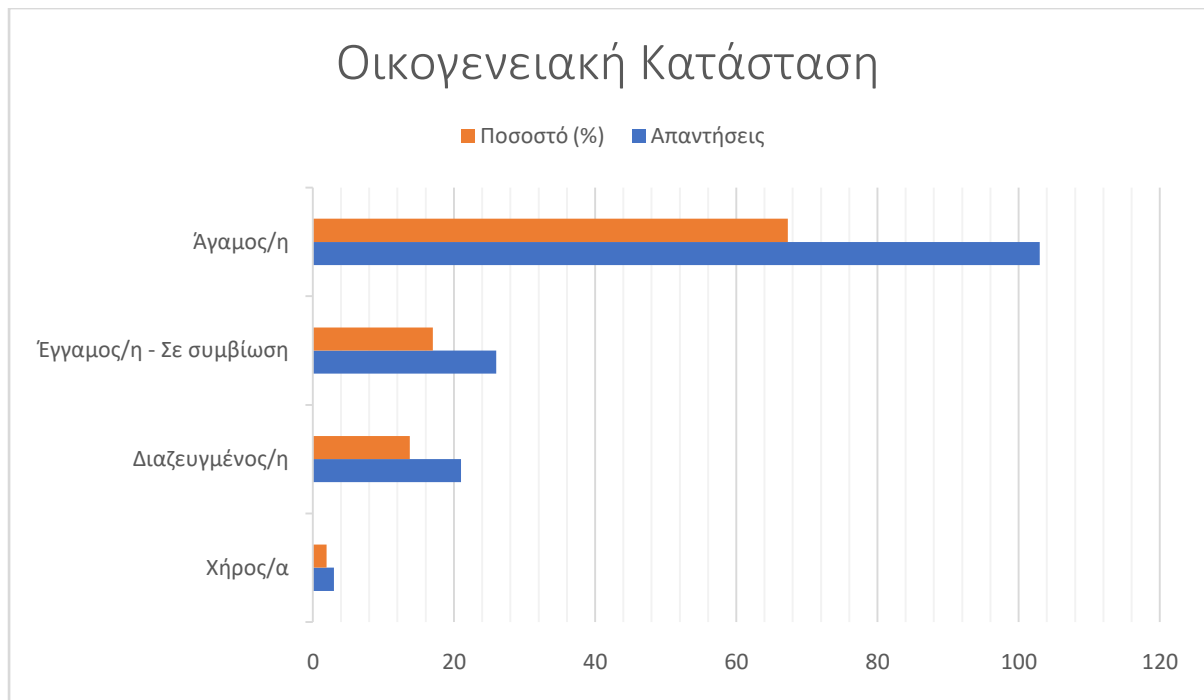
Γράφημα 2: Οι ηλικιακές ομάδες του δείγματος

Πάνω από τους μισούς συμμετέχοντες στην έρευνα είχαν πανεπιστημιακή εκπαίδευση, ενώ το 22,22% του συνόλου των συμμετεχόντων δήλωσαν πως είχαν μεταλυκειακή εκπαίδευση και ακόμη ένα 22,22% των συμμετεχόντων δήλωσαν κάτοχοι κάποιου μεταπτυχιακού ή διδακτορικού διπλώματος (Γράφημα 3).

Γράφημα 3: Το μορφωτικό επίπεδο του δείγματος

Επτά στους δέκα συμμετέχοντες στην έρευνα δήλωσαν άγαμοι (Γράφημα 4), ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα (96%) δεν ανήκουν σε κάποια ΜΚΟ (Γράφημα 5).

Γράφημα 4: Η οικογενειακή κατάσταση του δείγματος

Γράφημα 5: Η συμμετοχή του δείγματος σε κάποια ΜΚΟ

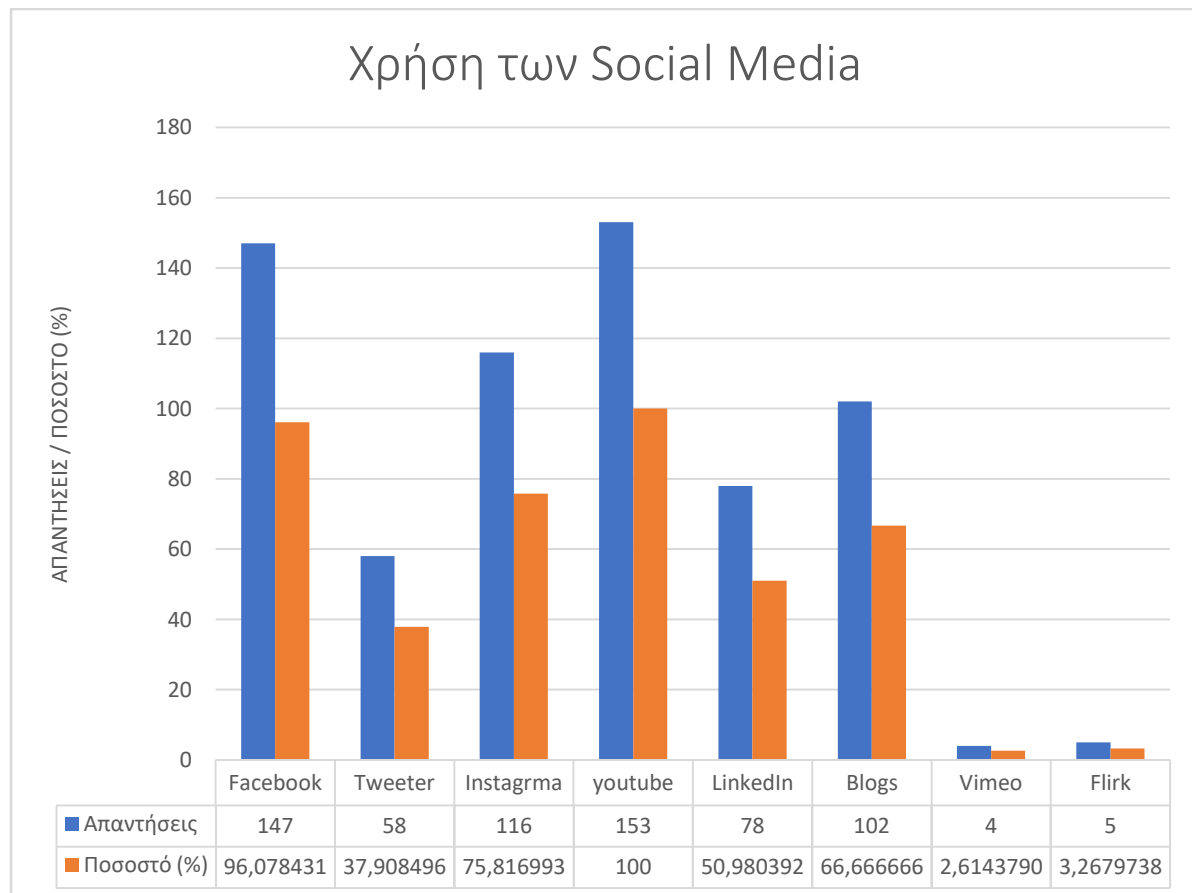

6.2. Social Media και ΜΚΟ

6.2.1. Τα Social Media που χρησιμοποιούν οι συμμετέχοντες στην έρευνα

Μέσα από το συγκεκριμένο ερώτημα, οι συμμετέχοντες στην έρευνα κλήθηκαν να απαντήσουν στην ερώτηση: «Ποια από τα παρακάτω Social Media χρησιμοποιείτε στον ελεύθερο χρόνο σας». Από τις απαντήσεις που δόθηκαν φαίνεται πως το Youtube χρησιμοποιείται από το σύνολο των ερωτηθέντων στην έρευνα (153 δείγματα (100%)), ενώ οι 147 από τους 153 συμμετέχοντες (96,07%), δήλωσαν πως χρησιμοποιούν και το Facebook. Αμέσως μετά, ακολουθεί το Instagram, το οποίο δηλώθηκε από 116 συμμετέχοντες (75,81%) και στη συνέχεια τα Blogs, τα οποία δηλώθηκαν από 102 άτομα (66,66%).

Τέλος, σημαντική ένταση καταγράφεται τόσο για τη χρήση του LinkedIn, καθώς χρησιμοποιείται από 78 από τους 153 ερωτηθέντες (50,98%), όσο και για το Twitter, το οποίο φαίνεται πως χρησιμοποιείται από 58 συμμετέχοντες (37,9%). Τέλος, πολύ μικρή ένταση χρήσης καταγράφηκε στα Vimeo και Flirk. Συγκεκριμένα, το Vimeo κατέγραψε χρήση από 4 άτομα (2,61%), ενώ το Flirk από 5 άτομα (3,26%).

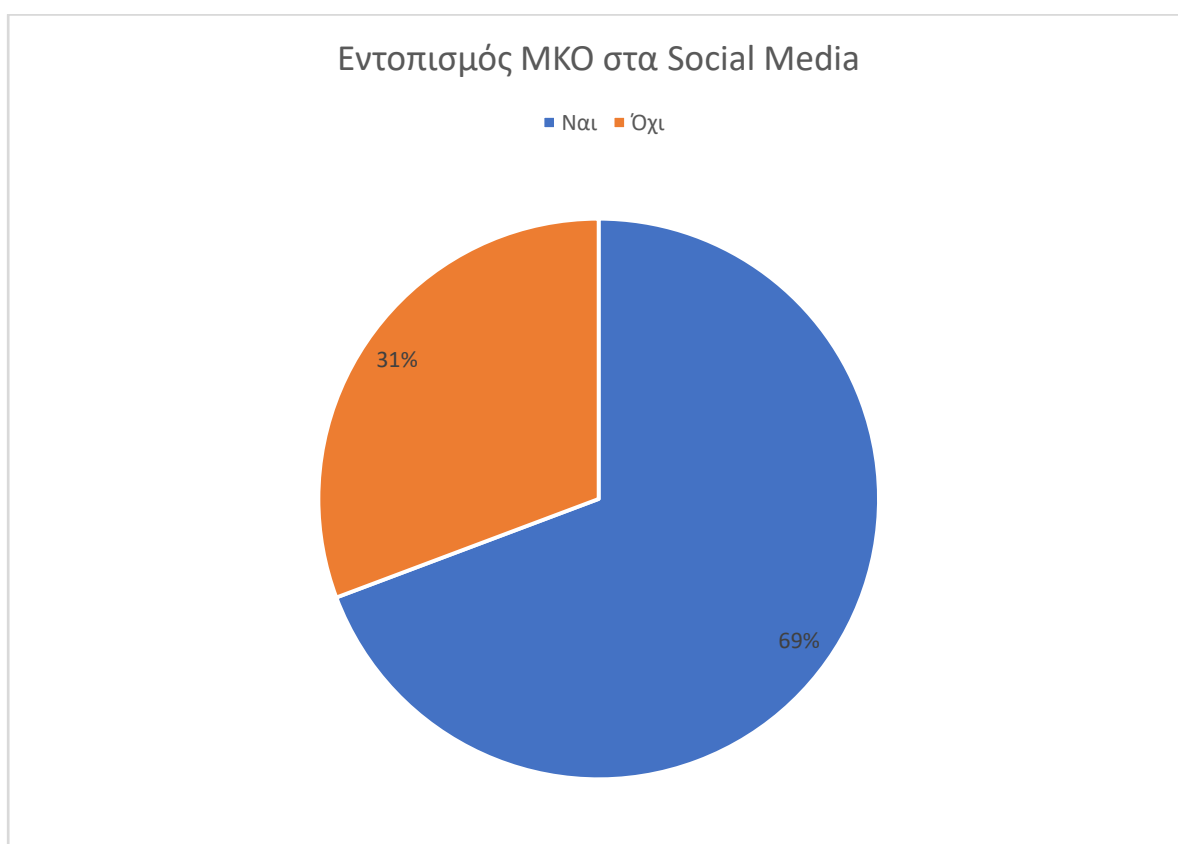

Γράφημα 6: Η χρήση των Social Media από τους συμμετέχοντες

6.2.2. Εντοπισμός στα Social Media Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Μέσα από το συγκεκριμένο ερώτημα, πραγματοποιήθηκε μία προσπάθεια αποτύπωσης του αν οι διάφορες ΜΚΟ στην Ελλάδα έχουν παρατηρηθεί από τους χρήστες των Social Media.

Από τις απαντήσεις που δόθηκαν, φαίνεται ότι ένα αξιοσημείωτο ποσοστό από τους ερωτηθέντες το οποίο φτάνει το 31% (47 δείγματα στο σύνολο των 153) , δεν έχουν παρατηρήσει κάποια ΜΚΟ μέσα στα Social Media. Αντίστοιχα, οι υπόλοιποι 106 συμμετέχοντες (69%), δήλωσαν πως έχουν εντοπίσει κάποια ΜΚΟ μέσα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Γράφημα 7: Εντοπισμός ΜΚΟ μέσα στα Social Media από τους συμμετέχοντες στην έρευνα

6.2.3. Εντοπισμός στα Social Media Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που να αφορούν τις γυναίκες

Μέσα από το συγκεκριμένο ερώτημα, πραγματοποιήθηκε μία καταγραφή του εντοπισμού μη κυβερνητικών οργανώσεων που να αφορούν στις γυναίκες.

Από την καταγραφή, φαίνεται πως μόλις το 28% των ερωτηθέντων (43 δείγματα) στην έρευνα έχουν εντοπίσει κάποια ΜΚΟ στα Social Media η οποία να αφορά τις γυναίκες. Αντίστοιχα, όλοι οι υπόλοιποι 110 ερωτηθέντες (72%), δήλωσαν πως δεν έχουν εντοπίσει κάποια ΜΚΟ που να αφορά τις γυναίκες μέσα στα Social Media.

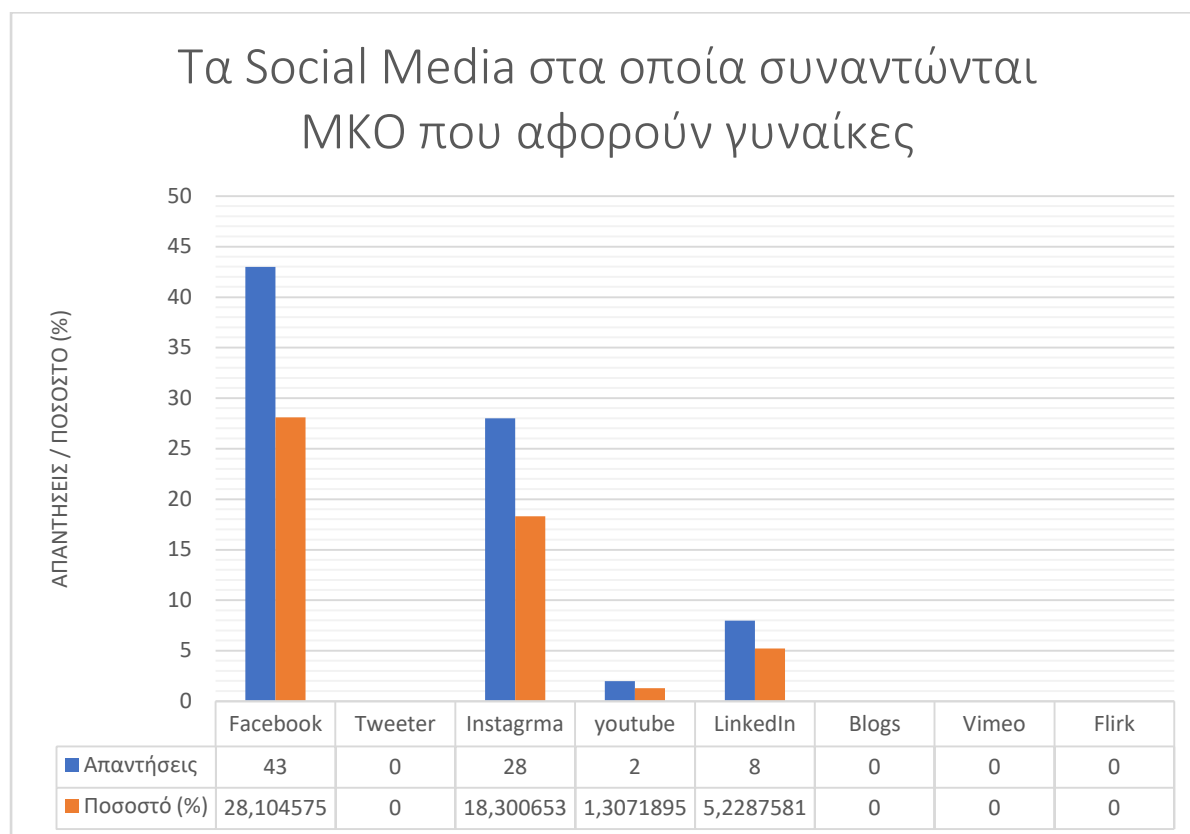
Γράφημα 8: Εντοπισμός μέσα στα Social Media, ΜΚΟ που να αφορούν τις γυναίκες

6.2.4. Τα Social Media στα οποία συναντώνται ΜΚΟ που αφορούν τις γυναίκες

Όπως φαίνεται στο Γράφημα 9, τα Social Media στα οποία συναντώνται ΜΚΟ που να αφορούν τις γυναίκες περιορίζονται σύμφωνα με τις απαντήσεις όσων συμμετείχαν στην έρευνα σε πέντε. Συγκεκριμένα, πρόκειται για το Facebook, το Twitter, το Instagram το Youtube και το LinkedIn.

Από τα πέντε συγκεκριμένα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, φαίνεται πως η δράση των ΜΚΟ που αφορούν τις γυναίκες, σε ότι αφορά την Ελλάδα, περιορίζεται κυρίως στο Facebook, ενώ ακολουθούν με σημαντικές διαφορές το Instagram, το LinkedIn, το Twitter και το Youtube. Για τα υπόλοιπα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, δεν καταγράφηκε απολύτως καμία απάντηση.

Συγκεκριμένα, με βάση τις απαντήσεις που δόθηκαν φαίνεται πως το μεγαλύτερο ποσοστό συναντήσεων ΜΚΟ μέσα στα Social Media καταγράφεται στο Facebook, το οποίο συγκέντρωσε 43 επιλογές (28,1%), ενώ ακολουθεί το Instagram με 28 επιλογές (18,3%), το LinkedIn με 8 επιλογές (5,22%) και τέλος, το Youtube με 2 επιλογές (1,3%).

Γράφημα 9: Τα Social Media στα οποία συναντώνται ΜΚΟ που αφορούν τις γυναίκες

6.3. Τα σημαντικότερα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή μιας ΜΚΟ για γυναίκες

6.3.1. Το πρώτο σημαντικότερο μέσο κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή μιας ΜΚΟ για γυναίκες

Με βάση τις απαντήσεις που δόθηκαν από όσους συμμετείχαν στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε, ως σημαντικότερο μέσο κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή κάποιας ΜΚΟ στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης καταγράφεται το Facebook. Συγκεκριμένα, από το σύνολο των ερωτηθέντων, το Facebook επιλέχθηκε ως πρώτο σημαντικότερο Μέσο Κοινωνικής Δικτύωσης από 111 άτομα (72,54%).

Αντίστοιχα, ένα μεγάλο μέρος από τους συμμετέχοντες δήλωσαν πως πρώτο σημαντικότερο μέσο κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή κάποιας ΜΚΟ για γυναίκες είναι το Instagram. Η συγκεκριμένη επιλογή έγινε από 40 άτομα (26,54%).

Ανάμεσα στα ΜΚΔ που επιλέχθηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα, επιλέχθηκαν τόσο το Youtube όσο και το LinkedIn. Και τα δυο συγκεκριμένα ΜΚΔ, επιλέχθηκαν από ένα άτομο, συγκεντρώνοντας το κάθε ένα ποσοστό της τάξεως του 0,65%.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι εκτός από τα παραπάνω μέσα κοινωνικής δικτύωσης, δεν επιλέχθηκε κάποιο άλλο μέσο ως «πρώτο» σημαντικότερο.

Γράφημα 10: Το «ΠΡΩΤΟ» σημαντικότερο μέσο κοινωνικής δικτύωσης για προβολή κάποιας ΜΚΟ για γυναίκες

6.3.2. Το «δεύτερο» σημαντικότερο μέσο κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή μιας ΜΚΟ για γυναίκες

Ως «δεύτερο» σημαντικότερο μέσο κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή μιας ΜΚΟ για γυναίκες καταγράφεται το Instagram σημειώνοντας 109 επιλογές από το σύνολο των 153 συμμετεχόντων στην έρευνα (71,24%). Το Facebook επιλέχθηκε ως «δεύτερο» σημαντικότερο ΜΚΔ για την προβολή μιας ΜΚΟ για γυναίκες από 40 συμμετέχοντες

(26,14%), ενώ πρέπει να αναφερθεί πως 2 από τους συμμετέχοντες επέλεξαν το Youtube (1,3%) και άλλοι 2 το LinkedIn (1,3%).

Στο σημείο αυτό, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αναφερθεί πως το Facebook έχει επιλεγεί από τη συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων είτε ως «πρώτο», είτε ως «δεύτερο» σημαντικότερο μέσο κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή κάποιας ΜΚΟ. Κάτι αντίστοιχο, συμβαίνει και με την περίπτωση του Instagram.

Γράφημα 11: Το «ΔΕΥΤΕΡΟ» σημαντικότερο μέσο κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή κάποιας ΜΚΟ για γυναίκες

6.3.3. Το «τρίτο» σημαντικότερο μέσο κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή μιας ΜΚΟ για γυναίκες

Αναφορικά με το «τρίτο» σημαντικότερο μέσο κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή μίας ΜΚΟ για γυναίκες ανάμεσα στις προπαρασκευασμένες απαντήσεις μεγαλύτερη ένταση καταγράφεται στο Youtube το οποίο έλαβε 51 απαντήσεις (33,33%), ενώ ακολουθούν το

LinkedIn με 39 απαντήσεις (25,49%), τα Blogs με 33 απαντήσεις (21,56%), το Twitter με 25 απαντήσεις (16,33%) και τέλος, το Instagram με 5 απαντήσεις (3,26%).

Αναλυτικά τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στο γράφημα 12. Ανάμεσα στα υπόλοιπα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που σημείωσαν κάποιες επιλογές στο συγκεκριμένο ερώτημα, είναι το LinkedIn και το Instagram.

Γράφημα 12: Το «ΤΡΙΤΟ» σημαντικότερο μέσο κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή κάποιας ΜΚΟ για γυναίκες

6.4. Αποτελέσματα για τις ΜΚΟ στην Ελλάδα

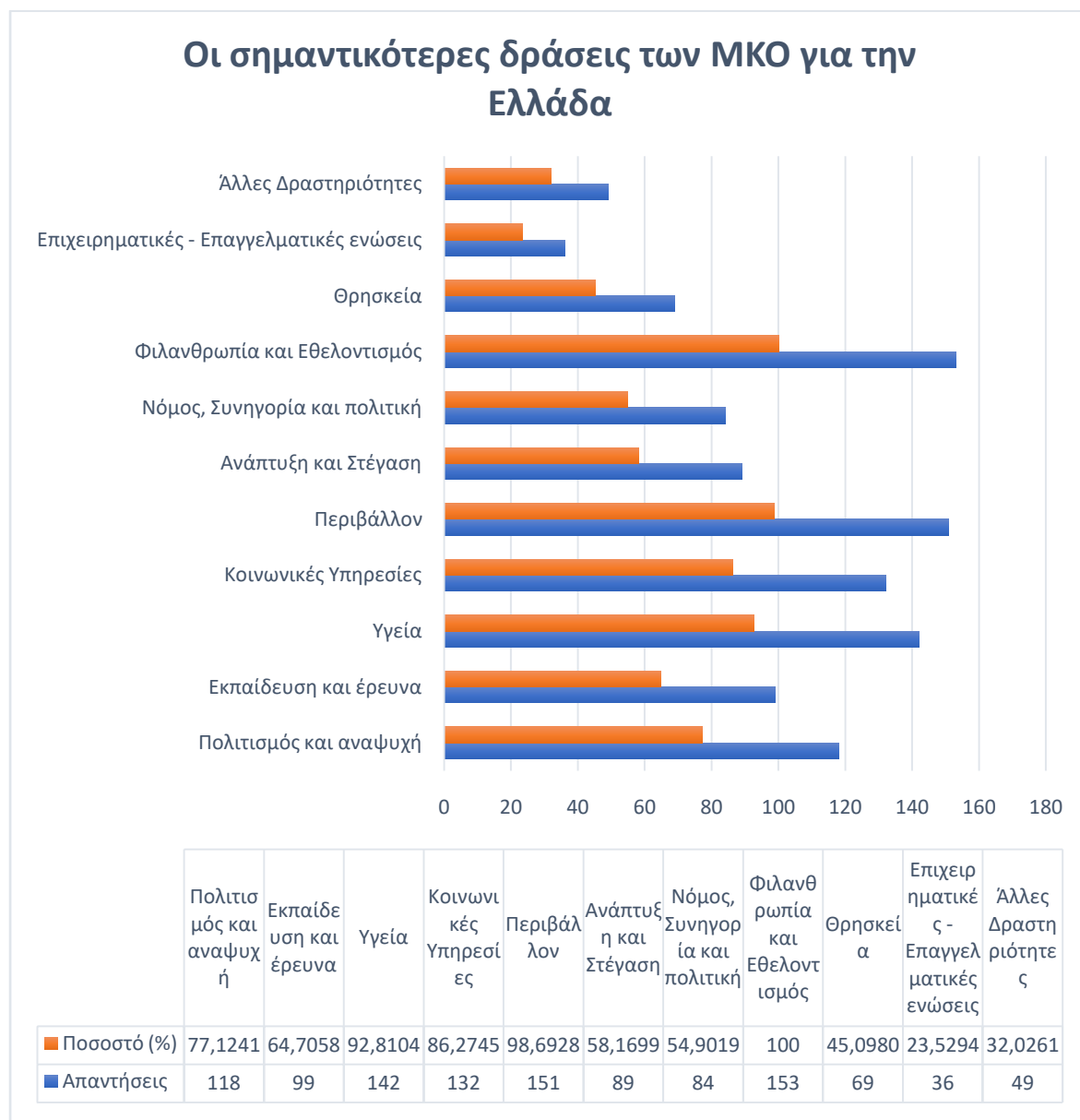
6.4.1. Οι σημαντικότερες δράσεις των ΜΚΟ για την Ελλάδα με βάση τις απόψεις των ερωτηθέντων στην έρευνα

Μέσα από το συγκεκριμένο ερώτημα, έγινε μία προσπάθεια καταγραφής των απόψεων των συμμετεχόντων στην έρευνα για τις δράσεις των ΜΚΟ που θεωρούν σημαντικές για την Ελλάδα. Με βάση τις απαντήσεις που δόθηκαν, ιδιαίτερα σημαντικές δράσεις θεωρούνται:

- ✓ Η φιλανθρωπία και ο εθελοντισμός, με 153 απαντήσεις (100%)
- ✓ Το περιβάλλον, με 151 απαντήσεις (98,69%)
- ✓ Η υγεία, με 142 απαντήσεις (92,81%)

- ✓ Οι κοινωνικές υπηρεσίες, με 132 απαντήσεις (86,27%)
- ✓ Ο πολιτισμός και η αναψυχή, με 118 απαντήσεις (77,12%)
- ✓ Η εκπαίδευση και η έρευνα, με 99 απαντήσεις (64,70%)
- ✓ Η ανάπτυξη και η στέγαση, με 89 απαντήσεις (58,16%)
- ✓ Ο νόμος, η συνηγορία και η πολιτική, με 84 απαντήσεις (54,9%)
- ✓ Η θρησκεία, με 69 απαντήσεις (45,09%)
- ✓ Οι άλλες δραστηριότητες με 49 απαντήσεις (32,02%)

Το σύνολο των σημαντικών δραστηριοτήτων των ΜΚΟ σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στην έρευνα, παρουσιάζεται αναλυτικά στο παρακάτω γράφημα.

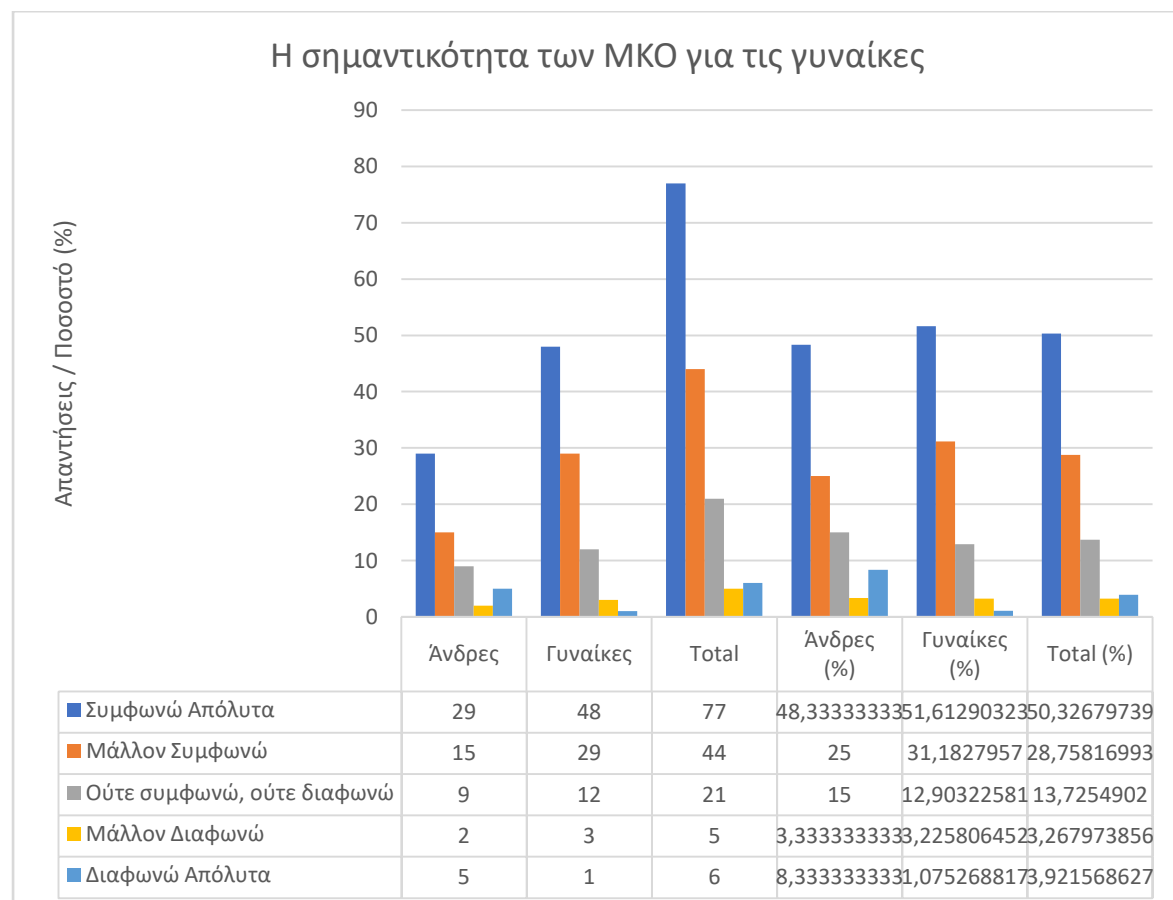
Γράφημα 13: Οι σημαντικότερες δράσεις των ΜΚΟ για την Ελλάδα σύμφωνα με τις απόψεις των συμμετεχόντων στην έρευνα

6.4.2. Η σημαντικότητα των ΜΚΟ για τις γυναίκες σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στην Έρευνα

Στο παρακάτω γράφημα, παρουσιάζονται οι απαντήσεις των ερωτηθέντων, αναφορικά με τη σημαντικότητα των ΜΚΟ για τις γυναίκες στην Ελλάδα. Τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες έχουν δηλώσει υψηλό βαθμό απόλυτης συμφωνίας. Συγκεκριμένα, απόλυτη συμφωνία δηλώθηκε από 29 άνδρες (48,33%) και 48 γυναίκες (51,61%) με το σύνολο να σημειώνει 77 άτομα στους 153 συμμετέχοντες (50,36%). Αντίστοιχα, εκείνοι που δήλωσαν ότι «μάλλον συμφωνούν» ήταν 15 άνδρες (25%) και 29 γυναίκες (31,18%) με το σύνολο των ερωτηθέντων να καταγράφει στο συγκεκριμένο πεδίο 44 άτομα (28,76%). Έτσι, παρατηρήθηκε συμφωνία σε ποσοστό 80% του συνόλου των ερωτηθέντων.

Στο ουδέτερο πεδίο («ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ») καταγράφηκαν 9 απαντήσεις από άνδρες (15%) και 12 απαντήσεις από γυναίκες (12,9%). Αντίστοιχα, το πεδίο «μάλλον διαφωνώ» επιλέχθηκε από 2 άνδρες (3,33%) και 3 γυναίκες (3,22%), ενώ το πεδίο «διαφωνώ απόλυτα» από 5 άνδρες (8,33%) και μία γυναίκα (1,07%).

Γράφημα 14: Η σημαντικότητα των ΜΚΟ για τις γυναίκες σύμφωνα με τις απόψεις των συμμετεχόντων στην έρευνα.

7. Συμπεράσματα – Συζήτηση – Περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντική έρευνα

7.1. Συμπεράσματα και Συζήτηση

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε μέσα σε μία δύσκολη περίοδο για την Ελλάδα και τους Έλληνες, αλλά και μία δύσκολη περίοδο για την παγκόσμια κοινότητα. Η πανδημία του Covid-19, έχει τροποποιήσει τη συμπεριφορά των ανθρώπων, ενώ οι γυναίκες φαίνεται πως δυστυχώς για άλλη μία φορά αποτελούν το «αδύναμο» φύλο. Ιδιαίτερα κατά την τελευταία χρονική περίοδο, έχουν παρατηρηθεί πλήθος αδικιών ενάντια στις γυναίκες, ενώ κάποιες φορές η βία έχει οδηγήσει πολλές από αυτές ακόμη και στο θάνατο. Με βάση τα παραπάνω, φαίνεται πως οι ΜΚΟ για τις γυναίκες είναι σήμερα ίσως σημαντικότερες από ποτέ.

Όλοι οι συμμετέχοντες στην έρευνα δήλωσαν ότι χρησιμοποιούν το Youtube ενώ σχεδόν όλοι το Facebook. ενώ 8 στους 10 χρησιμοποιούν το Instagram, 7 στους 10 χρησιμοποιούν τα διάφορα Blogs, και 4 στους 10 χρησιμοποιούν το Twitter.

Σε ότι αφορά τον εντοπισμό Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων μέσα στα Social Media που χρησιμοποιούν οι ερωτηθέντες στην έρευνα, φαίνεται ότι οι 7 στους 10 έχουν εντοπίσει κάποια ΜΚΟ, ενώ συγκεκριμένα για τις ΜΚΟ που αφορούν τις γυναίκες, αυτές έχουν εντοπιστεί από μόλις 3 στους 10 ερωτηθέντες. Έτσι, φαίνεται πως η δράση των ΜΚΟ μέσα από τα Social Media, είναι ενδεχομένως περιορισμένη, ή μπορεί να μην είναι τόσο έντονη όσο απαιτείται ώστε να γίνεται παρατηρητή από τους χρησιμοποιούντες τα Social Media.

Οι ΜΚΟ που αφορούν τις γυναίκες δεν φαίνεται να έχουν ιδιαίτερη παρουσία μέσα στα κοινωνικά δίκτυα. Από το σύνολο των κοινωνικών δικτύων, μόνο πέντε ξεχώρισαν, στα οποία καταγράφηκε κάποια παρουσία από ΜΚΟ για γυναίκες και από αυτά τα 3 είχαν κάποια σημαντική ένταση. Το σημαντικότερο μέσο κοινωνικής δικτύωσης που φαίνεται να χρησιμοποιείται από τις ΜΚΟ για τις γυναίκες είναι το Facebook.

Σύμφωνα με τις απόψεις όσων συμμετείχαν στην έρευνα, τα σημαντικότερα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή μίας ΜΚΟ είναι το Facebook και το Instagram, ενώ το Facebook καταλαμβάνει την πρώτη θέση με μεγάλη διαφορά σε σχέση με το Instagram. Αμέσως μετά, ακολουθούν το Youtube, το Twitter και το LinkedIn.

Από τις καταγεγραμμένες απόψεις για τη σημαντικότητα των ΜΚΟ για τις γυναίκες στην Ελλάδα, φαίνεται πως ένας στους δέκα άντρες δηλώνουν απόλυτη διαφωνία. Αντίθετα, οι 7

στους 10 άντρες συμφωνούν ότι οι ΜΚΟ για τις γυναίκες είναι ιδιαίτερα σημαντικές για τη χώρα και το ίδιο συμβαίνει σε 8 από τις 10 γυναίκες.

Είναι σίγουρο πως η ανάγκη των ΜΚΟ γενικότερα αλλά και των ΜΚΟ για τις γυναίκες είναι ιδιαίτερα σημαντική τόσο για την Ελλάδα όσο και για ολόκληρο τον κόσμο. Δυστυχώς ακόμη η γυναίκα αντιμετωπίζεται ως υποδιαίστερον σε σχέση με τον άνδρα, ενώ η συμβολή όλων των οργανώσεων για την προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών είναι ιδιαίτερης σημασίας.

7.2. Περιορισμοί της Έρευνας

Κατά τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας πτυχιακής εργασίας παρουσιάστηκαν μία σειρά από προβλήματα, τα οποία σε κάθε περίπτωση είχαν τη δέουσα επίδραση στη μελέτη. Ανάμεσα στα προβλήματα αυτά, σαφέστατα θα πρέπει να αναφερθούμε στην έλλειψη σχετικής βιβλιογραφίας σε ότι αφορά τις ΜΚΟ για τις γυναίκες στην Ελλάδα, αλλά και σε ότι αφορά το συσχετισμό των ΜΚΟ με τα Social Media και την παρουσία τους σε αυτά.

Ιδιαίτερα σημαντικό ήταν επίσης το γεγονός ότι η διεξαγωγή της έρευνας πραγματοποιήθηκε σε μία ιδιαίτερα ασυνήθιστη περίοδο για την Ελλάδα και το σύνολο της παγκόσμιας κοινότητας, καθώς η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε εν μέσω της πανδημίας του Κορονοϊού (Coronavirus - Covid 19). Έτσι, ενώ ο αρχικός προγραμματισμός ήταν η διεξαγωγή της έρευνας με διανομή ερωτηματολογίων ώστε να μπορέσουμε να έχουμε μεγαλύτερο δείγμα και να μην υπάρχουν ζητήματα προκατάληψης, αρκεστήκαμε στη διεξαγωγή της έρευνας μέσω του διαδικτύου.

Αναφορικά με την ποιότητα των απαντήσεων, όπως προαναφέρθηκε, ενδέχεται να εισάγεται κάποιο είδος προκατάληψης παρά την ανωνυμία τους, καθώς χρησιμοποιήσαμε τους διαδικτυακούς μας φίλους από τα διάφορα Social Media και το e-mail για την αποστολή των ερωτηματολογίων. Βέβαια, στο σημείο αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αναφερθεί πως παρακαλέσαμε όλους όσους θα συμμετείχαν στην έρευνα να είναι απόλυτα ειλικρινείς με τις απαντήσεις τους, καθώς η έρευνα εκτός του γεγονότος ότι ήταν ανώνυμη, έγινε με αποκλειστικό σκοπό την ολοκλήρωση των σπουδών μας.

7.3. Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα

Οι απόψεις των Ελλήνων για τα ζητήματα των ΜΚΟ είναι ιδιαίτερα σημαντικές, ενώ στην παρούσα έρευνα έγινε μία γενική καταγραφή των απόψεων με ένα σχετικά μικρό αριθμό συμμετεχόντων, χωρίς οι συμμετέχοντες να αναφέρουν την ακριβή περιοχή διαμονής τους στη χώρα. Οι απόψεις αυτές ενδέχεται να διαφοροποιούνται από περιοχή σε περιοχή της Ελλάδας. Έτσι, η συλλογή περισσότερων δειγμάτων από διάφορες περιφέρειες της Ελλάδας και τη αντίστοιχη ανάλυση τους, θα μπορούσε να αποτελέσει μία από τις κατευθύνσεις για μελλοντική έρευνα.

Σε κάθε περίπτωση, χρειάζεται περαιτέρω έρευνα σε ζητήματα που αφορούν τις ΜΚΟ για τις γυναίκες αλλά και την παρουσία των ΜΚΟ στα διάφορα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Είναι αλήθεια πως η συνεχής εξέλιξη της τεχνολογίας και του διαδικτύου, οδηγεί μοιραία σε μία κατάσταση όπου η έρευνα επιβάλλεται να είναι συνεχής, καθώς οι απόψεις και οι συνήθειες των ανθρώπων βρίσκονται σε συνεχόμενη μεταβολή. Η συνεχής μελέτη των συγκεκριμένων ζητημάτων, είναι βέβαιο πως θα βοηθήσει τις ΜΚΟ να προωθήσουν το έργο τους με το βέλτιστο δυνατό τρόπο.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

Στραβοσκούφης Α. (2013). Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις – ΜΚΟ, Μεσολόγγι.

Στραβοσκούφης Α. (2006), «Κοινωνική Ανάπτυξη, Κοινωνία Πολιτών, και ΜΚΟ. Ένας Διαδραστικός Θεσμικός Μηχανισμός», Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, τομ. Β΄, αρ. τεύχους 120, 93 – 133.

Παναγιωτίδου, Ε. (2006). Εταιρική σχέση κράτους-κοινωνίας πολιτών. Προς ένα νέο μοντέλο διακυβέρνησης. Το παράδειγμα της ελληνικής αναπτυξιακής συνεργασίας & βοήθειας. Πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών «Κράτος και Δημόσια Πολιτική» Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης & Δημόσιας Διοίκησης Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα.

Φεφές Μ., (2006), Νομική μορφή των ΜΚΟ στην Ελλάδα, 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο για τη Διαχείριση Έργων σε ΜΚΟ, Λάρισα 30/06-01/07/2006.

Φραγκονικολόπουλος Χ., (2007). Ο παγκόσμιος ρόλος των μη κυβερνητικών οργανώσεων : δυναμική και αδυναμίες στην παγκόσμια διακυβέρνηση, Αθήνα: Εκδόσεις Ι. Σιδέρη.

Ξένη Βιβλιογραφία

Abbey, E. M. (2008). Constructive regulation of non-government organizations. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 48, 370–376.

Ahmed S, Potter D. *NGOs in International Politics*. Bloomfield, CT: Kumarian Press, Inc; 2006.

Akanle, O., Adesina, J. O., & Nwaobiala, U. R. (2016). Turbulent but I must endure in silence: Female breadwinners and survival in Southwestern Nigeria. *Journal of Asian and African Studies*, 1-17.

Akrach M, Nunes J, Paterson F, Rabeharisoa V, red. *The dynamics of patient organizations in Europe*. Paryz: Les Presses MINES ParisTech; 2008.

- Antonucci, T. C., Lansford, J. E., and Akiyama, H. (2002). Differences between men and women in social, relations, resource deficits, and depressive symptomatology during later life in four nations, *Journal of Social Issues*, 58(4), 767-783.
- Asiyanbola, A. R. (2005). Patriarchy, male dominance, the role and women empowerment in Nigeria Paper submitted for presentation as poster at the International Union for the Scientific Study of Population (IUSSP/UIESP) XXV International Population Conference Tours, France, 18-23.
- Augusto, Lopez-C., Zahidi S. (2005). Women's empowerment: Measuring the global gender gap. World Economic Forum, 91-93 route de la Capite CH-1223 Cologny/Geneva Switzerland pg 1.
- Azenha G, Pace Bass L, MairaCaleffiM, i in. The role of breast cancer civil society in different resource settings. *The Breast XXX 2011*: 1-7.
- Bacchus, N. (2005). The effects of globalization on women in developing nations; Honors college thesis. NY: Pace University.
- Bahovec, Eva, ed. (1991) *Abortus – pravica do izbire?* [Abortion – The Right to Choose?]. Ljubljana: Zenske za politiko [Women for Politics].
- Bahovec, Eva (2004) 'Mapping Women's Campaign for Change: Slovenia', unpublished report prepared for the European Commission during the EGG research project.
- Baumgartner, J. C., & Morris, J. S. (2010). MyFaceTube Politics Social Networking Web Sites and Political Engagement of Young Adults. *Social Science Computer Review*, 28(1), 24-44.
- Beck U (2002). Τι είναι παγκοσμιοποίηση; Λανθασμένες αντιλήψεις και απαντήσεις – Αναστοχασμός., Έκδοση Δ., Αθήνα: Καστανιώτης
- Bhatt, R.V. (1998). Domestic violence and substance abuse. *International Journal of Gynecology & Obstetrics* 63(1), S25 - S31.
- Bitusikova, Alexandra (2004). Mapping Women's Campaign for Change: Slovakia, unpublished report prepared for the European Commission during the EGG research project.

- Boyd D., Ellison N., (2008). Social Network Sites: Definition, History and Scholarship., *Journal of Computer – Mediated Communication.*, 13, 210-230
- Braveman, P., Tarimo, E. (2002). Social inequalities in health within countries: not only an issue for affluent nations; *Social Science & Medicine*, 54, 1621–1635.
- Browne, A. W. and Barrett, H. R. (1991). Female education in Sub-Saharan Africa: The key to development? *Comparative Education*, 27(3), 275-285.
- Buvinic, M. and Roza, V. (2004). Women, politics and democratic prospects in Latin America; Sustainable development, Department technical papers series; WID-108; 323.34 B282—dc22.
- Burke, K. (2006). Network to Drive Revenue, *Target Marketing*, 29 (2), 25-26.
- Cain, M., Khanam, S. R., Nahar, S. (1979). Class, patriarchy, and women's work in Bangladesh. *Population and Development Review*, 5(3), 405-438.
- Chika, I. S. (2012). Gender-Based Domestic Violence in Nigeria: A Socio-Legal Perspective. *Indian Journal of Gender Studies*, 19 (1), 137-148.
- Christiana, E. & Okojie, E. (1994). Gender inequalities of health in the Third World. *Social Science Medical Journal*. 39(9), 1237-1247.
- Cimdina, Ausma (2004). Mapping Women's Campaign for Change: Latvia, unpublished report prepared for the European Commission during the EGG research project.
- Cohen, M. F. (2006). The condition of women in developing and developed countries. *The Independent Review*, 11(2), 261-274.
- Dogra, N. (2012). Representations of Global Poverty: Aid, Development and International NGOS. London: IB Tauris.
- Donahoe, D. A. (1999), Measuring women's work in developing countries. *Population and Development Review*, 25(3), 543-576.
- Douki, S., Nacef, F., Belhadj A., Bouasker, A., and Ghachem, R. (2003). Violence against women in Arab and Islamic countries; *Archive of Women's Mental Health*. 6, 165–171.
- Eberhardt, Eva (2004). Mapping Women's Campaign for Change: Hungary, unpublished report prepared for the European Commission during the EGG research project.

- Edna, A. and Bose, C. E. (1990). From structural subordination to empowerment: Women and development in third world contexts; *Gender and Society*, 4 (3), 299-320.
- Edwards, H. R., & Hoefler, R. (2010). Are social advocacy groups using web 2.0 effectively? *Journal of Policy Practice*, 9, 220–239.
- Ejikeme, A. (2012). Where to Begin The Battle for Women’s Equality: Home, School or Workplace?. *Journal of Asian and African Studies*, 47 (4), 449–453.
- Fiona, L. (1998). Gender, education and training: An international perspective. *Gender and Development (Education and Training)*, 6(2), 9-18.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) (1994). Rural women and population in South East Asia: Population education manual for outreach workers. Manila: Philippine Center for Population and Development, Inc; X0213/E.
- Fox, J. and L.D. Brown (1998). The struggle for accountability: NGOs, social movements, and the World Bank. Cambridge, MA: MIT Press.
- Fuentes, A. and Ehrenreich, B. (1998). Women in the global factory. Cambridge: South End Press.
- Fuszara, Malgorzata (2004). Mapping Women’s Campaign for Change: Poland, unpublished report prepared for the European Commission during the EGG research project.
- GebisaDiribaAyele& Sori Tefera (2019). The Effects of NGOs on Socio-Economic Empowerment of Women., Empirical Evidence from Some NGOs Operating in Ethiopia.
- Germain, A. (2004). Reproductive health and human rights; *The Lancet*; 363 (9402), 65-66.
- Gerhards, C. (2017). Product placement on YouTube: An explorative study on YouTube creators’ experiences with advertisers. *Convergence: The International Journal of Research Into New Media Technologies*. Advance online publication. doi:10.1177/1354856517736977.
- Ghebrea, Georgeta (2004). Mapping Women’s Campaign for Change: Romania, unpublished report prepared for the European Commission during the EGG research project.
- Ghorayshi, P. and Belanger, C. (1996). Women. work and gender relations in developing countries-A global perspective. London: Greenwood Press, 3-13.

- Grosse, R. N. and Auffrey, C. (1989). Literacy and health status in developing countries. *Annual Review of Public Health*, 10, 281-297.
- Grünberg, L. (2000). NGO-ization of Feminism in Romania: The Failure of a Success, *AnAlize: Journal of Feminist Studies* 7.
- Guo, C., & Saxton, G. D. (2014). Tweeting social change: how social media are changing nonprofit advocacy. *Nonprofit Volunt Sect Q*, 43(1), 54–79.
- Hadden, K. and London, B. (1996). Educating girls in the third world: The demographic, basic needs and economic benefits. *International Journal of Comparative Sociology*, 37, 31.
- Haskova, Hana (2004). Mapping Women's Campaign for Change: the Czech Republic, unpublished report prepared for the European Commission during the EGG research project.
- Hennink, Dr. M. and Simkhada, Dr. P. (2004). Sex trafficking in Nepal: Context and process. Opportunities and choices working paper No. 11, 1-46.
- Herzfeld, B. (2002). Slavery and gender: women's double exploitation, *Gender & Development*, 10(1), 50 -55.
- Hill Ch. (2003). *The Changing Politics of Foreign Policy*. Hampshire, UK: Palgrave Macmillan., 187.
- Daniel J., Einar T., Heather S., Jenny A., (2010). *Media, Margins and Civic Agency*.
- Jahan, R. (1996). The elusive agenda: Mainstreaming women in development. *The Pakistan Development Review*, 35 (4), 825-834.
- Jalusic, Vlasta (2002). Between the Social and the Political: Feminism, Citizenship and the Possibilities of an Arendtian Perspective in Eastern Europe, *European Journal of Women's Studies* 9(2): 103–22.
- Jaworska, S., & Krishnamurthy, R. (2012). On the F word: A corpus-based analysis of the media representation of feminism in British and German press discourse, 1990–2009. *Discourse & Society*, 23(4), 401–431.

- Jejeebhoy, S. J. and Sathar, Z. A. (2001). Women's autonomy in India and Pakistan: The influence of religion and region. *Population and Development Review*, 27(4), 687-712.
- Joshi, Dr. S.K. (2008). Violence against women in Nepal -- An Overview. The Free Library. (2008). Retrieved March 08, 2010.
- Kaldor, Mary and Ivan Vejvoda (2002) 'Democratization in Central and Eastern European Countries: An Overview', pp. 1–24 in Mary Kaldor and Ivan Vejvoda (eds) *Democratization in Central and Eastern Europe*. London: Continuum.
- Kamat, A. R. (1976). Women's education and social change in India; *Social Scientist*, 5(1), 3-27.
- Kandiyoti, D. (1988). Bargaining with patriarchy. *Gender and Society*, 2(3), 274-290.
- Kanter B., Fine A., (2010). *The Networked Nonprofit: Connecting with Social Media to Drive Change.*, Jossey – Bass., 1st Edition
- Keck, M. E. & Sikkink, K. (2002). Transnational advocacy networks in international and regional politics. *International Social Science Journal*, 51(159), 89 – 101.
- Khan, M. S. (1999). Gender relations within families in rural feudal society. *Proceedings of Women's World 99: The 7th interdisciplinary congress on women*, Tromsø, Norway, 1- 21.
- King, M., Hill, M. A. (1993). Women's education in developing countries: barriers, benefits and policies; Johns Hopkins for the World Bank, xiii, 337.
- Klasen, S. (1999) Does gender inequality reduce growth and development? Evidence from cross-country regressions, Working Paper Series, No. 7. The World Bank Development Research Group, 1-38.
- Kröger S. Nothing but consultation: The place of organized civil society in EU policy-making across policies. *European Governance Paper (EUROGOV) 2008*; 3-45.\
- Kynaston, C. (1996). The everyday exploitation of women, House work and patriarchal mode of productions. *Women Studies International Forum*, 19(3), 221-237.
- Lewis, D. and Kanji, N. (2009). *Non-government organization and development*. London: Routledge.

- Little, J. (1987). Gender relations in rural areas: the importance of women's domestic role
Journal of Rural Studies, 3(4), 335-342.
- Logan, B.I. and Beoku-Betts, J. A. (1996), Women and education in Africa: An analysis of
economic and socio-cultural factors influencing observed trends. Journal of Asian
and African Studies, 31, 217.
- Lovejoy, K., & Saxton, G. D. (2012). Information, community, and action: how nonprofit
organizations use social media. J Comput-MediatCommun, 17, 337–353.
- Lovejoy, K., Waters, R., & Saxton, G. D. (2012). Engaging stakeholders through twitter: how
nonprofit organizations are getting more out of 140 characters or less. Public Relat
Rev, 38, 313–318.
- Malinowska, Ewa (2000) Feminizmeuropejski, demokracjaparytetowa a polskiruchkobiet:
socjologiczna analizawalki o równouprawnienie p ci [European Feminism, Parity
Democracy and Polish Women's Movement: Sociological Analysis of the Battle for
Equality].
- Martin, T.C. (1995). Women's education and fertility: Results from 26 demographic and
health surveys. Studies in Family Planning, 26(4), 187-202.
- Mason, K. O. (1987). The impact of women's social position on fertility in developing
countries. Sociological Forum, 2(4), 718-745.
- Mathur, S., Greene, M., Malhotra, A. (2003). Too young to wed: The lives, rights, and health
of young married girls. Washington, DC, International Center for Research on
Women (ICRW), 1-19.
- Mays N. Interest Groups and Civil Society, in Public Health Policy. W: Heggenhougen K,
red. International Encyclopedia of Public Health. Elsevier Press; 2008: 650-658.
- Mbilinyi, D. and C. K. Omari (1996) Rural-urban migration and poverty alleviation in
Tanzania. Dar es Salaam: DUP.
- Mbughuni, P. (1994) Gender and poverty alleviation in Tanzania: Issues from and for
research. In: Bagachwa; M.S.D. (ed.) Poverty alleviation in Tanzania: Recent
research issues.

- Mehra, R. (1997). Women, empowerment and economic development. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 554, 136-149.
- Mehra, R. and Gammag, S. (1999). Trends, countertrends, and gaps in women's employment. *World Development*, 27(3), 533-550.
- Meikle G., (2002). *Future Active., Media Activism and the internet.*, Routledge Publications.
- Mitra, A. and Singh, P. (2008). Trends in literacy rates and schooling among the scheduled tribe women in India. *International Journal of Social Economics*, 35(1/2), 99-110.
- Morrisson, C. and Jutting, J. P. (2005). Women's discrimination in developing countries: A new data set for better policies. *World Development*, 33(7), 1065–1081.
- Mosedale, S. (2005). Assessing women empowerment towards a conceptual framework. *Journal of International Development*, 17, 243–257.
- Niaz, U. (2003). Violence against women in South Asian countries. *Archives Women's Mental Health*, 6, 173–184.
- Nussbaum, M. C. (2003). Women's education: Global challenge. *Journal of Women in Culture and Society*, 29(2), 325-355.
- Nycyk M (2020). *Facebook: Exploring the social Network and its challenges.*, Brisbane, Australia ISBN: 978-1-64999-888-0
- Olawale Abdulgaffar., Assoc. Prof. Dr. Bahire ÖZAD., Dr. Saudat Salah ABDULBAQI 2017 : *Role of Social Media in Eradicating Violence among Young Nigerian Females: A Study of Nigerian Students in Eastern Mediterranean University*
- Orgad, S. and Seu, B. (2014) 'Intimacy at a distance' in humanitarian communication. *Media, Culture and Society*. 36(7), 916–934.
- Oxfam GB (1998). Editorial; *Gender and Development*, 6(2), 2-8.
- Papanek, H. (1971). Purdah in Pakistan: Seclusion and modern occupations for women. *Journal of Marriage and Family*, 33(3), 517-530.
- Parrott, Bruce (1997) 'Perspectives on Postcommunist Democratization', pp. 1–39 in Karen Dawisha and Bruce Parrott (eds) *The Consolidation of Democracy in East-Central Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Patkar, A. (1995). Socio-economic status and female literacy in India. *International Journal of Educational Development*, 15(4), 401-409.
- Pereznieta Paola & Georgia Taylor (2014) A review of approaches and methods to measure economic empowerment of women and girls, *Gender & Development*, 22:2, 233-251
- Piotrowicz M, Cianciara D, Wysocki MJ. Systemy zdro- wotnedlazedrowiaidobrobytu – karta z Tallina. *Przeegl Epidemiol* 2009;63:321-324.
- Prasad, D. (1994). Dowry related violence: A content analysis of news in selected newspapers. *Journal of Comparative Family studies*, XXV (1), 71-89.
- Qualman E., (2009). *Socialnomics, How social media transforms the way we live and do business.*, WILEY Publications.
- Rice, A. E. and Ritchie, C. (1995), Relationships between international non-governmental organizations and the United Nations. *Transnational Associations*, 47(5), 254-265.
- Riddell, R. C. and Robinson, M., Coninck, J. D., Muir, A. (1995). *Non-governmental organizations and rural poverty alleviation.* United Kingdom: Routledge.
- Roy, A. (2002). The 'womanly vote' and women citizens: Debates on women's franchise in late colonial India. *Contributions to Indian Sociology*, 36 (3), 470-493.
- Rugova B., Prenaj B., (2016). *Socail Media as Marketing tool for SMEs: Opportunities and challenges.*, *Academic Journal of Business, Administration, Law and Social Sciences.*, 2(3): 85-97.
- Ryff, C. D. (2019). Entrepreneurship and eudaimonic well-being: five venues for new science. *J. Bus. Ventur.* 34, 646–663.
- Sachs Jeffrey, (2005). *The End of Poverty: Economic Possibilities for our Time.*
- Salamon L, Anheier H. (2005). *The International Classification of Nonprofit Organizations: ICNPO-Revision 1, 1996.* Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Non-profit Sector Project, no. 19. Baltimore: Johns Hopkins University Institute for Policy Studies.

- Schuler, S. R., Hashemi, S. M., Riley, A. P. and Akhter, S. (1996). Credit program, patriarchy, and men's violence against women in rural Bangladesh. *Social Science & Medicine*, 43(12), 1729-1742.
- Schwemmer C., Ziewiecki S., (2018). Social Media Sellout: The increasing Role of Product Promotion on You Tube., *Social Media & Society*., pp. 1-20.
- Shaikh, B. T. and Hatcher, J. (2004). Health seeking behaviour and health service utilization in Pakistan: challenging the policy makers. *Journal of Public Health*, 27, 49-54.
- Skrzypiec R, Frączak P, Schimanek T. Ocenajakośćdziałaniaorganizacjipozarządowych. EkspertyzaprzygotowananaZlecenieMinisterstwaPracyiPolitykiSpołecznej”.
Warszawa: FundacjaRozwojuSpołeczeństwaObywatelskiego.
OśrodekBadaniaAktywnościLokalnej; 2009
- Sparks M. Governance beyond governments: the role of NGOs in the implementation of the FCTC. *Global Health Promotion* 2010; 17 Supp (1): 67–72.
- Srivastava, L. (2007). Reproductive Tract Infections among women in Mewat, Haryan: Reaching the unreached. Ph.D thesis, Lucknow, India: University of Lucknow.
- Streeten, P. (1997). Nongovernmental organizations and development. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 554, 193-210.
- Stromquist, N. P. (1990); Gender inequality in education: Accounting for women's subordination. *British Journal of Sociology of Education*, 11(2), 137-153.
- Sweetman, C. (2002) Editorial. *Gender and Development*, 10(3), 2-9.
- Takahashi, T. (2010). MySpaceor Mixi? Japanese engagement with SNS (social networking sites) in the global age. *New Media & Society*, 12(3), 453–475.
- Tinker, A., Finn, K., and Epp, J. (2000), Improving women's health issues and interventions. Health, Nutrition, and Population Family (HNP) of the World Bank's Human Development Network, 1-41.
- Tinker, I. (1990). The making of a field: Advocates, practitioners, and scholars, in Irene Tinker (ed.), *Persistent inequalities: Women and world development*. New York: Oxford University Press, 27-53.

- UNICEF (2000). Domestic Violence against Women and Girls. Innocenti Digest no. 6, UNICEF Innocenti Research Centre, Italy, 2.
- Vakil, A. C. (1997). Confronting the classification problem: Toward taxonomy of NGOs. *World Development*, 25(12), 2057-2070.
- Videva, Nelly (2004) 'Mapping Women's Campaign for Change: Bulgaria', unpublished report prepared for the European Commission during the EGG research project.
- Vickery G. et. al., (2007). Participate web and user-created content: Web 2.0, wikis and social networking., OECD
- Walker, S. P. (1997). Nutritional issues for women in developing countries. *Proceedings of the Nutrition Society*, 56, 345-356.
- Wallace, H. M. (1987). The health status of women in developing countries of the world. *Journal of Tropical Pediatrics*, 33, 238-242.
- Waters, R., Burnett, E., Lamm, A., & Lucas, J. (2009). Engaging stakeholders through social networking: how nonprofit organizations are using Facebook. *Public Relat Rev*, 35, 102–106.
- Waters, R., & Feneley, K. L. (2013). Virtual stewardship in the age of new media: have nonprofit organizations' moved beyond Web 1.0 strategies? *International Journal of Nonprofit Voluntary Sector Marketing*, 18(3), 216–230.
- Watts, C. and Zimmerman, C. (2002). Violence against women: global scope and magnitude. *The Lancet*, 359(9313), 1232-1237.
- Werker, E. D. and Ahmed, F. Z. (2008); What do non-governmental organizations do? *Journal of Economic Perspective*, 22(2), 73-92
- WHO (1995). Report of WHO task force on violence and health. Geneva: World Health Organization.
- Yanacopulos H. NGOs (Nongovernmental Organizations). W: Heggenhougen K, red. *International Encyclopedia of Public Health*. Elsevier Press; 2008:536-541.
- Zhao, D., Rosson, M.B., (2009). How and why people twitter – the role that microblogging plays in informal communication at work, Group '04, May 10-13

Πηγές στο διαδίκτυο

- Croft, C. (2007). A brief history of the Facebook. Retrieved from <https://charlenegagnon.files.wordpress.com/2008/02/a-brief-history-of-thefacebook.pdf>
- Datareportal (2021). Digital 2021: Greece., Available at: <https://datareportal.com/reports/digital-2021-greece>
- ΔΙΟΤΙΜΑ, (2021). ΔΙΟΤΙΜΑ – HelpDesk., Δουλεύουμε μαζί για την εξάλειψη της έμφυλης βίας., Διαθέσιμο στο: <https://diotima.org.gr/>
- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ). (1997). Ανάλυση στατιστικών αποτελεσμάτων της αρχικής έρευνας για τις ΜΚΟ-ΠΟ. Internet Version. https://www.ekke.gr/estia/gr_pages/mko_po/euretir_03.htm
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2022). Δυνατότητες χρηματοδότησης ΜΚΟ., Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/how-apply/eligibility-who-can-get-funding/funding-opportunities-ngos_el
- Google. (2010). History of monetization at YouTube. Google LLC. Retrieved from <https://sites.google.com/a/pressatgoogle.com/youtube5year/home/history-of-monetization-at-youtube>
- Owens Pyle S., (2021). Should you use LinkedIn as a marketing tool?., Available from: <https://www.bizjournals.com/bizjournals/how-to/marketing/2021/03/should-you-use-linkedin-as-a-marketing-tool.html>
- Statcounter (2021). Social Media Stats in Greece Jan 2021 – Jan 2022., Available at: <https://gs.statcounter.com/social-media-stats/all/greece>
- UNICEF (2007). Gender Equality – The Big Picture, 2007, http://www.unicef.org/gender/index_bigpicture.html
- Walker, L. (2018). How to edit your gender identity status on Facebook. Lifewire. Retrieved from <https://www.lifewire.com/edit-gender-identity-status-on-facebook-2654421>

Παράρτημα

Ερωτηματολόγιο Έρευνας

Ενότητα 1 από 6

Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί για τις γυναίκες και η παρουσία τους στα κοινωνικά δίκτυα

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η χρησιμοποίησή της στα πλαίσια εκπόνησης πτυχιακής εργασίας για το τμήμα Ψηφιακών Μέσων και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Η έρευνα είναι ανώνυμη και τα αποτελέσματα θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου δεν απαιτεί περισσότερα από 5 λεπτά από το χρόνο σας και σας παρακαλούμε να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις με απόλυτη ειλικρίνεια. Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τη συμμετοχή και το χρόνο σας.

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Μετά την ενότητα 1 Σύνδεση στην επόμενη ενότητα

Εισαγωγικές Ερωτήσεις

Στην παρούσα ενότητα καλείστε να απαντήσετε σε κάποιες εισαγωγικές ερωτήσεις της έρευνας.

Η ηλικία σας είναι άνω των 18 ετών; *

- Ναι
- Όχι

Κάνετε χρήση του διαδικτύου και των Social Media κατά τον ελεύθερο χρόνο σας; *

- Ναι
- Όχι

Γνωρίζετε τι είναι οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις; *

- ΝΑΙ
- Όχι

Μετά την ενότητα 2 Συνέχεια στην επόμενη ενότητα

Δημογραφικά Στοιχεία

Στην παρούσα ενότητα καλείστε να συμπληρώσετε κάποια από τα Δημογραφικά σας στοιχεία. Παρακαλούμε όπως απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις της έρευνας

Φύλο

- Άνδρας
- Γυναίκα

ΗΛΙΚΙΑ

- 18-25 ΕΤΩΝ
- 25-35 ΕΤΩΝ
- 35-45 ΕΤΩΝ
- 45-55 ΕΤΩΝ
- 55+ ΕΤΩΝ

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

- ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
- ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
- ΜΕΤΑΛΥΚΕΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
- ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
- ΚΑΤΟΧΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ Η ΚΑΤΟΧΟΣ ΡΗΔ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

- Αγαμος/η
- έγγαμος/η - σε συμβίωση
- Διαζευγμένος/η
- Χήρος/α

Είστε μέλος κάποιας Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης:

- Ναι
- Όχι

Social Media και ΜΚΟ

Περιγραφή (προαιρετικό)

1. Ποια από τα παρακάτω Social Media Χρησιμοποιείτε στον ελεύθερο χρόνο σας;

- Facebook
- Tweeter
- Instagram
- Youtube
- LinkedIn
- Blogs
- Vimeo
- Flickr
- Άλλο...

Έχετε συναντήσει μέσα στα Social Media που χρησιμοποιείτε κάποια Μη Κυβερνητική Οργάνωση;

- Ναι
- Όχι

Έχετε συναντήσει μέσα στα Social Media που χρησιμοποιείτε κάποια Μη Κυβερνητική Οργάνωση που να αφορά τις γυναίκες, τα δικαιώματα των γυναικών κ.λπ.;

- Ναι
- Όχι

Σε ποιο από τα παρακάτω Social Media έχετε συναντήσει κάποια Μη Κυβερνητική οργάνωση για τις γυναίκες;

- Facebook
- Tweeter
- Instagram
- Youtube
- LinkedIn
- Blogs
- Vimeo
- Flickr
- Κανένα
- Άλλο...

Ποιο κατά την άποψή σας είναι το ΠΡΩΤΟ σημαντικότερο μέσο κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή μίας ΜΚΟ για τις γυναίκες

- Facebook
- Tweeter
- Instagram
- Youtube
- LinkedIn
- Blogs
- Vimeo
- Flickr
- Άλλο...

Ποιο κατά την άποψή σας είναι το ΔΕΥΤΕΡΟ κατά σειρά σημαντικότερο μέσο κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή μίας ΜΚΟ για τις γυναίκες

- Facebook
- Tweeter
- Instagram
- Youtube
- LinkedIn
- Blogs
- Vimeo
- Flickr
- Άλλο...

Ποιο κατά την άποψή σας είναι το ΤΡΙΤΟ κατά σειρά σημαντικότερο μέσο κοινωνικής δικτύωσης για την προβολή μίας ΜΚΟ για τις γυναίκες

- Facebook
- Tweeter
- Instagram
- Youtube
- LinkedIn
- Blogs
- Vimeo
- Flickr
- Άλλο...

Μετά την ενότητα 4 Συνέχεια στην επόμενη ενότητα

Οι ΜΚΟ στην Ελλάδα

Περιγραφή (προαιρετικό)

Κατά την άποψή σας ποιες ΜΚΟ είναι σημαντικότερες για την Ελλάδα;

Στήλη 1

Πολιτισμός και αναψυχή	☐
Εκπαίδευση και Έρευνα	☐
Υγεία	☐
Κοινωνικές Υπηρεσίες	☐
Περιβάλλον	☐
Ανάπτυξη και στέγαση	☐
Νόμος Συνηγορία και Πολιτική	☐
Φιλανθρωπία / Εθελοντισμός	☐
Θρησκεία	☐
Επιχειρηματικές - Επαγγελματικές ενώσεις και Συ...	☐
Άλλες Δραστηριότητες	☐

Θεωρείτε πως οι ΜΚΟ για τις γυναίκες είναι σημαντικές;

- Συμφωνώ Απόλυτα
- Μάλλον Συμφωνώ
- Ούτε Συμφωνώ, Ούτε Διαφωνώ
- Μάλλον Διαφωνώ
- Διαφωνώ Απόλυτα

Τέλος Ερωτηματολογίου

Σας ευχαριστούμε πολύ για τη συμμετοχή σας στην έρευνα. Παρακαλούμε μην ξεχάσετε στο τέλος της ανάγνωσης του παρόντος, να κάνετε ΥΠΟΒΟΛΗ του ερωτηματολογίου.

